

“AccessBank” QAPALI SƏHMDAR CƏMIYYƏTİNİN

2022-ci il üzrə illik hesabatı

1. Emitentin adı:

Tam adı : “AccessBank” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

Təşkilati-hüquqi forması : Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

Qısaldılmış adı : “AccessBank” QSC

2. Emitentin dövlət qeydiyyatı haqqında məlumat:

Dövlət qeydiyyatına alındığı tarix: 06.09.2002

Dövlət qeydiyyatı haqqında şəhadətnamənin nömrəsi: 245

Dövlət qeydiyyatını həyata keçirmiş orqanın adı: İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti

VÖEN: 1400057421

3. Emitentin hüquqi ünvanı, poçt ünvanı və əlaqə telefonları:

Hüquqi ünvanı:, Bakı şəhəri Yasamal Rayonu, Tbilisi Pr., 3, Məhəllə 1033

Poçt ünvanı: Bakı şəhəri, AZ1065.

Əlaqə telefonları: (12) 490 80 10, faks: (12) 510 3771:

Elektron poçtun ünvanı: info@accessbank.az

Internet şəbəkəsində rəsmi sahifəsi: www.accessbank.az

4. Emitentin adında və təşkilati-hüquqi formasında dəyişikliklər:

4.1 Emitent Azərbaycan Mikromaliyyələşdirmə Bankı QSC adı altında 29 oktyabr 2002-ci ildə Bakıda fəaliyyət göstərməyə başlayıb.

8 sentyabr 2008-ci il tarixindən Bank adını dəyişdirərək öz fəaliyyətini «AccessBank» QSC olaraq davam etdirməyə başlayıb

5. Emitentin hesabat dövrü ərzində yaranmış və ləğv edilmiş filialları haqqında məlumat:

5.1 Bankın filial şəbəkəsi üzrə 25 noyabr 2022-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən verilmiş 245/46 nömrəli 22 noyabr 2022-ci il tarixli icazəsinə əsasən "Naxçıvan" filialı açılmışdır. (Ünvan: Naxçıvan şəhəri, Əziz Əliyev küçəsi, b.17 (A bloku))

5.2 Bankın filial şəbəkəsi üzrə 12 dekabr 2022-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən verilmiş 245/45 nömrəli 5 noyabr 2022-ci il tarixli icazəsinə əsasən "Qəbələ" filialı açılmışdır. (Ünvan: Qəbələ şəhəri, İ,B,Qutqaşınlı küçəsi, 185B)

6. Emitentin heç bir nümayəndəlikləri yoxdur.

7. Emitentin bütün törəmə və digər müəssisələrin niəzənamə kapitallarında olan iştirak payı:

8. Emitent şirkətlər qrupunun bir hissəsi olduğu təqdirdə qrupun adı :

9. Emitentin məşğul olduğu fəaliyyət istiqamətləri:

Qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada bank fəaliyyətini həyata keçirir.

10. Emitent lisenziya və ya icazəyə malik olduqda, onlar üzrə fəaliyyət növləri və qüvvədə olma müddətləri: Azərbaycan

Respublikası Mərkəzi bankı tərəfindən verilmiş 25 oktyabr 2002-ci il tarixli 245 №-li Bank lisenziyası, müddətsiz.

11. Emitentin təklif etdiyi məhsullar və xidmətlər: kreditlər, depozitlər, kartlar, pul köçürmələri, valyuta mübadiləsi və "Banklar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə nəzərdə tutulmuş digər fəaliyyət növləri.

12. Emitentin işçilərinin sayı və onun rüblük dinamikası:

01.01.2022-ci il- faktiki işçilərin sayı	1261 nəfər
01.04.2022-ci il	1278 nəfər
01.07.2022-ci il	1263 nəfər
01.10.2022-ci il	1269 nəfər
31.12.2022-ci il	1320 nəfər

13. Emitentin idarəetmə, icra və nəzarət orqanları haqqında məlumat:

Səhmdarların Ümumi Yığıncağı, Müşahidə Şurası, İdarə Heyəti və Audit Komitəsi.

Müşahidə şurası üzvünün adı, atasının adı, soyadı	Emitentdə tutduğu vəzifə
İvaniyçuk Oleq Fedoroviç	Müşahidə Şurasının Sədri
Rudleen George Gordon Meade	Müşahidə Şurası Sədrinin müavini
Haqman Andrea Valter	Müşahidə Şurasının üzvü
Kacprzyk Dariusz Kazimierz	Müşahidə Şurasının üzvü
Claes Verner Frans Jozef	Müşahidə Şurasının üzvü

13.2 Emitentin İdarə Heyəti üzvləri haqqında məlumat:

İdarə Heyətinin üzvünün adı, atasının adı, soyadı	Emitentdə tutduğu vəzifə
Tsiklauri Davit Anzor	İdarə Heyətinin sədri
İsmayılov Orxan Vilayət oğlu	İdarə Heyətinin üzvü, Baş Risk İnzibatçısı
Quliyev İlkin Adik oğlu	İdarə Heyətinin üzvü, Pərakəndə Bankçılıq üzrə İcraçı Direktor
Hüseynov Ramin Şəhadət oğlu	İdarə Heyətinin üzvü, İdarə Heyətinin Sədr Müavini, Baş Maliyyə İnzibatçısı

13.3 Emitentin Audit komitəsi haqqında məlumat :

Audit Komitəsinin üzvünün adı, atasının adı, soyadı	Emitentdə tutduğu vəzifə
Olqa Tomaş	Audit Komitəsinin Sədri
Kacprzyk Dariusz Kazimierz	Audit Komitəsinin üzvü
Claes Verner Frans Jozef	Audit Komitəsinin üzvü

14. Emitentin fiziki və hüquqi şəxs olan səhmdarlarının ayrı-ayrılıqda sayı:

	Adi səhmlər	İmtiyazlı səhmlər
Hüquqi şəxs	12	7
Digər fiziki şəxslər	1	0

15. Emitentin nizamnamə kapitalının beş faizi və daha artıq həcmdə səsli səhmlərinə malik olan şəxslər, onların hər birinə məxsus olan səhmlərin sayı haqqında məlumat: adi adlı sənədsiz

Hüquqi şəxsin tam adı (fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı)	Hüquqi şəxsin olduğu yer (fiziki şəxsin yaşayış yeri), poçt indeksi göstərilməklə	Adi səhmlərin sayı	Emitentin nizamnamə kapitalında payı (faizlə)
Asiya İnkişaf Bankı		12116258	19.9036
Avropa İnvestisiya Bankı		10583759	17.3861
Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası		10078197	16.5556
responsAbility		4329081	7.1114
FMO		5729615	9.4121

16. Nizamnamə kapitalında Emitentin payı beş faizdən az olmayan hüquqi şəxslər haqqında məlumat:

N o	Hüquqi şəxsin adı	VÖE N	Ünvan	İnvestisiyanın qoyulduğu tarix(gün/ay/ il)	İnvestisiyanın valyutasının növü	Hüquqi şəxsin yerləşdi yi ölkə	Bankın investisiya etdiyi şirkətin kapitalın da iştirak payı (%)

17. Emitentin səhmdarlarının hesabat dövrü ərzində keçirilmiş yığıncaqları barədə məlumat:

15 mart 2022 -ci il tarixində, Səhmdarların Ümumi Yığıncağının iclası keçirilmişdir.

25 may 2022 -ci il tarixində, Səhmdarların Ümumi Yığıncağının iclası keçirilmişdir.

28 oktyabr 2022-ci il tarixində, Səhmdarların Ümumi Yığıncağının iclası keçirilmişdir.

18. Emitentin dövriyyədə olan investisiya qiymətli kağızlarının buraxılışı haqqında məlumat:

18.1 Qiymətli kağızların növü:

Qiymətli kağızların forması:

Qiymətli kağızlar buraxılışının dövlət qeydiyyat nömrəsi:

Son emissiyanın yekunları haqqında hesabatın qeydiyyat tarixi:

Qiymətli kağızların miqdarı:

Hər bir qiymətli kağızın nominal dəyəri:

Qiymətli kağızlar buraxılışının ümumi məbləği:

19. Hesabat ili ərzində Emitent tərəfindən səhmlər üzrə ödənilmiş dividendlər haqqında məlumat: 2022-ci il ərzində dividend ödənişləri olmamışdır.

20. Faizli istiqrazlar (subordinasiya borc öhdəlikləri) buraxılışı haqqında məlumat:

20.1. Qiymətli kağızlar buraxılışının dövlət qeydiyyat nömrəsi:
AZ2004004282

Emissiyanın yekunları haqqında hesabatın qeydiyyat tarixi:
24.11.2022;

- Istiqrazların tədavül müddəti: 1.5 il (bir tam onda beş)
- Buraxılışın ümumi məbləği : 5 000 000 (iyirmi beş milyon) ABŞ dolları
- İstiqrazların sayı : 5 000 (beş min) ədəd
- Bir istiqrazın nominal dəyəri : 1000 (bir min) ABŞ dolları
- Faizlərin ödəniş müddəti : Üç ayda bir (bir ayda 30 gün olduğunu qəbul etmək şərti ilə)
- İstiqrazların forması : adlı, sənədsiz
- İstiqrazların növü : faizli, təmin edilməmiş
- Kupon faizi : 5.5% (beş tam onda beş)

21. Qiymətli kağızların yerləşdirilməsini həyata keçirən fond birjası haqqında məlumat:

Tam adı: "Bakı Fond Birjası" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

Qısaldılmış adı: "BFB" QSC

VÖEN-i: 1700262271

Hüquqi ünvanı: AZ1025, Bakı şəhəri, Babək prospekti 12 A

Olduğu yer: AZ1025, Bakı şəhəri, Babək prospekti 12 A.

22. Emitent tərəfindən bağlanmış xüsusi əhəmiyyətli əqdlər barədə məlumatlar:

Belə əqdlər bağlanılmamışdır.

23. Emitent tərəfindən aidiyyatı olan şəxslərlə bağlanmış əqdlər barədə məlumatlar:

Aidiyyatı olan şəxslərlə bağlanmış əqdlərin 31.12.2022-ci il tarixə qalığı: 522 494 manat məbləğində kredit və kredit xətti, 4 778 744 manat məbləğində müddətli və tələbli depozitlər.

Banka aidiyyəti şəxslər:

Bunlarda İnzibatçılar və onlara yaxın qohumlar, bankın struktur bölmələrinin rəhbərləri və onlara yaxın qohumlar və digər aidiyyəti şəxslərdir.

24. İllik hesabatın təsdiq edildiyi ümumi yığıncağın tarixi:
30.05.2023-cü il

25. Hesabatın açıqlanma mənbəyi haqqında məlumat:

"AccessBank" QSC-nin (www.accessbank.az) saytında açıqlanır.

İdarə Heyətinin sədri

Davit Tsiklauri

Baş Mühasib/

Mühasibatlıq Departamentinin

Rəhbəri

Zərifə Qadiyeva

“AccessBank” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

31 dekabr 2022-ci il tarixinə

**Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Mündəricat

Müstəqil Auditorun Hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1	Əsas fəaliyyət.....	5
2	Bankın fəaliyyət mühiti	5
3	Əsas uçot siyasəti	6
4	Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	19
5	Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi	22
6	Yeni uçot qaydaları.....	23
7	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri.....	25
8	Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər.....	27
9	Törmə maliyyə aktivləri və öhdəlikləri.....	28
10	Borc qiymətli kağızlara investisiyalar.....	28
11	Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər	30
12	Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası.....	44
13	Əmlak və əvadanlıqlar.....	45
14	Qeyri-maddi aktivlər	48
15	İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri	46
16	Mülkiyyətə keçmiş girov	47
17	Vergilər.....	47
18	Digər aktivlər və öhdəliklər	50
19	Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər.....	50
20	Müştərilər qarşısında öhdəliklər	51
21	Borc öhdəlikləri.....	51
22	Subordinasiyalı kreditlər	52
23	Buraxılmış borc qiymətli kağızları.....	53
24	Təxirə salınmış gəlirlər	53
25	Kapital	53
26	Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	54
27	Xalis haqq və komissiya gəlirləri və xərcləri	55
28	Ümumi, inzibati və işçi heyəti üzrə xərclər.....	56
29	Səqmentlər üzrə təhlil.....	56
30	Risiklərin idarə edilməsi	59
31	Ədalətli dəyərin ölçülməsi	71
32	Əlaqəli tərəflərə dair açıqlamalar.....	74
33	Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr	75
34	İxtisarlər.....	76

Müstəqil Auditorun Hesabatı

"AccessBank" QSC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyetine:

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından "AccessBank" QSC-nin ("Bank") 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Bankın maliyyə hesabatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və salır məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasəti və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rəy üçün əsas

Biz auditə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin "Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti" bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Müstəqillik

Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Məcəlləsinə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) (MBEŞŞ Məcəlləsi) uyğun olaraq Bankdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk. Biz MBEŞŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq, etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik.

Audit yanaşmamız

İcmal

Əhəmiyyətlilik	<ul style="list-style-type: none">• Ümumi əhəmiyyətlilik dərəcəsi: 1,045 mln Azərbaycan manatı (AZN). Bu məbləğ xalis aktivlərin 1%-ni əks etdirir.
Əsas audit məsələləri	<ul style="list-style-type: none">• BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartına uyğun olaraq, müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatın qiymətləndirilməsi.

Audit metodologiyamızın bir hissəsi kimi, biz əhəmiyyətlik dərəcəsinə müəyyən etdik və maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhrif riskini qiymətləndirdik. Xüsusilə, biz rəhbərliyin (məsələn, ehtimalların irəli sürülməsi və qeyri-müəyyən xarakterli gələcək hadisələrin nəzərdən keçirilməsini özündə ehtiva edən əhəmiyyətli uçot təxminləri) subyektiv mülahizələr tətbiq etdiyi sahələri təhlil etmişik. Bütün audit yoxlamalarımızda olduğu kimi, biz, həmçinin rəhbərlik tərəfindən daxili nəzarət sistemində sui-istifadə riskini nəzərdən keçirmiş, eləcə də, digər məsələlərlə yanaşı, fırıldaqçılıq hallarına görə əhəmiyyətli təhriflərə səbəb olan qeyri-obyektivlik əlamətlərinin olub-olmadığını təhlil etmişik.

Biz audit prosedurlarının həcmi bütövlükdə maliyyə hesabatlarına dair rəy bildirmək məqsədilə kifayət qədər işləri yerinə yetirmək üçün Bankın strukturunu, uçot proseslərini və nəzarət mexanizmlərini, habelə Bankın fəaliyyət göstərdiyi sektorun xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq müəyyən etdik.

Əhəmiyyətlik

Audit prosedurlarının həcmi əhəmiyyətlik dərəcəsindən asılıdır. Audit maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək üçün nəzərdə tutulur. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Peşəkar mülahizəmizə əsasən biz kəmiyyət baxımından müəyyən əhəmiyyətlik dərəcəsinə, həmçinin aşağıdakı cədvəldə göstəriləndiyi kimi, bütövlükdə maliyyə hesabatları üzrə Bank üçün ümumi əhəmiyyətliliyi müəyyən etmişik. Bu göstəricilər və keyfiyyət amilləri sayəsində biz auditin həcmi, habelə audit prosedurlarının məzmununu, müddətini və həcmi müəyyən etmiş və mümkün təhriflərin fərdi və ya məcmu olaraq bütövlükdə maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirmişik.

Bankın maliyyə hesabatları üçün ümumi əhəmiyyətlik dərəcəsi	1,045 min AZN
Əhəmiyyətlik dərəcəsinin müəyyən edilməsi	Xalis aktivlərin 1%-i
Əhəmiyyətlik dərəcəsinin müəyyən edilməsində tətbiq olunan meyarın əsaslandırılması	Biz əsas meyar kimi "xalis aktivləri" seçmək qərarına gəlmişik. Bizim fikrimizcə bu, Bankın fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün istifadəçilər tərəfindən adətən nəzərdən keçirilən və ümumi qəbul edilmiş meyardır. Biz belə meyarla tətbiq edilən kəmiyyət əhəmiyyətliliyi hədlərinə uyğun olaraq 1%-lik əmsal seçmişik.

Əsas audit məsələləri

Əsas audit məsələləri bizim peşəkar mülahizəmizə görə cari dövrün maliyyə hesabatlarının audit zamanı ortaya çıxan ən əhəmiyyətli məsələlərdir. Bu məsələlər bütövlükdə maliyyə hesabatlarının audit və hazırkı maliyyə hesabatlarına dair rəyimizin formalaşdırılması zamanı nəzərə alınmış və biz bu məsələlərə dair ayrı rəy bildirmirik.

Əsas audit məsələsi

BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartına uyğun olaraq, müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatın qiymətləndirilməsi

Gözlənilən kredit zərərləri (GKZ) üzrə ehtiyatın qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modeller və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır.

Biz müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə qalıqların əhəmiyyətini və GKZ ehtiyatının müəyyən edilməsində əhəmiyyətli mülahizələrin irəli sürülməsini tələb edən mürəkkəb maliyyə hesabatı standartını nəzərə alaraq, müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə GKZ ehtiyatını əsas audit məsələsi kimi nəzərdən keçirmişik. Bank 31 dekabr 2022-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlərin qalıqları üzrə GKZ ehtiyatının qiymətləndirilməsi üçün aşağıdakı yanaşmaları tətbiq edir:

- müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə qalıqların 95% hissəsi üçün GKZ-nin qiymətləndirilməsi üzrə kollektiv yanaşma.
- müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə qalıqların 5% hissəsi üçün GKZ-nin qiymətləndirilməsi üzrə fərdi yanaşma.

GKZ ehtiyatının hesablanması zamanı tətbiq edilən əsas mülahizələr aşağıdakıları əhatə edir:

- BMHS 9-a uyğun olaraq, müştərilərə verilmiş kreditlərin mərhələlər üzrə təsnifatı;
- Əsas risk parametrlərini (defolt ehtimalı, defolt baş verəcəylə halda itirilməsi gözlənilən məbləğ və defoltda məruz qalan dəyər) qiymətləndirmək üçün istifadə edilən əsas təxminlər və modeləşdirilmə fərziyyələri.

Maliyyə hesabatları üzrə Qeyd 3 "Əsas uçot siyasəti", Qeyd 11 "Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə debitor borcları" və Qeyd 30 "Risklərin idarə edilməsi" GKZ ehtiyatı haqqında ətraflı məlumat təqdim edir.

Əsas audit məsələsi ilə bağlı həyata keçirilmiş audit prosedurları

Biz Bankda GKZ-nin hesablanması prosesi, həmçinin GKZ-nin hesablanması zamanı Bankın tətbiq etdiyi əhəmiyyətli mülahizələr, belə mülahizələri təsdiqləyən məlumatların qənaətbəxşliliyi, eləcə də bu mülahizələr ilə bağlı qeyri-müəyyənlik dərəcəsi barədə məlumat əldə etdik.

Biz Bank tərəfindən hazırlanan GKZ üzrə ehtiyatların hesablanması metodologiyası və modellerin BMHS 9-un tələblərinə uyğunluğunu qiymətləndirdik.

GKZ ehtiyatının hesablanması prosesi üzrə nəzarət mexanizmləri ilə bağlı biz kredit zərərlərinə dair məlumatları və onların hesablanması üzrə əsas nəzarət mexanizmlərinin strukturunu və istifadəsinin effektivliyini seçmə üsulu ilə qiymətləndirərək test etdik. Bu əsas nəzarət mexanizmlərinə kreditin təsdiqlənməsi və müştəri məlumatlarının kredit sistemində düzgün daxil edilməsi, o cümlədən kredit tarixçəsi məlumatlarında dəyişikliklərə icazə verilməsi, müştərilərdən daxil olan pul vəsaitlərinin müştərilərin müvafiq kredit hesablarına paylanması, kreditlər üzrə vaxtı keçmiş günlərin hesablanması, habelə risk parametrləri və GKZ-nin avtomatlaşdırılmış şəkildə hesablanması daxildir.

Biz, həmçinin GKZ üzrə təxminlərin müəyyən edilməsində Bank tərəfindən istifadə edilən əsas məlumatları və sistemləri seçmə üsulu ilə qiymətləndirərək test etdik.

Kollektiv şəkildə hesablanan GKZ ehtiyatı üçün həmçinin aşağıdakı prosedurlar həyata keçirilmişdir:

- kredit portfelinin segmentasiyası üzrə Bankın yanaşmasının uyğunluğunu qiymətləndirdik və test etdik;
- statistik metodologiyanın uyğunluğunu qiymətləndirdik;
- seçmə üsulu ilə kreditlərin ayrı-ayrı "mərhələlərə" təsnifləşdirilməsinin düzgünlüyünü və müəyyən edilmiş restrukturizasiya olunmuş dəyersizləşmiş kreditlərin tamlığını test etdik;
- risk parametrlərini (PD və LGD), proqnoz məlumatları, müvafiq çeki

emsallarını və GKZ üzrə hesablamaları yoxladıq;

- Defolt ehtimalı (PD) və Defolt baş vereceyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD) kimi risk parametrləri üzrə təxminlər və faktiki zərərler arasındakı fərqləri qiymətləndirdik və test etdik;

Fərdi şəkildə hesablanan GKZ ehtiyatı üçün həmçinin aşağıdakı prosedurlar həyata keçirilmişdir:

- seçmə üsulu ilə fərqli ssenarilər və əsas fərziyyələr, o cümlədən girovun toplanması vaxtı əsasında Bankın təxmin edilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini qiymətləndirdik. İstifadə olunan ssenarilərin uyğunluğunu və onların baş vermə ehtimalını qiymətləndirdik və təxmin edilən gələcək pul vəsaitlərinin cari dəyərini hesabladıq;
- seçmə üsulu ilə müstəqil qiymətləndiricilərin hesabatlarını, Bankın daxili hesabatlarını və bazar məlumatlarını nezerdən keçirərək girovun bazar dəyərini test etdik.

Audit prosesində aşağıdakı audit ekspertlərinin dəstəyindən istifadə olunmuşdur:

- Bankın GKZ metodologiyasının nezerdən keçirilməsi üzrə kredit riski ekspertləri;
- GKZ-nin qiymətləndirilməsində Bankın tətbiq etdiyi hesablama mexanizmindən əldə olunan nəticələrin yoxlanılması məqsədilə IT riskləri üzrə ekspertlər.

Biz müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə GKZ ehtiyatına dair maliyyə hesabatlarındakı məlumat açıqlamalarının BMHS-ə uyğunluğunu qiymətləndirdik.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının BMHS-ə uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, ehtiva etdiyi fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sistemində cavabdehdir.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik Bankı təvəqül etmək və ya fəaliyyətini dayandıрмаq niyyətində olmadığı və ya bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətin fasiləsizliyinə dair məlumatların açıqlanmasına və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesində nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz bütövlükdə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizin daxil olduğu auditor standartlarına uyğun olaraq auditin aparılması zamanı mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin həmişə aşkar olunacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmış ola bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul ediləcək iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılan auditin bir hissəsi olaraq, biz audit zamanı peşəkar mülahizə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması riskini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə qarşı audit prosedurlarını hazırlayır və həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət sistemində sul-istifadə halları daxil ola bilər.
- Bankın daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarını işləyib hazırlamaq üçün daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən uçot siyasətinin uyğunluğunu, habelə uçot texnicələri və müvafiq açıqlamaların münasibliyini qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və şəraitə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair qənaətə gəlirik. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətə gəldikdə, auditor rəyimizdə maliyyə hesabatlarındakı müvafiq məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması yetərli olmadıqda, rəyimizdə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixində əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və şəraitlər Bankın fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında düzgün təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

Biz, həmçinin korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərə müstəqillik ilə bağlı müvafiq etik normalara riayət etdiyimiz barədə bəyanat verir və müstəqilliyimizə təsir etməsi əsaslandırılmış şəkildə güman edilən bütün münasibətlər və digər məsələlər, habelə zəruri hallarda təhdidlərin aradan qaldırılması üçün görülməli tədbirlər, o cümlədən ehtiyat tədbirləri barədə məlumat veririk.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin nəzərinə çatdırılmış məsələlər arasında biz cari dövrün maliyyə hesabatlarının auditini üçün ən əhəmiyyətli və bu səbəbdən də əsas audit məsələlərini müəyyən edirik. Bu məsələnin ictimaiyyətə açıqlanmasına qanun və ya qaydalarla yol verilmədiyi və ya çox nadir hallarda, məsələ haqqında rəyimizdə açıqlamanın verilməsinin mənfi təsirlərinin onun ictimaiyyət üçün faydalarından çox olacağı əsaslandırılmış şəkildə güman edilədiyi hallar istisna olmaqla, bu məsələni rəyimizdə təsvir edirik.

Audit nəticəsində dərc olunan hazırkı müstəqil auditor hesabatına görə məsul partnyor Algule Axmetovadır.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

Bakı, Azərbaycan Respublikası

19 may 2023-cü il

"AccessBank" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	118,958	135,314
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	8	33,260	9,627
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	10	94,247	32,893
Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər	11	790,773	597,897
Əmlak və avadanlıqlar	13	31,413	31,110
Qeyri-maddi aktivlər	14	16,072	14,181
İstifadə hüquqlu aktivlər	15	3,368	4,049
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	17	10,127	13,964
Mülkiyyətə keçmiş girov	16	16,915	38,405
Digər maliyyə aktivləri	18	8,733	7,137
Digər aktivlər	18	3,738	3,991
CƏMI AKTİVLƏR		1,127,604	888,568
ÖHDƏLİKLƏR			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	19	49,910	12,370
Töremə maliyyə öhdəlikləri	9	3,804	5,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	20	883,617	707,475
Borc öhdəlikləri	21	29,879	48,377
İcarə öhdəlikləri	15	3,264	4,014
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	23	8,543	-
Digər maliyyə öhdəlikləri	18	5,007	2,544
Digər öhdəliklər	18	7,527	5,202
Təxirə salınmış gəlirlər	24	417	805
Subordinasiyalı kreditlər	22	31,103	23,105
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR		1,023,071	809,299
KAPİTAL			
Səhmdar kapitalı	25	258,718	258,718
Kapital ehtiyatları	22	4,401	-
Yığılmış zərər		(158,616)	(179,479)
Investisiya qiymətli kağızları üzrə reallaşdırılmamış gəlirlər		30	30
CƏMI KAPİTAL		104,533	79,269
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		1,127,604	888,568

19 may 2023-cü il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

Davit Tsiklauri
İdarə Heyətinin Sədri

Zərife Qadiyeva
Baş Mühəsib

"AccessBank" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat
(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qeyd	2022	2021
Müştərilərə verilmiş kreditlər		135,449	99,997
İnvestisiya qiymətli kağızları		2,207	1,861
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		621	87
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		504	12
Effektiv faiz metodu ilə hesablanmış faiz gəlirləri		138,781	101,957
Maliyyə icarəsi üzrə faiz gəlirləri		698	245
Digər oxşar gəlirlər		698	245
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(51,178)	(37,300)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		(1,609)	(2,817)
Borc öhdəlikləri		(1,430)	(2,550)
Subordinasiyalı kreditlər		(2,464)	(2,761)
İcarə öhdəliyi üzrə faiz xərci		(348)	(344)
Faiz xərcləri		(57,027)	(45,772)
Xalis faiz gəlirləri və oxşar gəlirlər		82,452	56,430
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası	12	9,547	17,217
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın yaradılmasından sonra xalis faiz gəliri və oxşar gəlirlər		91,999	73,647
Haqq və komissiya gəlirləri	27	15,092	11,565
Haqq və komissiya xərcləri	27	(11,570)	(8,388)
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən maliyyə aktivlərinin modifikasiyası üzrə zərər çıxılmaqla gəlir	11	(1,942)	(2,359)
Digər borc öhdəliklərinin modifikasiyası üzrə zərər		-	(300)
Subordinasiyalı kreditlərin modifikasiyası üzrə zərər		-	(386)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		5,024	3,251
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		(141)	(14)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışı üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		(81)	-
Tөрəmə maliyyə alətləri üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		(5,868)	(8,242)
Dövlət subsidiyası üzrə gəlir		387	507
Sair gəlir		590	696
İlçə heyəti üzrə xərclər	28	(36,105)	(31,814)
Ümumi və inzibati xərclər	28	(22,379)	(18,707)
Amortizasiya xərcləri	13,14,15	(7,604)	(7,340)
Borcların yığılması xərcləri	3	(3,070)	(4,249)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət		24,332	7,867
Mənfəət vergisi xərci	17	(3,837)	(3,550)
II üzrə mənfəət		20,495	4,317
II üzrə sair məcmu gəlir		-	-
II üzrə cəmi məcmu gəlir		20,495	4,317

**“AccessBank” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qəyd	Səhmdar kapitalı	Yığılmış zərərlər	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə reallaşdırılmamış gəlirlər	Kapital ehtiyatları	Cəmi kapital
1 yanvar 2021-ci il tarixinə qalıq		258,718	(183,796)	30	-	74,952
II üzrə mənfəət		-	4,317	-	-	4,317
II üzrə cəmi məcmu gəlir		-	4,317	-	-	4,317
31 dekabr 2021-ci il tarixinə qalıq		258,718	(179,479)	30	-	79,269
Səhmdarlar tərəfindən subordinasiyalı kreditlər üzrə faizlərin dayandırılması və əsas borc öhdəliyinin imtiyazlı səhmlərə çevrilməsinin nəticəsi	22	-	-	-	4,769	4,769
Səhmdarlar tərəfindən subordinasiyalı kreditlər üzrə faizlərin dayandırılması və əsas borc öhdəliyinin imtiyazlı səhmlərə çevrilməsi nəticəsinin amortizasiyası	22	-	368	-	(368)	-
II üzrə mənfəət		-	20,495	-	-	20,495
II üzrə cəmi məcmu gəlir		-	20,495	-	-	20,495
31 dekabr 2022-ci il tarixinə qalıq		258,718	(158,616)	30	4,401	104,533

"AccessBank" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qeyd	2022	2021
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faizlər		134,576	88,180
Ödənilmiş faizlər		(47,090)	(44,262)
Alınmış haqq və komissiya		13,124	11,748
Ödənilmiş haqq və komissiya		(11,570)	(5,757)
Xarici valyutada olan törəmə alətlərlə əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmuş zərər		(7,471)	(4,689)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla realizasiya olunmuş gəlir		5,024	3,251
Alınmış digər gəlirlər		590	693
İşçi heyəti üzrə ödənilmiş xərclər		(36,743)	(31,963)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(21,105)	(22,324)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan/(istifadə edilən) pul vəsaitlərinin hərəkəti		29,335	(5,123)
Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(23,586)	(5,155)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(158,982)	(103,889)
Digər maliyyə aktivləri		(5,433)	4,272
Digər aktivlər		125	352
Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma)			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		35,765	9,602
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		171,480	61,249
Digər maliyyə öhdəlikləri		2,467	1,081
Digər öhdəliklər		3,048	1,662
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan/(istifadə edilən) xalis pul vəsaitləri		54,219	(35,949)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(160,583)	(716,423)
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar üzrə alınmış faiz gəlirləri		2,207	1,861
Borc qiymətli kağızlara investisiyaların ödənilməsindən daxilolmalar		99,147	723,890
Əmlak və avadanlıqların alınması		(1,830)	(2,795)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(5,372)	(4,033)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə (istifadə edilən)/daxil olan xalis pul vəsaitləri		(66,431)	2,500
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Borc öhdəliklərindən daxilolmalar		13,807	22,119
Borc öhdəliklərinin ödənilməsi		(21,014)	(16,113)
Digər borc öhdəlikləri üzrə faizlərin ödənilməsi		(1,037)	(2,550)
Subordinasiyalı kreditlər üzrə faizlərin ödənilməsi		(827)	(2,760)
İstiqrazların emissiyasından daxilolmalar		8,543	-
İcarə öhdəlikləri üzrə əsas borcun ödənilməsi		(3,375)	(3,239)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(3,903)	(2,543)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		(241)	41
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis azalma		(16,356)	(35,951)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	135,314	171,265
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	118,958	135,314

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin istifadəsini tələb etməyən və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda daxil edilməyən investisiya və maliyyələşdirmə əməliyyatları haqqında məlumat Qeyd 7-də açıqlanır.

1 Əsas fəaliyyət

"AccessBank" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ("Bank") 5 sentyabr 2002-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasında təsis edilmişdir. Bank, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 245 sayılı lisenziya əsasında fəaliyyət göstərir.

Bankın əsas fəaliyyəti diqqəti mikro və kiçik işgüzar müştərilərə xidmətlərin göstərilməsinə yönəltməklə, Azərbaycan Respublikasının daxilində kommersiya bank eməliyyatlarının aparılmasından ibarətdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın Azərbaycan Respublikasında otuz bir filialı (31 dekabr 2021: iyirmi doqquz) vardır. Bankın hüquqi ünvanı: Azərbaycan, Bakı, AZ1065, Tbilisi prospekti 3.

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Bankın mövcud adı səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

Səhmdarlar	Adli səhmlər		İmtiyazlı səhmlər	
	2022 %	2021 %	2022 %	2021 %
Asiya İnkişaf Bankı (AIB)	19,90	19,90	30,12	-
Avropa İnvestisiya Bankı (AIB)	17,39	17,39	26,31	-
Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (BMK)	16,56	16,56	-	-
FMO	9,41	9,41	14,24	-
Avstriya İnkişaf Bankı (OeEB)	9,17	9,17	13,87	-
İnkişaf etməkdə olan bazarlar üçün İsveçrə İnvestisiya Fondu AG, c/o Obvlam DFI AG	8,89	8,89	-	-
ResponsAbility Management Company S.A	7,11	7,11	-	-
ResponsAbility SICAV (Lux)	5,18	5,18	5,14	-
Cənub-Şərqi Avropa ölkələri üzrə Avropa Fondu	2,78	2,78	6,30	-
Green for Growth Fund, Southeast Europe S.A.	1,77	1,77	4,02	-
Fərdi olaraq 3%-dən az paya sahib olan digər səhmdarlar	1,84	1,84	-	-
Cəmi	100,00	100,00	100,00	-

İmtiyazlı səhmlər haqqında daha ətraflı məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

2 Bankın fəaliyyət mühiti

Azərbaycan Respublikası. Azərbaycan iqtisadiyyatında inkişaf etməkdə olan bazarlara xas müəyyən xüsusiyyətlər müşahidə edilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının hazırkı və gələcək inkişaf səviyyəsi və dayanıqlığı dövlətin heyata keçirdiyi fiskal və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də xam neftin qiymətlərindən və Azərbaycan manatının sabitliyindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır.

Uzunmüddətli perspektivdə iqtisadi sabitliyi və dayanıqlığı təmin etmək məqsədilə aparılmış son islahatlar, fiskal və monetar siyasət, eləcə də iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində heyata keçirilmiş davamlı tədbirlər makroiqtisadi mühitdə ümumi müsbət meyillərə töhfə vermişdir. 2022-ci ildə neft qiymətlərindəki artım tendensiyası və nəticədə ölkəyə valyuta axınının əhəmiyyətli dərəcədə artması Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının sərt pul siyasəti ilə daha da möhkəmlənərək milli valyutanın məzənə sabitliyini təmin etmişdir.

2022-ci il dünyanın tədricən pandemiyadan çıxdığı dövrdə geosiyasi gərginliyin yüksəlməsi, dünya birjalığında emtəe qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın artımı, global dəyər zəncirindəki problemlərin qalması və bu proseslərin global iqtisadiyyata təsirləri ilə xarakterizə olunur. Global tələbin təklifdən daha yüksək tempə bərpası, dünya birja emtəələrinin qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın kəskin dəyişkənliyi, eləcə də təchizat-logistika xərclərinin yüksəlməsi ölkə daxilində inflyasiyaya təsir etmişdir. Cari ildə pul siyasəti monetar amillər vasitəsilə inflyasiya təzyiqinin yumşaldılmasına yönəldilmişdir. Bununla yanaşı, Azərbaycanda xarici sektor göstəriciləri yaxşılaşmış, iqtisadi artım tempi yüksəlmişdir. Tədiyə balansı və daxili iqtisadi aktivliyin dəstəklənməsi baxımından isə xarici mühit Azərbaycan üçün əsasən əlverişli olmuşdur və ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artımı davam etmişdir.

Siyasi və iqtisadi vəziyyətin mövcud təsirlərini proqnozlaşdırmaq çətindir, lakin bunun Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri daha çox ola bilər. Bankın rəhbərliyi mövcud iqtisadi mühitdə baş verən prosesləri müşahidə edir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin dayanıqlığını və inkişafını təmin etmək üçün qabaqçayıcı tədbirlər görür. Buna baxmayaraq, mövcud iqtisadi vəziyyətin gələcək təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq nisbətən mürəkkəb olduğuna görə rəhbərliyin iqtisadi mühitlə bağlı cari proqnozları və təxminləri faktiki nəticələrdən fərqli ola bilər.

2 Bankın fəaliyyət mühiti (davamı)

Bank 2022-ci il ərzində mikro kreditləşdirmə sahəsində güclü mövqeyini qoruyub saxlaya bilmiş və fərdi bankçılıq biznesini əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmişdir. 2022-ci ilin noyabr və dekabr aylarında Naxçıvan və Qeblə filialları açılmışdır. Kredit fəaliyyəti ilə yanaşı Bank, rəqəmsallaşdırma sahəsində strateji hədəfinə uyğun olaraq, rəqəmsal kanallar vasitəsilə müştərilərə tam çeşidli xidmətlər təqdim etmək üçün tədbirlər həyata keçirmişdir. Rəqəmsal kanallardan istifadənin genişləndirilməsi tədbirləri mobil bankinq tətbiqinə əlavə xüsusiyyətlərin əlavə olunması və onlayn satışların artırılmasını da nəzərdə tutur. Bank fərdi müştərilər üçün skorinq sistemi işləyib hazırlamış və mikro müştərilər üçün bu sistemin tətbiqini davam etdirmişdir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin ("GKZ") qiymətləndirilməsi məqsədilə Bank makroiqtisadi dəyişənlər üzrə proqnozlar daxil olmaqla, dəstəkləyici gələcək məlumatlardan istifadə edir. Hər bir iqtisadi proqnozda olduğu kimi, onların reallaşması ilə bağlı fərziyyələr və ehtimallar yüksək dərəcəli qeyri-müəyyənliklə əlaqəlidir və buna görə də faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər.

3 Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının tərtibatının əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanımaqla, ələcə də maliyyə alətlərini ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid olunan ("FVTPL") və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan kateqoriyalarda yenidən qiymətləndirməklə, ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir. Qeyd 5-e baxın.

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktiv satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərək ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınıb satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmde həyata keçirildiyi bazardır. Fəal bazarda alınıb satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına həssas nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılınması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqələrin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, həmçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analogi əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərinə əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləndiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yeni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yeni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanır (yeni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmde müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir. Daimi ədalətli dəyər qiymətləndirmələri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda hər bir hesabat dövrünün sonunda mühasibat uçotu standartları ilə tələb edilən və ya icazə verilən qiymətləndirmələrdir (Qeyd 31).

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilərlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, ələcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyər əsas məbləğ üzrə ödənişlərin çıxılmasından və hesablanmış faizlərin əlavə edilməsindən, maliyyə aktivləri üçün isə GKZ üzrə ehtiyatın çıxılmasından sonra maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı qeydə alınan dəyəridir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (o cümlədən təqdim olunma zamanı təxirə salınmış komissiyalar, əgər varsa) ayrıca göstərilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərinə əks olunur.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə alətinin gözlənilən ömrü və ya uyğun olan zaman daha qısa dövr ərzində hesablanmış gələcək pul ödənişləri və ya daxilolmalarını (kreditlər üzrə gələcək zərərler istisna olmaqla) maliyyə alətinin ümumi balans dəyərinə qədər diskontlaşdıran faiz dərəcəsidir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişən faiz dərəcəsi üzrə kredit spreadini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir. Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri (POCI) üzrə effektiv faiz dərəcəsinə ilkin tanınma zamanı kredit riski nəzərə alınmaqla düzəliş edilir, yəni, effektiv faiz dərəcəsi müqavilə üzrə pul axınlarına əsasən deyil, ilkin tanınma zamanı gözlənilən gələcək pul axınlarına əsasən hesablanır.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə təsdiqlənir. İlkin tanınma zamanı gəlir və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Əməliyyat qiyməti eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər müşahidə oluna bilən cari bazar əməliyyatları və ya əsas məlumat kimi yalnız müşahidə edilə bilən bazarların məlumatlarını istifadə edən qiymətləndirmə modeli ilə təsdiqlənir. İlkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərin dəyişməsi sair məcmu gəlirlərə aid edilən ("FVOCI") borc alətlərinə investisiyalar üzrə GKZ üçün ehtiyat tanınır və bu da aktivin ilkin tanınmasından dərhal sonra zərərin tanınması ilə nəticələnir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alışı və satışları ("standart şərtlər" əsasında alışı və satışları), Bankın maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alışı üzrə bütün digər əməliyyatlar Bankın həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduğu halda tanınır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: qiymətləndirmə kateqoriyaları. Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalarda təsnifləşdirir: FVTPL, FVOCI və AC. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə ölçülməsi: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Bankın biznes modelindən və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyətindən asılıdır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: biznes model. Biznes model Bankın pul axınları əldə etməsi məqsədilə portfelin idarə edilməsi üçün istifadə etdiyi metodu əks etdirir və Bankın məqsədinin: (i) aktivlərdən yalnız müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün aktivin saxlanması") və ya (ii) müqavilədə nəzərdə tutulan və aktivlərin satışından yaranan pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanması") olub-olmadığını müəyyən edir. (i) və (ii) bəndlər tətbiq edilmədikdə, maliyyə aktivləri "digər" biznes modellərə aid edilir və FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Biznes model qiymətləndirmə tarixində mövcud olan portfel üzrə müəyyən edilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Bankın heyata keçirməyi planlaşdırdığı fəaliyyətə dair bütün müvafiq sübutlar əsasında aktivlər qrupu (portfel səviyyəsində) üçün müəyyən edilir. Biznes modelin müəyyən edilməsi zamanı Bankın nəzərə aldığı amillərə portfelin məqsədi və tərkibi, müvafiq aktivlər üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ilə bağlı keçmiş təcrübə, risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üzrə yanaşmalar və aktivlər üzrə gəlirliliyin qiymətləndirilməsi üsulları daxildir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün biznes modellərin müəyyən edilməsi zamanı istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: pul axınlarının xüsusiyyətləri. Biznes model müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və ya müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanılmasını nəzərdə tutduqda, Bank pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olub-olmadığını qiymətləndirir (SPPI testi).

Müqavilə şərtləri əsas kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olmayan riskə və ya dəyişkənliyə məruz qalmanı nəzərdə tutduqda, müvafiq maliyyə aktivləri FVTPL kateqoriyasında təsnifləşdirilir və qiymətləndirilir. SPPI testi aktivin ilkin tanınması zamanı heyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün SPPI testi heyata keçirdiyi zaman istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Biznes modelin qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri biznes model əsasında təsnifləşdirilir. Biznes model qiymətləndirərkən rəhbərlik birləşmə səviyyəsini və maliyyə alətləri üzrə portfelleri müəyyən etmək üçün mülahizələrdən istifadə etmişdir. Satış əməliyyatlarını qiymətləndirərkən Bank onların əvvəlki dövrlərdə baş vermə tezliyini, müddətini və dəyərini, satış səbəblərini və gələcək satışlar ilə bağlı gözləntiləri nəzərə alır. Kredit keyfiyyətinin pisləşməsinə görə potensial zərərlərin azaldılmasına yönəldilmiş satış əməliyyatları "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə uyğun hesab edilir. Kredit riskinin idarə olunması tədbirləri ilə bağlı olmayan ödəmə müddətinə qədər həyata keçirilən digər satışlar da nadir hallarda baş verməsi və dəyərinin ayrılıqda və ya məcmu olaraq əhəmiyyətli olmaması şərti ilə, "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə uyğun hesab edilir. Bank satış əməliyyatlarının əhəmiyyətini satışların həcmi ilə portfelin orta müddəti ərzində biznes model qiymətləndirilən portfelin dəyərini müqayisə etməklə qiymətləndirir. Bundan əlavə, yalnız "stress" ssenarilərdə və ya Bankın nəzarətində olmayan, təkrar baş verməyən və Bank tərəfindən proqnozlaşdırıla bilməyən ayrıca hadisə ilə bağlı gözlənilən maliyyə aktivlərinin satışı biznes modelin məqsədi ilə əlaqəli olmayan satış əməliyyatı hesab olunur və müvafiq maliyyə aktivlərinin təsnifatına təsir göstərmir.

"Pul axınlarının əldə edilməsi və satılması" biznes modelində aktivlərin pul axınlarının əldə edilməsi üçün saxlanması nəzərdə tutulsa da, aktivlərin biznes modelin məqsədlərinə (likvidlik ehtiyaclarının idarə olunması, müəyyən faiz gəlirlərinin əldə edilməsi və ya maliyyə aktivlərinin müddətinin həmin aktivlərin maliyyələşdirdiyi öhdəliklərin müddəti ilə uyğunlaşdırılması) nail olmaq üçün satışı onun tərkib hissəsi hesab edilir.

Digər kateqoriyaya əsasən satış vasitəsilə mənfəət əldə etmək üçün pul axınlarının reallaşdırılması məqsədilə idarə olunan maliyyə aktivləri üzrə portfeller daxildir. Bu biznes model adətən müqavilədə nəzərdə tutulan pul axınlarının əldə edilməsi ilə əlaqəlidir.

Bankın borc qiymətli kağızları yalnız "stress" ssenaridə satılacağı ehtimalına əsasən "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə aid edilir.

Pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri ("SPPI") meyarına uyğunluğunun qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğunluğunu müəyyən etmək üçün mülahizələrin irəli sürülməsi tələb edilir. Pulun zaman dəyəri elementi aşağıdakı hallarda dəyişdirilə bilər, məsələn, müqavilə üzrə faiz dərəcəsi mütəmadi olaraq dəyişildikdə, lakin bu dəyişikliyin müddəti borc aləti üzrə faiz dərəcəsinin qüvvədə olduğu müddətə uyğun gəlmədikdə (məsələn, kredit üç aylıq banklararası faiz dərəcəsinə əsaslanır, lakin həmin faiz dərəcəsi hər ay dəyişdirilir). Pulun zaman dəyərinin dəyişdirilməsi effekti hər bir dövrdə və məcmu olaraq maliyyə alətinin istifadə müddəti ərzində müvafiq alət üzrə pul axınlarını yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olan pul axınlarından ibarət baza borc aləti ilə müqayisə etməklə qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmə maliyyə bazarlarında baş verə bilən əsaslandırılmış mümkün maliyyə stress-ssenariləri daxil olmaqla, bütün əsaslandırılmış mümkün ssenarilər üçün həyata keçirilmişdir. Ssenaridə nəzərdə tutulan pul axınları bazadan əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə, qiymətləndirilən alət üzrə pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun gəlmir və maliyyə aləti sonradan FVTPL kateqoriyasında qeydə alınır.

Bank müqavilə üzrə pul axınlarının müddətini və ya məbləğini dəyişən müqavilə şərtlərini müəyyən etmiş və nəzərdən keçirmişdir. Pul axınları o halda yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun hesab edilir ki, kreditin şərtlərinə görə onu vaxtından əvvəl ödəmək mümkün olsun, vaxtından əvvəl ödənilən məbləğ əsas borcu və hesablanmış faizləri, ələcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyanı özündə ehsas etdirsin. Aktiv üzrə əsas məbləğ əsas borc üzrə sonrakı ödənişlər (yeni, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə müəyyən edilmiş faizsiz ödənişləri) çıxılmaqla, ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərə bərabərdir. Bu qaydada istisna hal olaraq standart, həmçinin qabaqcadan ödəniş elementlərinə malik olan alətlərə yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olmaq üçün aşağıdakı şərtlərə cavab verməyə imkan yaradır: (i) aktiv mükafat və ya güzəştə verildikdə (ii) qabaqcadan ödəniş məbləği müqavilə üzrə nominal dəyərdən və hesablanmış faizlərdən, ələcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyadan ibarət olduqda və (ii) ilkin tanınma zamanı vaxtından əvvəl ödəniş elementinin ədalətli dəyəri əhəmiyyətsiz olduqda.

Bankın kredit müqavilələrinə müştərilərin Bankla digər müqavilələr bağladığı zaman faiz dərəcəsinin azalmasını nəzərdə tutan (məsələn, Bankda olan cari hesablarda minimum dövrüyyənin təmin edilməsi kimi müəyyən meyarların yerinə yetirdiyi təqdirdə) çarpaz satış müddəaları daxildir. Belə müddəalar Bankın həmin alət üzrə ancaq ümumi mənfəət marjasını azaldıqda və əsas kredit müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olmayan digər xüsusiyyətlər mövcud olmadıqda, pul axınları SPPI meyarına uyğun hesab edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bank standartda göstərilən nümunələri nəzərdən keçirib, belə qənaətə gəlmişdir ki, yalnız qanunvericilikdən irəli gələn, lakin müqavilədə nəzərdə tutulmayan xüsusiyyətlər (yəni qanunvericilik dəyişdiyi halda bu xüsusiyyətlər artıq tətbiq olunmayacaq) pul axınlarının SPPI meyarına uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı nəzərə alınmamalıdır.

Bankın kredit müqavilələri makroiqtisadi və ya normativ şərtlərdəki müəyyən dəyişikliklərə cavab olaraq faiz dərəcələrinin tənzimlənməsinə imkan verir. Rəhbərliyin öz mülahizəsi və qiymətləndirməsinə görə, bank sektorundakı rəqabət və borcalanların kreditləri yenidən maliyyələşdirmək qabiliyyəti faiz dərəcələrini bazar səviyyəsindən daha yuxarı müəyyən etməsinə mane olur və buna görə də pul axınları SPPI meyarına uyğun qiymətləndirilir.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə, bütün maliyyə alətləri yenidən təsnifləşdirilir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada - biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir. Bank cari və müqayisəli dövr ərzində öz biznes modelini dəyişdirməmiş və maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirməmişdir.

Maliyyə aktivlərinin dəyersizləşməsi: GKZ üzrə ehtiyat. Bank amortizasiya olunmuş dəyər və FVOCI kateqoriyasında ölçülmüş borc alətləri, eləcə də kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanəti müqavilələrindən yaranan risklər üzrə GKZ-ni proqnozlar əsasında qiymətləndirir. Bank hər bir hesabat tarixində GKZ-ni qiymətləndirir və kredit zərərləri üzrə ehtiyatı tanıyır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi aşağıdakıları özündə əks etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülmüş məbləğ, (ii) pulun zaman dəyəri və (iii) hesabat tarixində keçmiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında artıq xərc çəkmədən və ya çalışmadan əldə edilə bilən əsaslandırılmış və təsdiqlənmiş məlumat.

Amortizasiya olunmuş dəyər ölçülən borc alətləri GKZ üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilir. Kreditlərlə bağlı öhdəliklər və maliyyə zəmanətləri üzrə GKZ üçün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda öhdəliyin tərkibində ayrıca ehtiyat tanınır. FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətlərinin amortizasiya olunmuş dəyərində dəyişikliklər GKZ üçün ehtiyat çıxılmaqla mənfəət və ya zərərde tanınır. Balans dəyərindəki digər dəyişikliklər sair mecmu gəlirlərdə FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətləri üzrə "zərər çıxılmaqla gəlir" kimi tanınır.

Bank maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanaraq üç mərhələli dəyersizləşmə modeli tətbiq edir. İlkin tanınma zamanı dəyersizləşməmiş maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilir. 1-ci Mərhələdə maliyyə aktivləri üzrə GKZ növbəti 12 ay ərzində və ya müqavilədə nəzərdə tutulan ödəniş tarixinə qədər (12 ay bitənə qədər) baş verə bilən defolt hadisələri nəticəsində yaranmış bütöv müddət üçün GKZ ("12 aylıq gözlənilən kredit zərəri") məbləğində qiymətləndirilir. Bank ilkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın ("SICR") baş verdiyini müəyyən edərsə, aktiv 2-ci Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ əsasında, yeni müqavilədə göstərilən ödəmə tarixinə qədər, lakin gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişləri nəzərə almaqla ("bütöv müddət üçün GKZ") qiymətləndirilir. Kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş verəməsinin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 30-da təqdim edilir. Bank maliyyə aktivinin dəyersizləşməsinə müəyyən edərsə aktiv 3-cü Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilir. Qeyd 30-da dəyersizləşmiş aktivlərin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası, GKZ-nin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, ferziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, eləcə də Bank tərəfindən gələcək məlumatların GKZ modellərinə daxil edilməsi qaydası göstərilir.

Kredit və istifadə olunmamış kredit xəttindən ibarət olan kredit kartları kimi müəyyən maliyyə alətləri üzrə istisna olaraq kredit zərərləri Bankın kredit riskinə məruz qaldığı müddət, yeni belə kredit zərərlərinin kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri vasitəsilə azaldılmasına qədər olan dövr ərzində (bu dövr kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq olsa belə) qiymətləndirilir. Bu, kreditin ödənilməsinin tələb edilməsi və istifadə olunmamış kredit xəttinin ləğv edilməsinə görə kredit zərərinə məruz qalan məbləğin müqavilədə nəzərdə tutulan bildiriş müddəti ilə məhdudlaşmaması ilə əlaqədardır.

Maliyyə aktivlərinin silinməsi. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Bankın bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Bank belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Borcların silinməsi tanınmanın dayandırılması hesab edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bank müqaviləyə əsasən ödenilməli məbləğləri bərpa etməyə cəhd etdikdə, lakin həmin məbləğlərin bərpası ilə bağlı əsaslandırılmış gözləntiləri olmadıqda, bəzində hələ də məcburi bərpa tədbirləri görülməli maliyyə aktivlərini silə bilər. Yekun məhkəmə qərarı olan işlər İdarə Heyətinin təqdimatına əsasən Müşahidə Şurasının protokolları əsasında məhkəmə qərarı ilə müəyyən edilmiş məbləğ miqdarında balansdankənar hesaba köçürülür. Rəhbərlik, bərpasına dair əsaslandırılmış gözləntiləri olmayan maliyyə aktivləri üzrə aşağıdakı amilləri nəzərdən keçirmişdir:

- Borcalanın likvidasiyası, iflası və ya ölümü. Kreditin tam və ya qismən qaytarılmasını təmin edəcək zəminlər, girov və ya borcalana/zəminlərə məxsus aktivlər olmadıqda, maliyyə aktivləri silinmiş hesab edilir;
- Aşağıdakı hallardan biri baş verdikdə kreditlər zərər kimi təsnifləşdirilir və onlar üçün tənzimləyici orqanın müəyyən etdiyi Kredit Zərərləri Ehtiyatına əsasən tam (100%) ehtiyat yaradılır:
 - Kreditin məbləği 50,000 AZN-dən az olduqda və kredit üzrə zərərin tanındığı andan və ya son 12 ay ərzində:
 - Kredit üzrə ödəniş həyata keçirilmədikdə; və ya
 - Kredit üzrə ödənişlər kredit qalığının 5%-dən az olduqda.
 - Kreditin məbləği 50,000 AZN-dən çox olduqda kredit üçün girov alınmır və kredit üzrə zərərin tanındığı andan və ya son 24 ay ərzində:
 - Kredit üzrə ödəniş həyata keçirilmədikdə;
 - Son 12 ay ərzində kredit üzrə ödənişlər kredit qalığının 5%-dən az olduqda; və ya
 - Kreditin qaytarılması üçün real perspektivlər olmadıqda.

Bu səbəbdən defolt olmuş kreditlərin ümumi balans dəyəri silinir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin sonrakı dövrdə bərpası mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda kredit zərərləri üzrə xərc sətirində qeydə alınır.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Bank aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Bank maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Qarşı tərəf satışa məhdudiyetlər qoymadan aktiv tam olaraq əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq imkanına malik olmadıqda nəzarəti özündə saxlayır.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Bank bəzən maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtlərinə yenidən baxır və ya onları dəyişdirir. Bu zaman Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alaraq, müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyasının əhəmiyyətli olduğunu qiymətləndirir: aktivin risk profilinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən hər hansı yeni müqavilə şərtləri (məsələn, mənfəətdə pay və ya kapital üzrə gəlirlilik), faiz dərəcəsinə əhəmiyyətli dəyişikliklər, valyutada dəyişikliklər, aktivlə bağlı kredit riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən yeni və ya əlavə kredit təminatının yaranması və ya borcalanın maliyyə çətinliyi olduqda kreditin müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması.

Yeni şərtlər əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə əvvəlki aktiv üzrə pul axınlarını əldə etmək hüququ başa çatdığına görə Bank əvvəlki maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır və yeni aktiv ədalətli dəyərle tanıyır. Müqavilə şərtlərinə yenidən baxılması tarixi növbəti dəyərşərtləşmənin hesablanması, o cümlədən kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması faktının müəyyən edilməsi üçün ilkin tanınma tarixi hesab edilir. Bundan əlavə, Bank yeni kreditin və ya borc alətinin SPPI meyarına uyğunluğunu qiymətləndirir. Tanınması dayandırılmış ilkin aktivin balans dəyəri ilə əhəmiyyətli dərəcədə modifikasiya edilmiş yeni aktivin ədalətli dəyəri arasındakı hər hansı fərq (fərqlin mahiyyəti səhmdarlarla həyata keçirilən kapital əməliyyatına aid edilmədiyi təqdirdə) mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Müqavilə şərtlərinə qarşı tərəfin maliyyə çətinlikləri və əvvəlcədən razılaşdırılmış ödənişləri həyata keçirə bilməməsi səbəbindən yenidən baxılarsa, Bank aktiv üzrə risklərin və faydaların müqavilə şərtlərinin dəyişdirilməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyini müəyyən etmək üçün aktivlər üzrə ilkin və düzəliş edilmiş gözlənilən pul axınlarını müqayisə edir. Risklər və faydalar dəyişmədikdə, modifikasiya edilmiş aktiv ilkin aktivdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmir və bu modifikasiya tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır.

Bank modifikasiya edilmiş müqavilə üzrə pul axınlarını ilkin effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırmaqla, ümumi balans dəyərini yenidən hesablayır və modifikasiya nəticəsində yaranan gəlir və ya zərəri mənfəət və ya zərərdə tanıyır.

3 Əsas uçot slyaseti (davamı)

Mümkün olduqda Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nezərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakı amilləri də nəzərə alır:

- Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- Qarşı-terəfin dəyişməsi;
- Dəyişiklik nəticəsində alət artıq SPPI meyarına uyğun olmadıqda.

COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar olaraq Bank tərəfindən verilmiş kredit tətilləri müvafiq kreditlərin təqdim edilməsi üzrə müqavilələlərin modifikasiyası kimi nəzərə alınır. Onların ümumi balans dəyərində təsiri (modifikasiya zərəri) mənfəət və ya zərərde "Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən maliyyə aktivlərinin modifikasiyası üzrə zərər çıxılmaqla gəlir" sətirində göstərilir (Qeyd 11).

Maliyyə öhdəliklərinin qiymətləndirilmə kateqoriyaları. Maliyyə öhdəlikləri aşağıdakılar istisna olmaqla, sonradan amortizasiya olunmuş dəyərle təsnifləşdirilir: (i) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə öhdəlikləri və; (ii) maliyyə zəmanəti müqavilələri və kreditlərlə bağlı öhdəliklər.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması. Maliyyə öhdəliyinin tanınması öhdəlik icra edildiyi halda dayandırılır (yeni, müqavilədə göstərilən öhdəlik yerinə yetirildikdə, ləğv edildikdə və ya icra müddəti başa çatdıqda).

Bank ilə onun əvvəlki kreditörələri arasında şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olan borc alətlərinin mübadiləsi, ələcə də mövcud maliyyə öhdəliklərinin şərtlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi ilkin maliyyə öhdəliyinin icrası və yeni maliyyə öhdəliyinin tanınması kimi uçota alınır. Şərtlər o halda əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş hesab olunur ki, alınmış və ilkin effektiv faiz metodu ilə diskontlaşdırılmış bütün ödənilmiş komissiyalar daxil olmaqla, yeni şərtlərə əsasən pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyəri ilkin maliyyə öhdəliyi üzrə qalan pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyərindən ən azı 10% fərqlənsin. Bundan əlavə, alətin ifadə edildiyi valyuta, faiz dərəcəsinin növündə dəyişikliklər, alətin konvertasiyası ilə bağlı yeni şərtlər və kredit üzrə xüsusi şərtlərdə dəyişikliklər kimi digər keyfiyyət amilləri nəzərə alınır. Borc alətlərinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınarsa, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin icrası üzrə mənfəət və ya zərərde tanınır. Borc alətinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınmadıqda, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin balans dəyərində düzəliş kimi əks etdirilir və modifikasiya edilmiş öhdəliyin qalan müddəti ərzində amortizasiya edilir.

Öhdəliklərin icrası ilə nəticələnməyən dəyişikliklər əvvəlki tarixlə məcmu amortizasiyanın hesablanması metodu ilə təxmini göstəricinin dəyişməsi kimi uçota alınır və bu zaman gəlir və ya zərər balans dəyərindəki fərqin iqtisadi mahiyyəti səhmdar ilə kapital əməliyyatlarına aid edilmədiyi təqdirdə, mənfəət və ya zərərde əks etdirilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilməyə qabiliyyətli və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qısamüddətli qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, məcburi ehtiyatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankından alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə məhdudiyət qoyulmamış vəsaitlər, ələcə də overmayt depozitlər və ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudiyət qoyulmuş vəsaitlər maliyyə vəziyyəti və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlarda pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır: (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmir.

Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar. Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır və Bankın gündəlik əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün nezdərdə tutulmayan falzsız məcburi ehtiyat depozitlərini əks etdirir və bu səbəbdən pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlardan və digər banklarda və kredit təşkilatlarında yerləşdirilmiş ilkin ödəmə müddəti üç aydan artıq olan depozitlərdən ibarətdir. Kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Borc qiymətli kağızlara investisiyalar. Biznes modelə və pul axınlarının xüsusiyyətinə əsasən Bank borc qiymətli kağızları AC, FVOCI və ya FVTPL kateqoriyaları üzrə təsnifləşdirir. Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək və satmaq üçün saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə FVOCI kateqoriyasında uçota alınır. Bu aktivlər üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz metodu ilə hesablanır və mənfəət və ya zərərde tanınır. GKZ modelinə əsasən müəyyən edilmiş dəyersizləşmə ehtiyatı il üzrə mənfəət və ya zərərde tanınır. Balans dəyərindəki bütün digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirdə qeydə alınır. Borc qiymətli kağızların tanınması dayandırıldıqda əvvəl sair məcmu gəlirdə tanınan məcmu gəlir və ya zərər sair məcmu gəlirdən mənfəət və zərəre yenidən təsnifləşdirilir.

Borc qiymətli kağızlara investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və ya FVOCI kateqoriyasına aid olunan maliyyə aktivləri üzrə tanınma meyarlarına cavab vermədikdə, FVTPL kateqoriyasında uçota alınır. Bank, həmçinin ilkin tanınma zamanı yenidən təsnifləşdirmə hüququ olmadan öz mülahizəsinə əsasən borc qiymətli kağızlara investisiyaları FVTPL kateqoriyasına təsnifləşdirə bilər (əgər bu, fərqli uçot metodları ilə tanınan və ya qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və öhdəlikləri arasında uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaldarsa).

Müştərilərə verilmiş kreditlər. Müştərilərə verilmiş kreditlər müştərinin kreditini almaq və ya müştəriyə kredit vermək məqsədilə Bank tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Biznes model və pul axınlarının xüsusiyyətini nəzərə alaraq, Bank müştərilərə verilmiş kreditləri və avansları aşağıdakı kateqoriyalardan birinə təsnifləşdirir: (i) AC: kreditlər müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və könüllü olaraq FVTPL kateqoriyasına aid edilmədikdə və (ii) FVTPL: kreditlər SPPI, AC və ya FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirmə meyarlarına uyğun olmadıqda FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Dəyersizləşmə ehtiyatları GKZ üzrə proqnoz modellərə əsasən müəyyən edilir. GKZ-nin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, ələcə də Bank tərəfindən proqnoz məlumatlarının GKZ modellərinə daxil edilməsi qaydası Qeyd 30-da göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri. Maliyyə zəmanətləri müəyyən debitorun borc aləti üzrə ilkin və ya dəyişdirilmiş şərtlərə əsasən ödənişləri vaxtında həyata keçirə bilmədiyi halda zəmanət sahibinə dəymiş zərərin ehtiyatının ödənilməsinə Bankdan tələb edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq adətən alınan komissiya məbləğinə bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. Bu məbləğ zəmanətin müddəti ərzində düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda zəmanətlər aşağıdakı məbləğlərdən daha yüksək olanı ilə qiymətləndirilir: (i) zəmanət üzrə zərər məbləği üçün gözlənilən zərər modeli ilə müəyyən edilən ehtiyat və (ii) ilkin tanınma zamanı amortizasiya olunmamış məbləğin qalığı. Bundan əlavə, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv kimi tanınan alınacaq komissiyalar üçün GKZ üzrə ehtiyat tanınır.

Vergilər. Hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq əks etdirilir. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Lakin həmin və ya başqa dövrdə sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan əməliyyatlara aid olan vergilər sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari il üzrə mənfəət vergisi xərci/gəliri Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanır.

Carı vergilər cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya vergi orqanları tərəfindən geri qaytarılacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və sair əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə keçmiş illərin vergi zərərləri və maliyyə hesabatlarında aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və balans dəyəri arasında yaranan müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

İlkin tanınma zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmərsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktiv və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bankın icarəyə götürən qismində çıxış etdiyi müqavilədə yeni icarənin ilkin tanınması zamanı yaranan müvəqqəti fərqlər ümumi məbləğdə tanınır.

Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə texirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illerin vergi zərərləri vergi tutulan gələcək gəlirlərin yaranması və bu gəlirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları ilə bağlı Azərbaycanda müxtəlif əməliyyat vergiləri, məsələn ƏDV, əmlak vergisi, mənbədə tutulan vergi və s. tutulur. Bu vergilər digər əməliyyat xərclərinin tərkibinə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqlar. Avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyersizləşmə zərərlərini çıxmaqla ilkin dəyərle tanınır. Tanınma meyarına uyğun gələndə, avadanlıqların bir hissəsinin əvəz edilməsi xərcləri yarandığı zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Kiçik həcmli təmir və gündəlik xidmət xərcləri çəkildiyi dövrdə xərce silinir. Əmlak və avadanlıqların əsas hissələrinin əvəz edilməsi xərcləri kapitalaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir.

Icarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri Bankın fəaliyyəti ilə bağlı müəyyən ehtiyaclar və üstünlüklərə uyğunlaşdırılmaq məqsədilə Bank tərəfindən icarəyə götürülmüş əmlakda edilmiş dəyişiklikləri əks etdirir. Uçot məqsədləri üçün Bank tərəfindən əmlakın nezerde tutulan istifadəsi üçün aparılmış əsaslı təmir Bankın öz aktivləri kimi qiymətləndirilir.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyersizləşmə əlamətlərinin mövcudluğunu qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa edilə bilən dəyərinə qədər azaldılır və dəyersizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə kapitalda göstərilən əvvəlki ilin yenidən qiymətləndirmə ehtiyatından artıq olan hissəsi qədər tanınır. Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyersizləşmə zərəri bərpa edilir.

Aktivlərin silinməsindən yaranan mənfəət və ya zərər gəlirin məbləği ilə balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə sair gəlirin tərkibində tanınır.

Amortizasiya. Aktiv istifadəyə hazır vəziyyətə gətirildikdə onun üçün amortizasiya hesablanır. Amortizasiya aktivlərin balans dəyərini aşağıda göstərilən ehtimal edilən istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	Faydalı istifadə müddəti
Binalar və icarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	5 - 40 il
Məbel və ofis avadanlığı	4 - 5 il
Kompüter avadanlığı	4 - 5 il
Nəqliyyat vasitələri	4 il

Aktivlərin qalıq dəyəri, istifadə müddəti və metodlarına hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır və lazım olduqda dəyişdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildiyi zaman xərce silinir və kapitalaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat xərclərinə daxil edilir.

Mülkiyyətə keçmiş girov. Müəyyən hallarda girov kreditlərin geri ödenilməməsinə görə Bankın mülkiyyətinə keçir. Mülkiyyətə keçmiş girov ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınır və sonradan balans dəyəri ilə mümkün xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olan dəyərə ölçülür.

Qeyri-maddi aktivlər. Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir. Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyərle ilə tanınır. İlk tanınmadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərden düşmə zərərlərini çıxmaqla ilkin dəyərle əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud olaraq müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin böyük hissəsi üçün 5-12 illik faydalı istifadə müddəti ərzində amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyersizləşmə əlamətləri mövcud olduqda dəyersizləşmə baxımından təhlil edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bankın icarəyə götürən qismində çıxış etdiyi icarə müqavilələrinin uçotu. Bank ofis sahələri icarəyə götürür. İcarə müqavilələri Bankın icarəyə götürülmüş aktivi istifadə etdiyi tarixə müvafiq öhdəliklə birlikdə istifadə hüquqlu aktivlər kimi tanınır. Hər bir icarə ödənişi öhdəlik və maliyyə xərcləri arasında bölüşdürülür. Maliyyə xərcləri hər bir dövr üçün öhdəliyin qalığı üzrə sabit olaraq müntəzəm faiz dərəcəsini təmin etmək üçün icarə müddəti ərzində mənfəət və ya zərəre aid edilir. İlk dəyərle tanınan istifadə hüquqlu aktiv onun faydalı istifadə və ya icarə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha tez başa çatarsa) düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir.

İcarə müqaviləsi üzrə yaranan öhdəliklər ilkin olaraq cari dəyərle qiymətləndirilir. İcarə öhdəliklərinə aşağıdakı icarə ödənişlərinin xalis cari dəyəri daxildir:

- icarə üzrə alınacaq həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, sabit ödənişlər (məhiyyətce sabit ödənişlər daxil olmaqla).
- İndeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişən icarə ödənişləri;
- zamanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəyə götürən tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər;
- icarəyə götürənin əsaslandırılmış şəkildə əmin olduğu halda alış seçiminin istifadə ediləcəyi qiymət; və
- icarə müddəti ərzində icarəyə götürən icarəni ləğv etmə seçimini istifadə edərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri.

İcarə ödənişləri icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılır. Bu faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda icarəyə götürənin borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə edilir. Borc kapitalı üzrə artan faiz dərəcəsi icarəyə götürənin oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüquqlu aktivin dəyərinə oxşar məbləğdə aktiv əldə etməsi üçün eyni müddət və şərtlərlə zəruri olan vəsaitlərin cəlb edilməsi zamanı ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir.

İstifadə hüquqlu aktivlər aşağıdakılar nəzərə alınmaqla, ilkin dəyərle qiymətləndirilir:

- icarə öhdəliyinin ilkin qiymətləndirmə məbləği;
- icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, icarə müqaviləsinin başlanma tarixindən əvvəl aparılmış bütün icarə ödənişləri;
- bütün ilkin birbaşa xərclər; və
- bərpa xərcləri.

İstisna hal kimi, Bank qısamüddətli icarələri və azdəyərli aktivlərin icarəsinin uçotunu icarə ödənişlərini düz xətt metodu ilə əməliyyat xərcləri kimi tanımaqla aparır.

İcarə müddətini müəyyən edərkən Bankın rəhbərliyi icarənin uzadılması və ya icarənin ləğv edilməsi hüquqlarının istifadəsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün fakt və şərtləri nəzərə alır. İcarənin uzadılması hüquqları (və ya icarənin ləğv edilməsi hüququnun istifadəsi müddətindən sonrakı dövrlərin) yalnız müqavilənin müddətini uzadılacağına (və ya ləğv edilməyəcəyinə) əsaslı şəkildə əminlik olduqda icarə müddətinə daxil edilir.

Qiymətləndirməyə təsir edən mühüm hadisə baş verdikdə və ya şəraitdə əhəmiyyətli dəyişiklik olduqda və belə hallar icarəyə götürənin nəzarəti altında olduqda qiymətləndirmə yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

Bankın icarəyə götürən qismində çıxış etdiyi əməliyyat icarəsi müqavilələrinin uçotu. Aktivlər əməliyyat icarəsinə verildikdə alınacaq icarə ödənişləri icarə müddəti ərzində düz xətt metodundan istifadə etməklə icarə gəliri kimi tanınır.

Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər. Bank icarəyə verən qismində çıxış etdikdə və icarə obyektlərinin mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və gəlirləri əsas etibarilə icarəyə götürəne ötürdükdə, icarəyə verilmiş aktivlər maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər kimi göstərilir və gələcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə qeydə alınır. Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər ilkin olaraq icarə müqaviləsinin bağlanma tarixində (İcarə müqaviləsinin bağlanma tarixi icarə müqaviləsinin bağlanma tarixi və ya icarə münasibətləri üzrə iştirakçılar tərəfindən icarənin əsas şərtlərinin təsdiqlənmə tarixidir, bu tarixlərin hansının daha tez baş verməsindən asılı olaraq) müəyyən edilmiş diskont dərəcəsinə əsasən icarə münasibətlərinin yarandığı tarixdə qeydə alınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə icarəsi üzrə ümumi debitor borclar ilə cari dəyər arasındakı fərq qazanılmamış maliyyə gəlirini əks etdirir. Bu gəlirlər, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan dərəcəni (i) 1-ci və 2-ci mərhələlərdə icarə üzrə debitor borcların ümumi balans dəyərində və (ii) 3-cü mərhələdə icarə üzrə debitor borcların xalis balans dəyərində tətbiq etməklə, icarə müddəti ərzində tanınır. İcarə münasibətlərinin təşkil edilməsi ilə birbaşa əlaqəli olan əlavə xərclər maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlərin ilkin məbləğinə daxil edilir və icarə dövründə qeydə alınmış gəlirlərin həcmi azaldır. İcarədən əldə edilmiş maliyyə gəlirləri mənfəət və ya zərərde tanınır.

Deyersizləşmə üzrə ehtiyat ümumi GKZ modelinə uyğun olaraq tanınır. GKZ amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər və avanslar ilə eyni şəkildə müəyyən edilir və maliyyə icarəsi müqavilələrində göstərilən faiz dərəcələrindən istifadə etməklə debitor borcların xalis balans dəyərinin diskontlaşdırılmış gələcək pul axınlarının cari dəyərində silinməsi üçün ehtiyat hesabında tanınır. Təxmin edilən gələcək pul axınları icarəyə verilən aktivlərin alışı və satışından yaranacaq pul axınlarını əks etdirir.

Müştərilər və kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər. Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşması Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə müştəri hesabları, ələcə də fiziki və hüquqi şəxslər, dövlət və kredit təşkilatlarının müddətli depozitləri daxildir. Bu məbləğlər qeyri-tөрəmə öhdəlikləri əks etdirir və amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır.

Buraxılmış borc qiymətli kağızları. Buraxılmış borc qiymətli kağızlarına Bank tərəfindən emissiya edilmiş istiqrazlar daxildir. Borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır. Bank özünün emissiya edilmiş borc qiymətli kağızlarını satın alırsa, həmin borc qiymətli kağızları maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun vaxtından əvvəl ödənilməsindən yaranan gəlirlərin tərkibində tanınır.

Borc öhdəlikləri. Borc öhdəlikləri beynəlxalq kreditorlar və dövlət təşkilatları, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı, Sahibkarlığın İnkişafı Fondu və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən cəlb edilmiş borclardan ibarətdir. Bu maliyyə alətləri ilkin olaraq əməliyyat xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərle, sonradan isə effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərle tanınır.

Subordinasiyalı kreditlər. Subordinasiyalı kreditlər yalnız Bank ləğv edildiyi halda daha yüksək prioritetli digər kreditorların tələbləri ödənildikdən sonra ödənilir. Subordinasiyalı borclar amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır.

Tөрəmə maliyyə alətləri. Tөрəmə maliyyə alətləri, o cümlədən xarici valyuta müqavilələri, forvard müqavilələri, ələcə də valyuta və faiz svopları ədalətli dəyərle uçota alınır.

Bank, həmçinin valyuta mübadiləsi məqsədilə kontragent banklarla kreditlərin qarşılıqlı şəkildə əvəzləndirilməsinə dair müqavilələr bağlayır. Hüquqi cəhətdən belə kreditlər ayrıca alətlər olsalar da, aşağıdakı hallarda birləşdirilir və vahid tөрəmə maliyyə aləti (valyuta svopu) kimi xalis şəkildə uçota alınır: (i) belə kreditlər eyni vaxtda və qarşılıqlı şərtlərlə verildikdə və qəbul edildikdə (ii) eyni kontragentlə bağlandıqda (iii) eyni riskə aid olduqda və (iv) bir əməliyyat ilə həyata keçirilməsi mümkün olmayan əməliyyatların ayrıca strukturlaşdırılması üçün aydın biznes məqsədləri olmadıqda.

Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda göstərilən "tөрəmə maliyyə alətləri üzrə zərər çıxılmaqla gəlirlərə" depozit svopu müqaviləsi üzrə faiz xərcləri daxildir.

Müsbət ədalətli dəyəri olan tөрəmə alətlər aktivlərin, mənfəət ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində göstərilir. Tөрəmə alətlərin ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər il üzrə mənfəət və ya zərər hesabatında "tөрəmə maliyyə alətləri üzrə zərər çıxılmaqla gəlir" kimi əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya müvafiq alətin cari bazar və müqavilə qiymətlərini, ələcə də digər amilləri nəzərə alan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir.

Asılı tөрəmə alət tөрəmə olmayan əsas müqaviləni də özündə ehtiva edən hibrid alətin bir komponentidir. Hibrid alət üzrə yaranan pul axınlarının bir hissəsi ayrıca tөрəmə alət ilə oxşar şəkildə dəyişir. Asılı tөрəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul axınlarının bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, emtəe qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənlərə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan tөрəmə alət asılı tөрəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan öhdəliklər daxildir. Bank keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır.

Səhmdar kapitalı. Adı səhmlər və dividendləri rəhbərliyin qərarı ilə elan olunan imtiyazlı səhmlər kapital kimi təsnifləşdirilir. Müəssisələrin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa əlaqəli olan əlavə xərclər kapitalda həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan hissəsi kapital artımı kimi tanınır. İmtiyazlı səhmlər haqqında daha ətraflı məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

Dividendlər. Dividendlər elan olunub təsdiqləndiyi dövrdə kapitalda qeydə alınır. Hesabat dövründən sonra, lakin maliyyə hesabatlarının təsdiqlənməsindən əvvəl elan edilmiş dividendlər haqqında məlumat "hesabat tarixindən sonrakı hadisələr" qeydində açıqlanır. Mənfəətdən dividendlər və digər ödənişlər Bankın yerli qanunvericiliyə uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına əsasən həyata keçirilir.

Kapital ehtiyatları. 2022-ci il ərzində subordinasiya borc öhdəlikləri üzrə faizlərin hesablanması kreditör tərəfindən təxirə salınmışdır. Kreditör Bankın səhmdarı qismində çıxış etdiyinə görə bu qərarın təsiri Bank tərəfindən kapitalda əks etdirilir və sonradan borc alətinin istifadə müddəti ərzində bölüşdürülməmiş mənfəətə yenidən təsnifləşdirilir.

Şerti öhdəliklər. Şerti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olanda, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şerti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması. Gəlirlər Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal edildikdə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə bildikdə tanınır.

Faiz və oxşar gəlir və xərclər. FVTPL kateqoriyasına aid olan maliyyə alətləri istisna olmaqla, bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri effektiv faiz metoduna əsasən hesablama metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, əməliyyat xərcləri, ələcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komissiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zəmanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və əməliyyat sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar alınmış və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Bank tərəfindən alınmış komissiya haqları, Bankın xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Bank kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlikləri FVTPL kateqoriyasına aid olunan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri üçün effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul axınlarını (ilkin GKZ daxil olmaqla) ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərə (adətən alış qiymətinə uyğun) diskontlaşdırılan dərəcədir. Nəticədə, kredit riski nəzərə alınmaqla, effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş edilir.

Faiz gəlirləri dəyersizləşmiş maliyyə aktivləri (3-cü Mərhələ) istisna olmaqla, maliyyə aktivlərinin ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsinə tətbiq etməklə hesablanır. Belə aktivlər üzrə faiz gəlirini hesablayarkən dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aktivin amortizasiya olunmuş dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilir.

3-cü Mərhələyə aid edilmiş maliyyə aktivləri üzrə kredit riski sonradan aktivin dəyersizləşmədiyi təqdirdə azalarsa və bu azalma obyektiv olaraq aktivin dəyersizləşmiş kimi müəyyən edilməsindən sonra baş verən hadisə (yəni, aktivin bərpa edilməsi) ilə əlaqələndirilərsə, həmin aktiv 3-cü Mərhələdən yenidən təsnifləşdirilir (karantın qaydalarına uyğun olaraq) və faiz gəliri ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq etməklə hesablanır. Aktivin 3-cü Mərhələyə aid edilməsinə görə əvvəllər mənfəət və ya zərərde tanınmayan, lakin aktivin bərpa edilməsindən sonra əldə edilməsi gözlənilən əlavə faiz gəliri dəyersizləşmənin azalması kimi tanınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Haqq və komissiya gəlirləri. Bank haqq və komissiya gəlirlərini müştərilərə göstərdiyi xidmətlərdən əldə edir. Haqlardan əldə edilən gəlir aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

- **Müəyyən zaman anında göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri**
Haqq və komissiya gəlirləri müştərinin Bank tərəfindən göstərilən xidmətlərin faydasını eyni anda qəbul və istifadə etdiyi müəyyən dövr ərzində düz xətt metodu ilə tanınır. Müəyyən müddətdə göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri həmin müddət ərzində hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri daxildir. Kreditlərin verilməsi öhdəlikləri ilə bağlı haqlar (bu kreditlərin istifadə edilməsi ehtimalı yüksək olanda) və kreditlərlə bağlı digər haqlar (hər hansı əlavə xərclərlə birlikdə) gələcək dövrlərə aid edilir və kredit üzrə faktiki falz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.
- **Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən komissiya gəliri**
Haqq və komissiya gəlirləri Bank öz icra öhdəliyini yerinə yetirdiyi anda, adətən müvafiq əməliyyatı həyata keçirdikdən sonra tanınır. Alınmış və ya alınacaq haqq və komissiya məbləği fərqli icra öhdəlikləri kimi müəyyən edilmiş xidmətlər üzrə əməliyyat qiymətini əks etdirir. Üçüncü tərəf adından hər hansı əməliyyat və ya danışıqlarda iştirak müvafiq əməliyyat başa çatdıqdan sonra tanınır. Müəyyən gəlirlilik göstəriciləri ilə bağlı olan haqlar və ya haqqın komponentləri müvafiq meyarlar yerinə yetirildikdən sonra tanınır.

Xarici valyutaların alqı-satqısı və konvertasiyası. Bank xarici valyutaların alqı-satqısı və mübadiləsi üzrə əməliyyatları kassa və bank hesabları vasitəsilə həyata keçirir. Əməliyyatlar Bank tərəfindən müəyyən edilən və əməliyyat tarixlərində rəsmi məzənnədən fərqli olan məzənnə ilə aparılır. Rəsmi məzənnə ilə Bankın müəyyən etdiyi məzənnə arasındakı fərqlər müəyyən icra öhdəliyi yerinə yetirildiyi anda xarici valyuta əməliyyatları üzrə zərər çıxılmaqla gəlir kimi tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Bankın əməliyyat və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə ("AZN") təqdim edilir. Xarici valyutada aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsindən istifadə etməklə funksional valyutada qeydə alınır. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə qüvvədə olan məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya yenidən çevrilir. Xarici valyutada olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir (zərər) sətir maddəsi kimi tanınır. Xarici valyuta ilə olan və maya dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyatların tarixlərinə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir. Xarici valyutada olan və ədalətli dəyərle ölçülən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir.

Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatın müqavilə üzrə valyuta məzənnəsi ilə Mərkəzi Bankın əməliyyat tarixində qüvvədə olan məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə dilin əməliyyatları üzrə gəlir/zərərin tərkibində əks etdirilir.

31 dekabr tarixinə Bank hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2022	2021
1 ABŞ dolları	1.7000 AZN	1.7000 AZN
1 Avro	1.8114 AZN	1.9265 AZN

İşçi heyətli üzrə xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və xəstəlik vərəqələri üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Bankın işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır. Bankın yerli qanunvericiliyə uyğun müəyyən edilmiş haqlar üzrə ödənişlərdən başqa pensiya və analogi ödənişləri həyata keçirmək üçün hər hansı hüquqi və ya işgüzar praktikadan yaranan öhdəliyi yoxdur.

Seqmentlər üzrə hesabat. Seqmentlər haqqında məlumat daxili hesabat qaydalarına əsasən hazırlanır və Bankın fəaliyyətlə bağlı qərar qəbul edən səlahiyyətli şəxsinə təqdim edilir. Gəlirləri, maliyyə nəticələri və ya aktivləri bütün seqmentlərin on faizini və ya artıq hissəsini təşkil edən seqmentlər ayrıca şəkildə açıqlanır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdakı maddələrin likvidlik ardıcılığı ilə təqdim edilməsi. Bankın deqiq müəyyən edilə bilən əməliyyat dövrü olmadığına görə o, qısamüddətli və uzunmüddətli aktiv və öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca təqdim etmir. Bunun əvəzində, aktivlər və öhdəliklər likvidlik ardıcılığı ilə təqdim edilir. Maliyyə alətlərinin gözlənilən ödəmə müddətləri üzrə təhlili Qeyd 30-da göstərilir. Aşağıdakı cədvəldə Qeyd 30-da təqdim olunan təhlilə daxil edilməyən maddələr üzrə hesabat dövrü başa çatdıqdan sonra 12 ay ərzində və sonra bərpası və ya ödənilməsi gözlənilən məbləğlər haqqında məlumat əks etdirilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Ödənilməsi və ya bərpası gözlənilən məbləğlər			Ödənilməsi və ya bərpası gözlənilən məbləğlər		
	Hesabat dövrünün bitməsindən sonra 12 ay ərzində	Hesabat dövrünün bitməsindən 12 ay sonra	Cəmi	Hesabat dövrünün bitməsindən sonra 12 ay ərzində	Hesabat dövrünün bitməsindən 12 ay sonra	Cəmi
AKTİVLƏR						
Əmlak və avadanlıqlar	-	31,413	31,413	-	31,110	31,110
Qeyri-maddi aktivlər	-	16,072	16,072	-	14,181	14,181
Texirə salınmış mənfəət vergisli aktivləri	-	10,127	10,127	-	13,964	13,964
Digər qeyri-maliyyə aktivləri	3,738	-	3,738	3,991	-	3,991
Mülkiyyətə keçmiş girov	16,915	-	16,915	38,405	-	38,405
İstifadə hüquqlu aktivlər	-	3,368	3,368	-	4,049	4,049
ÖHDƏLİKLƏR						
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	7,527	-	7,527	5,202	-	5,202

Maliyyə hesabatlarının təqdimatında dəyişikliklər. II ərzində Bank mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda aşağıdakı sətir maddələrini yenidən təsnifləşdirmişdir. Zərurət yarandıqda, cari ilin maliyyə hesabatlarındakı dəyişiklikləri əks etdirmək üçün müqayisəli dövrün rəqəmlərinə müvafiq düzəlişlər edilmişdir.

A. terminallar vasitəsilə elektron ödənişlərlə bağlı xidmətlər göstərən üçüncü tərəflərin xərclərinin (məsələn, ödəniş əməliyyatlarının emalı və yığımlar) "Ümumi və inzibati xərclər" sətirindən "Haqlar və komissiya xərcləri" sətirinə təsnifləşdirilməsi;

B. kreditlərin əvəzləndirilməsi üzrə faiz xərclərinin (törmə alətlər üzrə valyuta svopu) "Faiz xərcləri" sətirindən "Törmə alətlər üzrə zərər çıxılmaqla gəlir" sətirinə yenidən təsnifləşdirilməsi;

	Yenidən tesnifləşdirmədən evvelki məbləğ	Yenidən tesnifləşdirmə	31 dekabr 2021-ci il tarixinə yenidən tesnifləşdirmədən sonrakı məbləğ
Ümumi və inzibati xərclər	(21,338)	2,631	(18,707)
Haqq və komissiya xərcləri	(5,757)	(2,631)	(8,388)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(4,948)	2,131	(2,817)
Faiz xərcləri	(47,903)	2,131	(45,772)
Xalis faiz gəlirləri və oxşar gəlirlər	54,299	2,131	56,430
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatdan sonra xalis faiz gəlirləri	71,516	2,131	73,647
Törmə alətlər üzrə zərər çıxılmaqla gəlir	(6,111)	(2,131)	(8,242)

Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatdakı yenidən təsnifləşdirmələr 27 və 28-ci Qeydlərdə açıqlanan məlumatlara təsir etmişdir. Bu yenidən təsnifləşdirmələr mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatdakı digər sətir maddələrinə və müvafiq qeydlər üzrə məlumat açıqlamalarına təsir göstərməmişdir.

Dövlət subsidiyası. Dövlətdən bazar faiz dərəcəsinə aşağı faizlə cəlb edilmiş kreditlər üzrə gəlir BMS 20-yə uyğun olaraq dövlət subsidiyası kimi uçota alınır. BMHS 9-a əsasən belə kreditlər üzrə gəlir kreditin ilkin balans dəyəri ilə daxil olan pul vəsaitləri arasında fərq kimi ölçülür. Bu gəlir məbləği Bank tərəfindən texirə salınır və "texirə salınmış gəlir" kimi tanınır. Bu məbləğ sonradan mənfəət və zərər haqqında hesabatda effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanmış faiz xərclərinə proporsional olaraq tanınır.

Borcların yığılması xərcəri. Bu xərcər, bezi kiçik və orta sahibkarlarla bağlı məhkəmə qərarlarının icrasında borcların yığılmasına dəstək müqabilində kollektor agentliyinə ödənişləri və borcların yığılması üzrə daxili xərcəri əks etdirir.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Bank maliyyə hesabatlarında uçota alınan məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə növbəti maliyyə ili ərzində təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik, həmçinin peşəkar ehtimallar və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ-nin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modelər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyasına dair ətraflı məlumat Qeyd 30-da təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyata əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defoltun tərfi, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR) və onun qiymətləndirilməsi meyarı, defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər, GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivlərinin segmentasiyası, GKZ məbləğinin fərdi və ya kollektiv şəkildə qiymətləndirilməsi səviyyəsinin müəyyən edilməsi. Bank, GKZ üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındakı fərqlərin azaldılması məqsədilə modeləri və modelər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir. GKZ səviyyəsinə uyğun olan proqnoz fərziyyələri və onların çəki əmsalları əhəmiyyətli olmamışdır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə Bank proqnozlaşdırılmış məlumatlardan, əsasən də özünün proqnoz makroiqtisadi modelinin nəticələrindən istifadə etmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ səviyyəsinə uyğun olan ən əhəmiyyətli proqnoz fərziyyələri və onların çəki əmsalları aşağıda göstərilir:

Dəyişənlər	Ssenarilər	Çəki əmsalları	2023	2024	2025
Qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-nin artım tempi	Baza	50%	4.5%	4.8%	5.0%
	Artım	25%	5-10%	5-10%	5-10%
	Azalma	25%	0-1%	0-1%	0-1%
Neftin qiyməti (Brent) ABŞ dolları ilə	Baza	50%	90-95	85-90	85-90
	Artım	25%	105-110	105-110	105-110
	Azalma	25%	65-70	55-65	55-65
ÜDM-nin artım tempi	Baza	50%	2.7%	4.1%	3.7%
	Artım	25%	6.0%	7.0%	8.0%
	Azalma	25%	0.0%	0.0%	0.0%

31 dekabr 2021-ci il tarixinə fərziyyələri və çəki əmsalları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Dəyişənlər	Ssenarilər	Çəki əmsalları	2022	2023	2024
Qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM-nin artım tempi	Baza	50%	5.1%	5.6%	4.9%
	Artım	25%	8.0%	8.5%	7.5%
	Azalma	25%	1.5%	2.0%	1.5%
Neftin qiyməti (Brent) ABŞ dolları ilə	Baza	50%	70-75	65-70	65-75
	Artım	25%	85-95	85-95	85-95
	Azalma	25%	55-65	55-65	55-65
ÜDM deflyatoru	Baza	50%	102.7%	104.9%	106.6%
	Artım	25%	104.9%	108.6%	113.3%
	Azalma	25%	99.5%	97.7%	97.2%

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli əhtimallar və mülahizələr (davamı)

Gələcək makroiqtisadi fərziyyələr üzrə təyin edilmiş azalma ssenarisindəki çəki əmsalının 10% artması və baza və artım ssenariləri üzrə hər bir çəki əmsalının müvafiq olaraq 5% azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə kollektiv şəkildə qiymətləndirilən kreditlər üzrə GKZ-nin 542 min AZN (31 dekabr 2021: 311 min AZN) çox olmasına gətirib çıxarardı.

LGD təxminlərinin 10% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 3,251 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 4,804 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

Mikro kreditlər seqmenti üzrə LGD təxminlərinin 10% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 1,758 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 2,389 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

Kiçik və orta sahibkarlara verilmiş kreditlər seqmenti üzrə LGD təxminlərinin 10% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 1,045 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 2,048 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

İstehlak və işçilərə verilmiş kreditlər seqmenti üzrə LGD təxminlərinin 10% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 448 min AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 366 min AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

Bərpa olunan kreditlər (məs: kredit kartları, overdraftlar) üzrə borc qalığı. Müəyyən kredit mexanizmləri üzrə Bankın meruz qaldığı kredit riskinin həcmi kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq ola bilər. Bu istisna kredit və istifadə olunmamış kredit komponentindən ibarət olan müəyyən bərpa olunan kreditlərə, eləcə də Bankın müqavilə üzrə kreditin ödənişini tələb etməsi və istifadə olunmamış kredit komponentini ləğv etməsi ilə əlaqədar kredit zərərləri üzrə meruz qaldığı riski məhdudlaşdırmadığı hallara tətbiq edilir.

Bəle kredit mexanizmləri üçün Bank GKZ-ni kredit riskinə meruz qaldığı dövr ərzində qiymətləndirir və GKZ-lər kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri hesabına azalmır. Bu istisnanın tətbiq edilməsi mülahizəyə əsaslanır. Rəhbərlik bu istisnanın tətbiq edildiyi fərdi və kommersiya kreditləri kimi kredit mexanizmlərinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür.

Bank bu istisnanı aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik kredit mexanizmlərinə tətbiq etmişdir: (a) sabit ödəmə müddəti və ya strukturunun olmaması, (b) müqaviləyə müqavilədə nəzərdə tutulan qaydada xitam verilməsi imkanının kredit riskinə meruz qalmanın gündəlik idarə edilməsi məqsədilə istifadə edilməməsi və yalnız ayrıca kredit mexanizmi səviyyəsində kredit riskinin artması Banka məlum olduqda müqaviləyə xitam verilməsi, və (c) risklərin qrup şəklində idarə edilməsi. Bundan əlavə, Bank GKZ-nin qiymətləndirilməsi dövrünün, o cümlədən risklərə meruz qalmanın başlanma və gözlənilən başa çatma tarixinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür.

Bank əvvəlki dövrlər üzrə məlumat və təcrübə ilə bağlı aşağıdakıları nəzərdən keçirmişdir: (a) Bankın analoji alətlər üzrə kredit riskinə meruz qaldığı dövr, o cümlədən kredit riskindəki əhəmiyyətli dərəcədə artımın qiymətləndirildiyi dövrün başlanğıcını müəyyən edən kredit mexanizmindəki son əhəmiyyətli modifikasiya tarixi (b) kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasından sonra analoji maliyyə alətləri üzrə defolt hallarının baş verə biləcəyi müddət və (c) kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri (məs: istifadə edilməmiş kredit limitlərinin azaldılması və ya ləğv edilməsi), vaxtından əvvəl ödəniş əmsalı və kreditlərin gözlənilən ödəmə müddətinə təsir göstərən digər amillər. Bu amillərdən istifadə edərkən Bank bərpa edilən kredit mexanizmləri portfellerini alt-qruplara bölür və əvvəlki dövrlərin məlumatları və təcrübəsinə, eləcə də proqnoz məlumatlarına əsasən ən uyğun amilləri tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə bağlı qiymətləndirmə aparmaq üçün Bank hesabat və ilkin tanınma tarixlərinə maliyyə aktivi üzrə hesablanmış müvafiq defolt risklərini müqayisə edir. Qiymətləndirmə zamanı hesabat tarixinə kredit riskinin müəyyən səviyyəsi deyil, kredit riskinin nisbətən artması nəzərdən keçirilir. Bank əldə olunması əlavə xərc tələb etməyən dəstəkləyici və əsaslandırılmış proqnozlaşdırılan məlumatları, o cümlədən müəyyən müştəri portfellerinin davranış aspektləri daxil olmaqla, bir sıra amilləri nəzərə alır. Bank defolt anına qədər kredit riskinin artması ilə bağlı davranış əlamətlərini müəyyən müəyyən edir və müvafiq proqnozlaşdırılan məlumatlarını fərdi maliyyə aləti və ya portfel səviyyəsində kredit riskinin qiymətləndirilməsində istifadə edir (Qeyd 30).

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilseydi (hazırda 1-ci Mərhələyə aid olan və 12 aylıq GKZ modeli ilə qiymətləndirilən zərərlər daxil olmaqla), 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ehtiyat 4,249 min AZN çox (31 dekabr 2021: 3,067 min AZN çox) olardı.

4 Uçot siyasətinin tətbiqlə zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Maliyyə aktivləri müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq modifikasiya edildikdə (məs: onların şərtlərinə yenidən baxıldıqda), Bank bu modifikasiyanın əhəmiyyətli olub olmadığını və ilkin aktivin tanınmasının dayandırılmasına və yeni aktivin ədalətli dəyərle tanınmasına gətirib çıxarmalı olub-olmadığını qiymətləndirir. Bu qiymətləndirmə əsasən müvafiq uçot siyasətində qeyd olunan keyfiyyət amillərinə əsaslanır və əhəmiyyətli mülahizələrin tətbiq olunmasını tələb edir. Xüsusilə, Bank şərtlərinə yenidən baxılmış dəyersizləşmiş kredit müqavilələrinin tanınmasının dayandırılması, eləcə də yeni tanınmış kreditlərin ilkin tanınma zamanı dəyersizləşmiş kreditlər kimi nəzərdən keçirilməsi kimi məsələlərə dair qərar qəbul edərkən mülahizə irəli sürür. Tanınmanın dayandırılması zərurəti ilə bağlı qərar belə modifikasiya nəticəsində risk və faydaların, yeni, gözlənilən pul axınlarının (müqavilədə nəzərdə tutulmayan pul axınları) dəyişməsindən asılıdır. Rəhbərlik belə kreditlərin modifikasiyası nəticəsində risk və faydaların dəyişmədiyini və buna görə də mahiyyət etibarilə bütün bu dəyişikliklərin və kreditlərin tanınmasının dayandırılmadığını və dəyersizləşmiş kreditlər mərhələsindən yenidən təsnifləşdirilmədiyini müəyyən etmişdir.

Vergilər. Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bankın fəaliyyətinə tətbiq edilən həmin qanunvericiliyin və dəyişikliklərin rəhbərlik tərəfindən şərhli müvafiq orqanlar tərəfindən mübahisələndirilə bilər. Nəticədə, əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesabına bilər. Vergi yoxlamaları yoxlamanın keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2022-ci il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən şərhli uyğundur və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

Tanınmış təxirə salınmış xalis vergi aktivləri vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri müvafiq vergi faydasının realizasiya oluna biləcəyi zaman qeydə alınır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəətin və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydası məbləğinin müəyyən edilməsi rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış ortamüddətli biznes planına və onun ekstrapolyasiya nəticələrinə əsaslanır. Biznes-plan rəhbərliyin şəraitə adekvat olan təxminlərinə əsaslanır. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əsasən keçmiş illərin zərəri 5 ilədək davam edən sonrakı dövrə keçirilə bilər (Qeyd 17).

Təminatın dəyərinin müəyyən edilməsi. Rəhbərlik təminatın bazar dəyərini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Rəhbərlik təminatın ədalətli dəyərini cari vəziyyətə uyğunlaşdırmaq üçün öz mülahizəsindən və ya müstəqil rəyden istifadə edir. Tələb edilən təminat məbləği və ya girov kontragentin kredit riskinin qiymətləndirməsindən asılıdır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması. Bank adı fəaliyyəti zamanı əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. BMHS 9-a uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərle tanınmalıdır. Lakin həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün aktiv bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların şərtləri haqqında məlumat Qeyd 32-də açıqlanır.

İcarə müddətinin müəyyən edilməsi. Bank üçüncü tərəflərdən ofis binaları və torpaq sahəsi icarəyə götürür. İcarə müqavilələri müddətsiz bağlanır və müqaviləyə xitam verilməsi ilə bağlı bir tərəfin digərinə 2 ay əvvəl bildiriş göndərməyə ehtiyac olmadan avtomatik olaraq yenilənir. Bank belə müqavilələr üzrə ləğv etmə seçimi olmayan icarə müddətini müəyyən edərkən müqavilələrə xitam verilecəyi halda tətbiq ediləcək cərimələri, o cümlədən icarəyə götürülmüş əmlakın əsaslı təmiri, yer dəyişmə xərcləri və ya binaların Bankın fəaliyyəti üçün əhəmiyyəti kimi iqtisadi antistimulları nəzərə alır. Beləliklə, dəyəri əhəmiyyətli olan ofis binalarının icarə müddəti 3-5 il, torpaq sahəsinin icarə müddəti isə 40 il müəyyən edilmişdir.

Əmlak və avadanlıqların faydalı istifadə müddətinin yenidən nəzərdən keçirilməsi. Əmlak və avadanlıqların faydalı istifadə müddətinin müəyyən edilməsi oxşar aktivlər ilə bağlı mövcud təcrübəyə əsasən peşəkar mülahizələr tətbiq etməklə aparılmışdır. Belə aktivlərlə bağlı gələcək iqtisadi faydalar əsasən onların istifadəsi nəticəsində əldə ediləcəkdir. Lakin avadanlığın texniki və kommersiya baxımından köhnəliyi və aşınması kimi digər amillər bu aktivlərlə bağlı iqtisadi faydaların azaldılmasına gətirib çıxarır. Rəhbərlik aktivlərin cari texniki vəziyyətini və bu aktivlərin Banka iqtisadi fayda gətirəcəyi təxmin edilən dövrü nəzərə alaraq, əsas vəsaitlərin qalan faydalı istifadə müddətini müəyyən edir. Bu zaman aşağıdakı əsas amillər nəzərə alınır: (a) aktivlərin gözlənilən istifadə müddəti; (b) istismar göstəriciləri və texniki xidmət qaydalarından asılı olan gözlənilən fiziki köhnəliyi və aşınma; və (c) bazar şərtlərindəki dəyişikliklər nəticəsində avadanlığın texnoloji və kommersiya baxımından köhnəliyi və aşınması.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minmişdir:

BMS 16, BMS 37 və BMHS 3 ilə bağlı məhdud məzmunlu dəyişikliklər – "Təyinatlı istifadədən əvvəl əldə edilən gəlirlər", "Yüklü müqavilələr - müqavilənin icrası ilə bağlı xərclər", "Konseptual Əsaslara İstinad" və BMHS 1, BMHS 9, BMHS 16 və BMS 41-ə dəyişikliklər – 2018-2020-ci illər üzrə BMHS-lərin illik Tekmiləşdirilməsi (14 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

- BMS 16-ya dəyişiklik müəssisələrə aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hazırlayarkən istehsal olunan materialların satışından əldə etdikləri gəlirlərin əsas vəsaitlərin maya dəyərindən çıxılmasını qadağan edir. Belə materialların satışından əldə olunan gəlirlər istehsal xərcləri ilə birlikdə artıq mənfəət və zərərin tərkibində tanınır. Müəssisə belə materialların maya dəyərini ölçmək üçün BMS 2-ni tətbiq edəcəkdir. Sınaqdan keçirilən aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hələ hazır olmadığı üçün belə aktivin amortizasiyası maya dəyərinə daxil edilmir. BMHS 16-ya dəyişiklik aktivin texniki və fiziki göstəricilərini qiymətləndirərkən müəssisənin "aktivin düzgün işləməsinə sınaqacağı" da açıqlayır. Həmin aktivin maliyyə göstəriciləri bu qiymətləndirməyə aid deyil. Beləliklə, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutduğu kimi istismar oluna və rəhbərliyin gözlədiyi əməliyyat effektivliyi səviyyəsinə çatana qədər amortizasiya edilə bilər.
- BMS 37-yə dəyişiklik "müqavilənin icrası xərcləri" anlayışını izah edir. Dəyişiklikdə müqavilənin icrası üçün birbaşa xərclərin həmin müqavilənin icrası üzrə əlavə xərclərdən ibarət olduğu; və müqavilələrin icrası ilə birbaşa əlaqəli olan digər xərclərin bölüşdürülməsi izah edilir. Dəyişiklik, həmçinin yüklü müqavilə üçün ayrıca ehtiyat yaradılmazdan əvvəl müəssisənin müqavilənin icrası üçün ayrılmış aktivlər üzrə deyil, müqaviləni yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi aktivlər üzrə yaranmış dəyersizləşmə zərərlərini tanımasını açıqlayır.
- BMHS 3 müəssisələrin birləşməsi zamanı aktiv və ya öhdəliyin tərkibini müəyyənləşdirmək məqsədilə "2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara" istinad etmək üçün dəyişdirilmişdir. Bu dəyişiklikdən əvvəl BMHS 3-də "2001-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara" istinad edilirdi. Bundan əlavə, BMHS 3-ə öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün yeni istisna əlavə edilmişdir. Bu istisna bezi öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün BMHS 3-ü tətbiq edən müəssisənin "2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslar" əvəzinə BMS 37 və ya BMHS 21-ə istinad etməsinə nəzərdə tutur. Bu yeni istisna olmasaydı müəssisə, müəssisələrin birləşməsi əməliyyatı zamanı BMS 37-yə uyğun olaraq tanımayacağı bezi öhdəlikləri tanımalı idi. Beləliklə, satın alındıqdan dərhal sonra müəssisə belə öhdəliklərin tanınmasını dayandırmalı və özündə iqtisadi sərəfəni əks etdirən gəliri tanımalı idi. Bununla yanaşı, alıcıdan satınalma tarixində BMS 37-də müəyyən edilmiş şərti aktivləri tanımasının tələb olunmadığı da izah edilmişdir.
- BMHS 9-a edilmiş dəyişiklik maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün "10%-lik teste" daxil edilməli olan ödənişləri izah edir. Xərclər və ya ödənişlər üçüncü tərəflərin və ya kreditörün xeyrinə həyata keçirilə bilər. Bu dəyişikliyə əsasən üçüncü tərəflərin xeyrinə həyata keçirilmiş xərclər və ya ödənişlər "10%-lik teste" daxil edilməyəcəkdir.
- BMHS 16-ya əlavə edilən Nümunə 13-ə dəyişiklik edilmişdir: aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icarəyə verən tərəfdən ödənişlər nümunəsi silinmişdir. Bu dəyişiklik icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı gələcəkdə hər hansı anlaşılmazlığa yol verməmək üçün edilmişdir.
- BMHS 1 törəmə müəssisə baş müəssisədən daha gec tarixdə BMHS-i tətbiq etdiyi təqdirdə istisnaya icazə verir. Törəmə müəssisə konsolidasiya məqsədləri və baş müəssisənin sözügedən törəmə müəssisəni satın aldığı müəssisələrin birləşməsi əməliyyatının nəticələrini əks etdirmək üçün hər hansı düzəlişlər edilmədiyi təqdirdə, aktiv və öhdəliklərini baş müəssisənin BMHS-ə keçid tarixinə əsasən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilə biləcək balans dəyəri ilə ölçə bilər. BMHS 1-də nəzərdə tutulan istisnayı tətbiq edən müəssisələrə baş müəssisənin BMHS-ə keçid tarixinə əsasən baş müəssisənin əks etdirdiyi məbləğlərdən istifadə etməklə məcmu məzənnə fərqlərini qiymətləndirməyə icazə vermək üçün BMHS 1-ə dəyişiklik edilmişdir. BMHS 1-ə edilən bu dəyişiklik yuxarıda qeyd olunan istisnayı BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələrin xərclərini azaltmaq üçün məcmu məzənnə fərqlərinə tətbiq edir. Bu dəyişiklik BMHS 1-də nəzərdə tutulan eyni istisnayı tətbiq edən əsaslı və birgə müəssisələrə də şamil ediləcəkdir.
- Müəssisələrin BMS 41-ə uyğun olaraq ədalətli dəyəri qiymətləndirərkən vergi məqsədləri üçün pul axınlarını nəzərə almaması tələbi ləğv edilmişdir. Bu dəyişiklik vergitutmadan sonrakı pul axınlarının diskontlaşdırılması ilə bağlı standartdakı tələbə uyğunluğu təmin etməlidir.

Bu dəyişikliklərin tətbiqi Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

6 Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Bank tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bezi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMHS 17 "Sığorta müqavilələri" (18 may 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMHS 17 müəssisələrə sığorta müqavilələrinin uçotu üzrə mövcud praktikanı tətbiq etməyə icazə verən BMHS 4-ü əvəz edir. BMHS 4-ə əsasən investorlar analoji sığorta şirkətlərində maliyyə nəticələrini müqayisə etmək və üzleştirməkdə çətinlik çəkirdilər. BMHS 17 sığortaçının təkrarsığortaya verdiyi müqavilələr daxil olmaqla, bütün növ sığorta müqavilələrinin uçotu üçün prinsiplərə əsaslanan yeganə standartdır. Bu standartda əsasən sığorta müqavilələri qrupu: (i) müqavilələrin icrası üzrə pul axınları haqqında bütün mövcud məlumatları müşahidə edilə bilən bazar məlumatlarına uyğun olaraq nəzərə alan gələcək pul axınlarının riskə görə tənzimlənmiş cari dəyərində (müqavilələrin icrası üzrə pul axınları); üstə gəl (dəyər öhdəlik olduqda) və ya çıxılısın (dəyər aktiv olduqda); (ii) müqavilələr qrupu üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətin (müqavilə üzrə xidmət marjası) məbləğində tanınmalı və qiymətləndirilməlidir. Sığortaçılar, sığorta müqavilələri qrupundan yaranan gəliri sığorta təminatının təqdim edildiyi dövr ərzində, ələcə də riskdən azad olduğu halda tanıyacaqlar. Müqavilələr qrupu üzrə zərər mövcuddursa və ya mövcud olarsa müəssisə dərhal zərəri tanıyacaqdır.

Bank bu standartı təqdim etdiyi zəmanətlərə tətbiq etməyi planlaşdırmır. Bank tərəfindən verilmiş kreditlər və analoji alətlər üzrə müqavilələrdə əsli sığorta məhsulları nəzərdə tutulmur. Bankın təqdim etdiyi maliyyə zəmanəti müqavilələri BMHS 9-a əsasən ilkin olaraq tanınır və sonradan qiymətləndirilir (Qeyd 3). Bu səbəbdən, Bank maliyyə zəmanətləri ilə bağlı BMHS 17-də nəzərdə tutulan istisnanın tətbiqini nəzərdən keçirir. Bank icra zəmanətləri, sığorta şirkətləri ilə birgə müqavilələr və ya BMHS 17 ilə ehatə olunan sığorta müqaviləsi anlayışına cavab verən digər alətlər təqdim etmir.

BMHS 17 və BMHS 4-ə dəyişikliklər (25 iyun 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 17-nin tətbiqini asanlaşdırmaq, həmçinin standart və ona keçidlə bağlı müəyyən tələbləri sadələşdirmək üçün bezi izahlardan ibarətdir. Bu dəyişikliklər BMHS 17-nin səkkiz sahəsini ehatə edir və standartın əsas prinsiplərinin dəyişdirilməsini nəzərdə tutmur. BMHS 17-yə aşağıdakı dəyişikliklər edilmişdir:

- **Qüvvəyə minmə tarixi:** BMHS 17-nin qüvvəyə minmə tarixi (dəyişikliklər daxil olmaqla) 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə qədər iki il təxirə salınmışdır; BMHS 4 ilə müəyyən olunan BMHS 9-un tətbiqindən müvəqqəti azadolmanın qüvvədə olma müddəti də 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə qədər təxirə salınmışdır.
- **Sığorta müqaviləsinin əldə edilməsi zamanı pul axınlarının gözlənilən bərpası:** Müəssisələr sığorta müqaviləsinin əldə edilməsi xərclərinin bir hissəsini gələcəkdə yenilənməsi gözlənilən müvafiq müqavilələrə ayırmalı və bu xərcləri müəssisə yenilənmiş müqavilələr tanıyana qədər aktiv kimi tanımalıdır. Müəssisələr hər bir hesabat tarixinə aktivin bərpa olunma ehtimalını qiymətləndirməli və maliyyə hesabatları üzrə qeydlərdə həmin aktiv haqqında məlumat təqdim etməlidir.
- **İnvestisiya xidmətləri ilə əlaqəli müqavilə üzrə xidmət marjası:** Dəyişən haqların bölüşdürülməsi yanaşması üzrə müqavilələr və ümumi modelə əsasən 'investisiya gəlirlərinin əldə edilməsi ilə bağlı xidmətlər' üzrə digər müqavilələr üçün sığorta təminatı üzrə faydaların həcmi, ələcə də sığorta təminatı və investisiya xidmətləri üzrə gözlənilən dövrü nəzərə almaqla, təminat vahidləri müəyyən edilməlidir. İnvestisiya fəaliyyəti ilə əlaqəli xərclər müəssisənin beş fəaliyyəti sığortalılara sığorta təminatından əldə olunan faydaları artırmaq məqsədilə həyata keçiriləndiyi halda, sığorta müqaviləsi çərçivəsində pul axınları kimi daxil edilməlidir.
- **Təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri - zərərlərin ödənilməsi:** Müəssisə zərərli baza sığorta müqavilələri qrupunun ilkin tanınması və ya zərərli baza sığorta müqavilələrinin qrupa əlavə edilməsi zamanı zərəri tanıdıqda, müvafiq təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri qrupundakı müqavilə üzrə xidmət marjasına düzəliş etməli və beş müqavilələr üzrə gəliri tanımalıdır. Təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi üzrə ödənilən zərərin məbləği baza sığorta müqavilələri üzrə tanınmış zərəri müəssisənin təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi üzrə ödənilməsini gözləndiyi baza sığorta müqavilələri üzrə zərərlərin nisbətine vurmaqla müəyyən edilir. Bu tələb yalnız təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi baza sığorta müqavilələri üzrə zərərin tanınmasından əvvəl və ya onunla eyni vaxtda tanındıqda tətbiq edilməlidir.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

- *Diger dəyişikliklər:* Diger dəyişikliklərə aşağıdakılar daxildir: bezi kredit kartı (ve ya oxşar) müqavilələri və bezi kredit müqavilələrində tətbiq sahəsi ilə bağlı istisnalar; sığorta müqavilələri üzrə aktiv və öhdəliklərin maliyyə vəziyyəti hesabatında qruplar əvəzinə portfeller üzrə təqdim edilməsi; təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələrindən və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan qeyri-törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edərək maliyyə risklərini azaltmaq üçün risklərin azaldılması imkanının tətbiqi; BMHS 17-ni tətbiq edərkən əvvəlki aralıq maliyyə hesabatlarındakı uçot təxminlərinə dəyişikliklər etmək üçün uçot siyasəti seçimi; sığorta müqaviləsinin şərtlərinə əsasən müəyyən sığortalıya aid edilən mənfəət vergisi ödənişlərinin və daxilolmaların müqavilələrin icrası üzrə pul axınlarına daxil edilməsi; keçid dövründə tələblərdən seçim əsasında azadolmalar və digər kiçik dəyişikliklər.

BMHS 17-yə dəyişikliklər – BMHS 17-nin tətbiqi zamanı sığortaçılar üçün keçid imkanı (9 dekabr 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMHS 17-yə keçid tələblərinə edilmiş dəyişiklik sığortaçılara investorlar üçün BMHS 17-nin ilkin tətbiqi ilə bağlı məlumatın faydalılığını artırmaq imkanı yaradır. Dəyişiklik yalnız sığortaçıların BMHS 17-yə keçidində aiddir və BMHS-in hər hansı digər tələblərinə təsir göstərmir. BMHS 17 və BMHS 9-da keçid tələbləri müxtəlif tarixlərdə tətbiq ediləcək və BMHS 17-nin ilkin tətbiqi zamanı təqdim olunan müqayisəli məlumatların təsnifatında aşağıdakı bərdəfəlik fərqlərlə nəticələnecek: cari dəyərle ölçülən sığorta müqaviləsi öhdəlikləri ilə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınan hər hansı əlaqəli maliyyə aktivləri arasında uçot uyğunsuzluğu; müəssisə BMHS 9-a uyğun olaraq müqayisəli məlumatlara dəyişiklik etməyi seçərsə, müqayisəli dövrdə tanınması dayandırılmış maliyyə aktivləri (BMHS 9 tətbiq olunmayacaq) və digər maliyyə aktivləri (BMHS 9 tətbiq olunacaq). Bu dəyişiklik sığortaçılara həmin müvəqqəti uçot uyğunsuzluqlarına yol verməməyə kömək edəcək və nəticədə investorlar üçün müqayisəli məlumatların faydalılığını artıracaq. Bu, sığortaçılara maliyyə aktivləri haqqında müqayisəli məlumatları təqdim etmək imkanı yaradır. BMHS 17-nin ilkin tətbiqi zamanı müəssisələr müqayisəli məlumatların təqdimatı məqsədləri üçün BMHS 9-a uyğun olaraq retrospektiv dəyişiklik edilmədən, belə maliyyə aktivlərinə təsnifat düzəlişi tətbiq edə bilər. Keçid imkanı hər bir maliyyə aləti üçün ayrıca tətbiq edilə bilər; müəssisəyə müqayisəli məlumatları sanki BMHS 9-un təsnifat və qiymətləndirmə tələblərinin həmin maliyyə alətinə tətbiq edilmiş kimi təqdim etməyə imkan verəcək, lakin müəssisədən BMHS 9-un dəyersizləşmə tələblərinin tətbiqini tələb etməyəcək. Bundan əlavə, seçim imkanı maliyyə aktivinə təsnifat düzəlişi tətbiq edən müəssisədən həmin aktiv BMHS 9-a uyğun olaraq necə təsnifləşdirəcəyini müəyyən etmək üçün keçid tarixinə mövcud olan əsaslı və təsdiqləyici məlumatların istifadəsini tələb edir.

BMS 12-yə dəyişiklik - Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərə aid təxire salınmış vergilər (7 may 2021-ci ildə dərc edilib və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 12-yə dəyişikliklər icarə və istismardan çıxarma öhdəlikləri kimi əməliyyatlar üzrə təxire salınmış vergilərin uçota alınması qaydasını izah edir. Müəyyən hallarda müəssisələr aktiv və ya öhdəliklərin ilk dəfə uçota alınması zamanı təxire salınmış verginin tanınması öhdəliyindən azad edilir. Əvvəllər bu istisnanın icarə və istismardan çıxarma öhdəliklərinə şamil edilib-edilməməsi ilə bağlı müəyyən qeyri-müəyyənlik olmuşdur, halbuki hər iki əməliyyat üçün aktiv və öhdəlik tanınır. Bu dəyişikliklər, istisnanın tətbiq edilmədiyini və müəssisələrin belə əməliyyatlar üzrə təxire salınmış vergini tanımalı olduğunu aydınlaşdırır. BMS 12-yə dəyişikliklər müəssisələrdən ilkin tanınma zamanı vergi bazasını artıran və azaldan bərabər məbləğdə müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlar üzrə təxire salınmış vergini tanımağı tələb edir. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi (ilkin olaraq 23 yanvar 2020-ci ildə dərc olunub və sonradan 15 iyul 2020-ci il və 31 oktyabr 2022-ci il tarixlərində dəyişikliklər edilmiş, yekun olaraq 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər hesabat dövrünün sonunda mövcud olan hüquqlardan əsaslı olaraq, öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirildiyini izah edir. Əgər müəssisə hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin icrasını ən azı on iki ay müddətinə təxire salmaq üçün əsaslı hüquqa malikdirsə, o zaman öhdəliklər uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilir. Yeni dəyişikliklər belə hüququn qeyri-şərtsiz olmasını artıq tələb etmir. 2022-ci ilin oktyabr ayında edilmiş dəyişikliklərə əsasən hesabat tarixindən sonra rəyət edilməli olan xüsusi kredit şərtləri hesabat tarixində öhdəliyin cari və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsinə təsir etmir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində öhdəliyin icrasını təxire salmaq hüququnun istifadəsinə dair gözləntiləri öhdəliklərin təsnifatına təsir göstərmir. Öhdəlik hər hansı şərtin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl pozulduğu halda qısamüddətli kimi təsnifləşdirilir (hətta kreditör bu şərtin pozulması ilə bağlı hesabat dövründən sonra rəsmi rəziliq təqdim etsə belə). Kredit müqaviləsinin şərti hesabat tarixindən sonra pozularsa, kredit uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir. Bundan əlavə, dəyişikliklər müəssisənin kapitala çevirməklə ödəyə bildiyi borclar üzrə təsnifat tələblərini nəzərdə tutur. 'Ödəmə' dedikdə öhdəliyin nağd pul, özündə iqtisadi səmərəni təcəssüm etdirən digər resurslar və ya müəssisənin öz pay alətləri ilə ödənilməsi nəzərdə tutulur.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

Bu dəyişikliklər kapitala konvertasiya oluna bilən alətlər üçün istisnayı nəzərdə tutur, lakin bu istisna yalnız kombine edilmiş maliyyə alətinin ayrıca komponenti şəklində pay aləti kimi təsnifləşdirilən konvertasiya seçiminin nəzərdə tutulduğu maliyyə alətlərinə aiddir.

BMS 8-ə dəyişikliklər: Uçot təxminlərinin müəyyən edilməsi (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 8-ə edilmiş dəyişiklik müəssisələrin uçot siyasətindəki dəyişiklikləri uçot təxminlərindəki dəyişikliklərdən necə fərqləndirməli olduğunu izah edir. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1 və BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli praktiki tövsiyələrə dəyişikliklər: Uçot siyasəti haqqında açıqlamalar (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 1-ə dəyişikliklər müəssisələrdən mühüm uçot siyasəti deyil, əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasını tələb edir. Bu dəyişiklik əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarını müəyyənləşdirir. Bundan əlavə, dəyişikliyə əsasən uçot siyasəti məlumatlarının əhəmiyyətli olması o zaman gözənilə bilər ki, belə məlumat olmadıqda maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri maliyyə hesabatlarındakı digər əhəmiyyətli məlumatları anlamağa bilməsin. Dəyişiklik müəssisənin maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətli hesab oluna bilən uçot siyasəti məlumatlarına dair nümunələr təqdim edir. Bundan başqa, BMS 1-ə edilən dəyişikliyə əsasən əhəmiyyətli olmayan uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına ehtiyac olmadığı qeyd olunur. Bununla birlikdə, belə məlumatlar açıqlandığı təqdirdə əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına mane olmamalıdır. Bu dəyişikliyi dəstəkləmək məqsədilə, uçot siyasətindəki açıqlamalara əhəmiyyətlilik konsepsiyasının tətbiqi ilə bağlı təlimat əlavə etmək üçün BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli tövsiyələrə ("Əhəmiyyətliliklə bağlı mühakimələrin yürüdülməsi") dəyişiklik edilmişdir. Hazırda Bank bu dəyişikliklərin onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHS 16-ya ("İcarələr") dəyişikliklər - Satış və geriyyə icarə öhdəliyi (22 sentyabr 2022-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 15-in tələblərinə uyğun olaraq satış kimi uçota alınmalı olan satış və geriyyə icarə əməliyyatlarına aiddir. Bu dəyişikliklərə əsasən satıcı-icarəyə götürən əməliyyat nəticəsində yaranan öhdəlikləri sonradan ele şəkildə qiymətləndirməlidir ki, aktiv üzərində saxladığı istifadə hüququ ilə bağlı hər hansı gəliri və ya zərəri tanımasın. Bu, hətta indeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişən icarə ödənişlərini etmək öhdəliyi olsa belə, gəlirin təxire salınmasını nəzərdə tutur.

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şərhlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

7 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Kassa	43,622	47,186
ARMB-dəki cari hesablar	38,563	76,022
Digər banklardakı cari hesablar	11,764	12,106
Kredit təşkilatlarında ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan müddətli depozitlər	25,009	-
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	118,958	135,314

31 dekabr 2022-ci il tarixinə digər banklardakı cari hesablar rezident və qeyri-rezident banklarda müvafiq olaraq yerləşdirilmiş 359 min AZN (2021: 606 min AZN) və 9,281 min AZN (2021: 11,499 min AZN) məbləğində müxtəlif hesablar üzrə qalıqlardan ibarətdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatlarında ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan müddətli depozitlərə ARMB-də yerləşdirilmiş 25,009 min AZN məbləğində qısamüddətli depozitlər daxildir (2021: kredit təşkilatlarında ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan müddətli depozitlər yerləşdirilməmişdir).

31 dekabr 2022-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bankın kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 30-da təsvir edilir:

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (davamı)

	Məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla, ARMB-dəki qalıqlar	Müxbir hesablar və overmayt depozitlər	Kredit təşkilatlarında ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan müddətli depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	-	10,845	-	10,845
- Yüksək dərəcə	38,563	884	25,009	64,456
- Orta dərəcə	-	35	-	35
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa istisna olmaqla	38,563	11,764	25,009	75,336

31 dekabr 2021-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla, ARMB-dəki qalıqlar	Müxbir hesablar və overmayt depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	-	11,462	11,462
- Yüksək dərəcə	76,022	351	76,373
- Orta dərəcə	-	293	293
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa istisna olmaqla	76,022	12,106	88,128

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə qalıqlar 1-ci Mərhələyə aid edilmişdir. Bu qalıqlar üzrə GKZ məbləği əhəmiyyətli olmadığına görə Bank pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmamışdır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi yavaşması Qeyd 30-da göstərilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin istifadəsini tələb etməyən və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda daxil edilməyən maliyyələşdirmə əməliyyatları haqqında məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	2022	2021
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə nağdsız əməliyyatlar		
Digər borc öhdəlikləri müqabilində buraxılmış imtiyazlı səhmlər	11,782	-
Səhmdarlar tərəfindən subordinasiyalı kreditlər üzrə faizlərin dayandırılması və əsas borc öhdəliyinin imtiyazlı səhmlərə çevrilməsi nəticəsində kapital qoyuluşları (kapital ehtiyatları)	4,769	-
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə nağdsız əməliyyatlar	16,551	-

Nağdsız əməliyyatlar haqqında ətraflı məlumat 21, 22 və 25-ci Qeydlərdə təqdim olunur.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8 Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
ARMB-dəki məcburi ehtiyatlar	32,628	4,078
Kredit təşkilatlarında blokləşdırılmış cari hesablar	586	620
Qısamüddətli kreditlər	46	4,929
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	33,260	9,627

Kredit təşkilatları müştərilərdən müvafiq olaraq milli və xarici valyutada cəlb etdiyi vəsaitlərin əvvəlki ay üzrə orta həcmnin 4% və 5% (2021: 0.5% və 1%) məbləğində faiz hesablanmayan pul depozitini (məcburi ehtiyatlar) ARMB-də saxlamalıdır. Ətraflı məlumat üçün Qeyd 33-ə baxın.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatlarında blokləşdırılmış cari hesablar müştərilərə verilmiş zəmanətlər müqabilində bir qeyri-rezident kredit təşkilatında blokləşdırılmış 586 min AZN (2021: 620 min AZN) məbləğində cari hesablardan ibarətdir.

Aşağıdakı cədvəllərdə 31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə kredit riski səviyyələri əsasında kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər (ARMB-dəki məcburi ehtiyatlardan başqa) üzrə qalıqların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən digər banklardan alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqlara tətbiq edilən defolt və kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR) anlayışı haqqında məlumat Qeyd 30-da açıqlanır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsini əks etdirir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
Digər banklardakı depozitlər		
- Ən yüksək dərəcə	586	586
- Yüksək dərəcə	32,674	32,674
- Orta dərəcə	-	-
Ümumi balans dəyəri	33,260	33,260
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat		
Balans dəyəri	33,260	33,260

31 dekabr 2021-ci il tarixinə kredit təşkilatlarından alınacaq vəsaitlər üzrə qalıqların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsini əks etdirir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
Digər banklardakı depozitlər		
- Ən yüksək dərəcə	621	621
- Yüksək dərəcə	8,978	8,978
- Orta dərəcə	28	28
Ümumi balans dəyəri	9,627	9,627
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	-
Balans dəyəri	9,627	9,627

9 Töreme maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Bank hedcinq məqsədləri (valyuta riskinin hedcinqi) üçün töreme maliyyə alətlərindən istifadə edir, lakin hedcinq uçuğu aparmır. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış töreme maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ ümumi göstərilənlərlə töreme alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, istinad dərəcəsi və ya göstəricisidir və töreme alətlərinin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün əsas kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	2022			2021		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik
Xarici valyuta üzrə müqavilələr						
Forvardlar və svoplar – xarici	-	-	-	-	-	-
Forvardlar və svoplar – yerli	51,234	-	(3,804)	83,895	-	(5,407)
Cəmi töreme öhdəlikləri			(3,804)			(5,407)

Bankın istifadə etdiyi xarici valyuta töreme alətləri adətən birjadankənar bazarda peşəkar iştirakçılar arasında standart müqavilə şərtləri ilə ticarət edilir. Töreme alətlər bazar faiz dərəcələri və valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər və ya bu alətlərlə bağlı digər dəyişənlər nəticəsində potensial əlverişli şərtlərə (aktivlər) və ya potensial əlverişsiz şərtlərə (öhdəliklər) malik olur. Töreme maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin məcmu ədalətli dəyəri vaxtaşırı olaraq əhəmiyyətli dərəcədə dəyişə bilər.

Forvard müqavilələri xüsusi maliyyə alətinin gələcəkdə müəyyən qiymətə və müəyyən tarixdə alınması və ya satılmasına dair müqavilələrdir. Forvard müqavilələri birjadankənar bazar əməliyyatlarında istifadə edilən xüsusilaşmış müqavilələrdir.

Svoplar iki tərəf arasında faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri və fond indekslərindəki hərəkətlərin qarşılıqlı mübadiləsi və (kredit defolt svopları zamanı) yaranmış kredit hadisələri ilə bağlı xüsusi nominal dəyər əsasında ödənişlərin edilməsinə dair müqavilə razılaşmasıdır.

10 Borc qiymətli kağızlara investisiyalar

Borc qiymətli kağızları ARMB-in qısamüddətli notlarından, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış dövlət istiqrazlarından, dövlətin buraxdığı avrobondlardan və korporativ istiqrazlardan ibarətdir:

	2022	2021
FVOCI kateqoriyasına ald edilən borc qiymətli kağızlar	709	709
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlar	93,538	32,184
Cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar	94,247	32,893

31 dekabr 2022-ci il tarixinə borc qiymətli kağızlara investisiyaların qiymətləndirmə kateqoriyaları və növləri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	FVOCI kateqoriyasına aid edilən borc qiymətli kağızlar	Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlar	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları və notları	-	80,139	80,139
ABŞ Xəzinədarlıq istiqrazları	-	13,399	13,399
Korporativ istiqrazlar	669	-	669
Digər	40	-	40
31 dekabr 2022-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (ədalətli dəyər və ya ümumi balans dəyəri)	709	93,538	94,247
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	-	-
31 dekabr 2022-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (balans dəyəri)	709	93,538	94,247

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10 Borc qiymətli kağızlara investisiyalar (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə borc qiymətli kağızlara investisiyaların qiymətləndirmə kateqoriyaları və növləri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	FVOCI kateqoriyasına aid edilən borc qiymətli kağızlar	Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlar	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları və notları	-	32,184	32,184
Korporativ istiqrazlar	669	-	669
Digər	40	-	40
31 dekabr 2021-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (ədələtli dəyər və ya ümumi balans dəyəri)	709	32,184	32,893
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	-	-	-
31 dekabr 2021-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızlara investisiyalar (balans dəyəri)	709	32,184	32,893

(a) FVOCI kateqoriyasına aid edilən borc qiymətli kağızlara investisiyalar

31 dekabr 2022-ci il tarixinə FVOCI kateqoriyasına aid edilən borc qiymətli kağızlar üçün təminat alınmamışdır (2021: təminat alınmamışdır).

31 dekabr 2022-ci il tarixinə FVOCI kateqoriyasına aid edilən borc qiymətli kağızlar üzrə GKZ məbləği əhəmiyyətli olmadığına görə kredit zərərləri üçün ehtiyat yaradılmamışdır (2021: GKZ məbləği əhəmiyyətli olmadığına görə kredit zərərləri üzrə ehtiyat yaradılmamışdır).

(b) Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlara investisiyalar

Aşağıdakı cədvəldə kredit riski səviyyələri əsasında amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlara tətbiq edilən defolt və SICR anlayışları haqqında məlumat üçün Qeyd 30-a baxın. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsini əks etdirir:

	1-ci Mərhələ	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları		
- Yüksək dərəcə	93,538	93,538
Ümumi balans dəyəri	93,538	93,538
Balans dəyəri	93,538	93,538

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsini əks etdirir:

	1-ci Mərhələ	Cəmi
Azərbaycanın dövlət istiqrazları		
- Yüksək dərəcə	32,184	32,184
Ümumi balans dəyəri	32,184	32,184
Balans dəyəri	32,184	32,184

Bank müəyyən olunmuş PD reytingləri üzrə proqnozlaşdırılan məlumatları artıq özündə əks etdirən Keçid Matrisindən istifadə edir. Kənar reytinglər və müvafiq PD cədvəli haqqında məlumat Qeyd 30-da göstərilir.

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc qiymətli kağızlar üçün təminat alınmamışdır.

Azərbaycanın dövlət istiqrazları Azərbaycan manatı ilə emissiya olunur və dövlət zəmanəti ilə təmin edilir. 31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə belə istiqrazlar üzrə GKZ-nin məbləği əhəmiyyətli olmamışdır.

11 Müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər

Müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
Mikro kreditlər	546,217	393,251
İstehlak kreditləri	145,607	92,610
Kiçik və orta biznes kreditləri	136,973	175,501
Cəmi müşərilərə verilmiş kreditlər	828,797	661,362
Çıxılın: kredit zərərləri üzre ehtiyat	(56,804)	(69,972)
Müşərilərə verilmiş kreditlər	771,993	591,390
Cəmi maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər	19,194	6,618
Çıxılın: kredit zərərləri üzre ehtiyat	(414)	(111)
Maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər	18,780	6,507
Cəmi müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər	790,773	597,897

31 dekabr 2022-ci il tarixinə ümumi kredit məbləğinin 7%-i (2021: 13%) xarici valyutalardadır.

İstehlak kreditləri müşərilərə verilmiş ümumi kreditlərin müvafiq olaraq 3% və 1%-ni (2021: 8% və 2%) təşkil edən ipoteka və işçilərə verilmiş kreditləri əks etdirir.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə müşərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin ümumi balans dəyəri və kredit zərərləri üzre ehtiyatın kateqoriyalar üzre təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzre ehtiyat	Balans dəyəri	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzre ehtiyat	Balans dəyəri
Mikro kreditlər	546,217	(17,362)	528,855	393,251	(21,576)	371,675
İstehlak kreditləri	145,607	(4,320)	141,287	92,610	(3,351)	89,259
Kiçik və orta biznes kreditləri	136,973	(35,122)	101,851	175,501	(45,045)	130,456
Cəmi müşərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər	828,797	(56,804)	771,993	661,362	(69,972)	591,390

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında ətraflı məlumat Qeyd 32-də açıqlanır.

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu ilə müqayisəli dövrlər arasındakı müddətdə müşərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin ümumi balans dəyərində və kredit zərərləri üçün ehtiyatlarda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

"AccessBank" QSC

2022-ci il üzre maliyyə hesablarına qeydlər

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müşərlərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər (davamı)

Müşərlərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	370,543	8,444	14,264	393,251
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	591,399	-	-	591,399
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(417,880)	(6,399)	(9,651)	(433,930)
Müqavilə üzre pul axınlarının modifikasiyası	-	39	(93)	(54)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(4,462)	4,462	-	-
- deversiyə edilmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(5,767)	(1,007)	6,774	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	1,407	(703)	(704)	-
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	262	(262)	-
Sililmələr	-	-	(4,449)	(4,449)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	535,240	5,098	5,879	546,217

Müşərlərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər

Müşərlərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(8,614)	(663)	(12,301)	(21,578)
Dövr üzre kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər	(5,130)	-	-	(5,130)
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	2,345	462	5,100	7,907
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	-	(17)	41	24
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə	-	-	-	-
Üzre pul axınlarında dəyişikliklər	-	-	-	-
Diskontlaşmanın amortizasiyası	-	-	-	-
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	76	(607)	-	(531)
- deversiyə edilmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	104	277	(2,496)	(2,115)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(126)	105	597	576
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	(88)	244	156
PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhele dəyişikliyi istisna olmaqla)*	1	-	(1,121)	(1,120)
Dövr üzre kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	(2,730)	132	2,365	(233)
Dövr üzre kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər	-	-	-	-
Sililmələr	-	-	4,449	4,449
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	(11,344)	(531)	(5,487)	(17,362)

"AccessBank" QSC

2022-ci il üzrə maliyyə hesabatlarına qeydlər

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	240,009	16,759	22,762	279,530
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	375,724	-	-	375,724
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(232,299)	(12,374)	(11,366)	(256,039)
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	(100)	(46)	(105)	(251)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(10,250)	10,250	-	-
- deyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(8,819)	(2,059)	10,878	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	6,278	(4,906)	(1,372)	-
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	820	(820)	-
Silinmələr	-	-	(5,001)	(5,001)
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	(712)	(712)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	370,543	8,444	14,264	393,251

Müştərilərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər – mikro kreditlər	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(6,376)	(1,578)	(18,857)	(26,811)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(4,451)	-	-	(4,451)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	1,631	699	2,792	5,122
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	-	-	167	167
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	272	(655)	-	(383)
- deyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	397	820	(5,164)	(3,947)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(83)	101	737	755
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	(50)	442	392
PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhele dəyişikliyi istisna olmaqla)*	(4)	-	1,869	1,865
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	(2,238)	915	843	(480)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:				
Silinmələr	-	-	5,001	5,001
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	712	712
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	(8,614)	(863)	(12,301)	(21,578)

"AccessBank" QSC

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2022-ci il üzrə maliyyə hesabatlarına qeydlər

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	89,519	749	2,342	92,610
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	165,776	-	-	165,776
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(109,814)	(763)	(1,007)	(111,584)
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	-	9	(8)	1
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(2,232)	2,232	-	-
- deyersizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(1,600)	(243)	1,843	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	418	(349)	(69)	-
- 3-cü Mərhələdən 2-ci Mərhələyə	-	74	(74)	-
Sililmələr	-	-	(1,196)	(1,196)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	142,067	1,709	1,831	145,607
Müştərilərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(1,255)	(149)	(1,947)	(3,351)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(2,396)	-	-	(2,396)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	654	(3)	317	968
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə	-	(4)	4	-
Üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	-	-	-	-
Diskontlaşmanın amortizasiyası	-	-	-	-
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	22	(111)	-	(89)
- deyersizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	23	59	(487)	(405)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	(14)	20	39	45
- 3-cü Mərhələdən 2-ci Mərhələyə	-	(14)	41	27
PD və LGD texniklərində dəyişikliklər (Mərhələ dəyişikliyi istisna olmaqla)*	(4)	-	(311)	(315)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	(1,715)	(53)	(397)	(2,165)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:				
Sililmələr	-	-	1,196	1,196
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	(2,970)	(202)	(1,148)	(4,320)

11 Müştərlərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	53,948	2,633	4,215	60,796
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	81,688	-	-	81,688
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(45,756)	(1,547)	(1,450)	(48,753)
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	(5)	(8)	(6)	(19)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(929)	929	-	-
- deyersizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(823)	(277)	1,100	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	1,396	(1,189)	(207)	-
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	208	(208)	-
Sililmələr	-	-	(1,022)	(1,022)
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	(80)	(80)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	89,519	749	2,342	92,610

Müştərilərə verilmiş kreditlər – istehlak kreditləri	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(1,011)	(337)	(2,925)	(4,273)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(944)	-	-	(944)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	682	102	310	1,094
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə	-	-	13	13
Üzrə pul axınlarında dəyişikliklər				
Diskontun amortizasiyası	-	-	-	-
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	18	(64)	-	(46)
- deyersizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	31	95	(576)	(450)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(31)	64	94	127
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	(9)	120	111
PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhele dəyişikliyi istisna olmaqla)*	-	-	(85)	(85)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	(244)	188	(124)	(180)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:				
Sililmələr	-	-	1,022	1,022
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	80	80
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	(1,255)	(149)	(1,947)	(3,351)

“AccessBank” QSC
(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə leərəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlər – kiçik və orta bıznes kreditləri	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	92,112	8,448	74,941	175,501
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	59,876	-	-	59,876
Dövr ərzində təminatı dayandırılmış	(69,477)	(1,644)	(15,031)	(86,152)
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	-	(1)	(1,888)	(1,889)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(754)	754	-	-
- deversiyəlanmış aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(1,937)	(363)	2,300	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	1,274	(405)	(869)	-
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	247	(247)	-
Diskontlaşmanın amortizasiyası	-	-	954	954
Silinmələr	-	-	(11,317)	(11,317)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	81,094	7,036	48,843	136,973

Müştərilərə verilmiş kreditlər – kiçik və orta bıznes kreditləri

Müştərilərə verilmiş kreditlər – kiçik və orta bıznes kreditləri	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(4,012)	(1,212)	(39,819)	(45,043)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(1,208)	-	-	(1,208)
Dövr ərzində təminatı dayandırılmış	1,276	103	2,176	3,555
Təminatın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə	-	-	837	837
Üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	-	-	(954)	(954)
Diskontlaşmanın amortizasiyası	-	-	-	-
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	12	(129)	-	(117)
- deversiyəlanmış aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	20	103	(384)	(261)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(159)	110	802	753
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	(91)	333	242
PD və LGD texniklərində dəyişikliklər (Mərhele dəyişikliyi istisna olmaqla)*	(12)	-	(4,231)	(4,243)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	(71)	96	(1,421)	(1,396)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən dəyişikliklər:				
Silinmələr	-	-	11,317	11,317
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	(4,083)	(1,116)	(29,923)	(35,122)

"AccessBank" QSC

2022-ci il üzrə maliyyə hesabatlarına qeydlər

(Cedvələrdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müşərlərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Müşərlərə verilmiş kreditlər – kiçik və orta biznes kreditləri	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	83,377	12,232	114,830	210,439
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	70,240	-	-	70,240
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(55,988)	(4,914)	(29,118)	(90,020)
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	(175)	(88)	(1,826)	(2,089)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(3,406)	3,406	-	-
- deversiyəlanmış aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(4,334)	(1,288)	5,622	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	2,398	(1,640)	(758)	-
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	740	(740)	-
Sililmələr	-	-	(11,480)	(11,480)
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	(1,589)	(1,589)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	92,112	8,448	74,941	175,501

Müşərlərə verilmiş kreditlər – kiçik və orta biznes kreditləri

1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(2,984)	(2,222)	(54,128)	(59,334)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(1,861)	-	-	(1,861)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	614	900	2,677	4,191
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	-	-	1,393	1,393
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	119	(345)	-	(226)
- deversiyəlanmış aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	305	316	(2,443)	(1,822)
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(201)	230	447	476
- 3-cü Mərheleden 2-ci Mərheleyə	-	(91)	525	434
PD və LGD taxminlərində dəyişikliklər (Mərhele dəyişdiyi istisna olmaqla)*	(4)	-	(1,359)	(1,363)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir edən cəmi dəyişikliklər	(1,028)	1,010	1,240	1,222
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyat ayırmalarına təsir etməyən dəyişikliklər:				
Sililmələr	-	-	11,480	11,480
Diskontlaşmanın amortizasiyası (3-cü Mərhele üçün)	-	-	1,589	1,589
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	(4,012)	(1,212)	(39,819)	(45,043)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu ilə müqayisəli dövrlər arasındakı müddətdə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin tərkibində uçota alınan maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlərin ümumi balans dəyərində və kredit zərərləri üçün ehtiyatlarda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər</i>	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	2,280	-	4,338	6,618
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	17,534	-	-	17,534
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(4,893)	-	(65)	(4,958)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün GKZ-ye (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	(7,127)	7,127	-	-
- deyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	(59)	-	59	-
- 12 aylıq GKZ-ye (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	4,195	-	(4,195)	-
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	11,930	7,127	137	19,194
	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(48)	-	(63)	(111)
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(280)	-	-	(280)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(11)	-	-	(11)
Köçürmələr:				
- bütöv müddət üçün GKZ-ye (1-ci Mərheleden 2-ci Mərheleyə)	291	(308)	-	(17)
- deyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərheleden 3-cü Mərheleyə)	1	-	(1)	-
- 12 aylıq GKZ-ye (2-ci və 3-cü Mərheleden 1-ci Mərheleyə)	(58)	-	63	5
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	(105)	(308)	(1)	(414)
	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
<i>Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər</i>	-	-	-	-
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	-	-	-	-
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	2,335	-	4,338	6,673
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(55)	-	-	(55)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	2,280	-	4,338	6,618
	1-ci Mərhele	2-ci Mərhele	3-cü Mərhele	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	-	-	-	-
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>				
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(48)	-	(63)	(111)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	(48)	-	(63)	(111)

11 Müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu arasındakı müddətdə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Mikro kreditlər	İstehlak kreditləri	Kiçik və orta biznes kreditləri	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(21,578)	(3,351)	(45,043)	(69,972)
<i>Kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>				
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş kreditlərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(1,914)	(422)	617	(1,719)
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(5,130)	(2,396)	(1,208)	(8,734)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	7,907	968	3,555	12,430
Diskontun amortizasiyası	-	-	(954)	(954)
PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhələ dəyişikliyi istisna olmaqla)*	(1,120)	(315)	(4,243)	(5,678)
Cəmi kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(257)	(2,165)	(2,233)	(4,655)
<i>Digər mənfəət və zərər maddələrinə təsir edən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>				
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	24	-	837	861
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın qaytarılması/(yaradılması) istisna olmaqla, cəmi mənfəət və zərər maddələrinə təsir	(233)	(2,165)	(1,396)	(3,794)
<i>Digər mənfəət və zərər maddələrinə təsir etməyən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>				
Silinmələr	4,449	1,196	11,317	16,962
Mənfəət və zərər maddələrinə təsir etməyən GKZ üzrə cəmi dəyişikliklər	4,449	1,196	11,317	16,962
Cəmi GKZ üzrə dəyişikliklər	4,216	(969)	9,921	13,168
31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ	(17,362)	(4,320)	(35,122)	(56,804)

Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər

	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(111)
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>	
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş kreditlərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(12)
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(280)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(11)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	(414)

11 Müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

	Mikro kreditlər	İstehlak kreditləri	Kiçik və orta biznes kreditləri	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(26,811)	(4,273)	(59,334)	(90,418)
<i>Kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>				
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş kreditlərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(3,184)	(258)	(1,138)	(4,580)
Yeni yaradılmış və ya alınmış aktivlər	(4,451)	(944)	(1,861)	(7,256)
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhələ dəyişikliyi istisna olmaqla)*	5,121	1,094	4,191	10,408
Cəmi kredit zərərləri üzrə ehtiyat	1,867	(85)	(1,363)	419
<i>Digər mənfəət və zərər maddələrinə təsir edən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>	(647)	(193)	(171)	(1,011)
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən modifikasiyalara görə müqavilə üzrə pul axınlarında dəyişikliklər	167	13	1,393	1,573
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası/(yaradılması) istisna olmaqla, cəmi mənfəət və zərər maddələrinə təsir	(480)	(180)	1,222	582
<i>Digər mənfəət və zərər maddələrinə təsir etməyən GKZ üzrə dəyişikliklər</i>				
Silinmələr	5,001	1,022	11,480	17,503
Diskontun amortizasiyası (3-cü Mərhələ üçün)	712	80	1,589	2,381
Cəmi mənfəət və zərər maddələrinə təsir etməyən GKZ üzrə dəyişikliklər	5,713	1,102	13,069	19,884
Cəmi GKZ üzrə dəyişikliklər	5,233	922	14,291	20,448
31 dekabr 2021-ci il tarixinə GKZ	(21,578)	(3,351)	(45,043)	(69,972)

Maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər

Cəmi GKZ üzrə dəyişiklik	(111)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə GKZ	(111)

*3-cü Mərhələdə "PD və LGD təxminlərində dəyişikliklər (Mərhələ dəyişikliyi istisna olmaqla)" setindəki artım müvafiq olaraq 2022 və 2021-ci illər ərzində silinmiş kreditlər üzrə tam ehtiyatın yaradılmasına görə baş vermişdir.

Dövr ərzində müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata müxtəlif amillər təsir göstərir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi haqqında məlumat Qeyd 30-da göstərilir. Əsas dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

- Dövr ərzində kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (və ya azalması) və ya dəyersizləşməsi və sonradan 12 aylıq və bütöv müddət üçün GKZ-nin artması (və ya azalması) səbəbindən 1-ci, 2-ci və 3-cü Mərhələlər arasında köçürmələr;
- Dövr ərzində tanınmış yeni maliyyə alətləri üzrə əlavə ehtiyatların hesablanması, eləcə də dövr ərzində maliyyə alətlərinin tanınmasının dayandırılması nəticəsində ehtiyatın azaldılması;
- Dövr ərzində modellər ilə bağlı fərziyyələrdə dəyişikliklər, o cümlədən GKZ modellərindəki ilkin məlumatlarının müntəzəm olaraq yenilənməsi nəticəsində PD, EAD və LGD-də baş verən dəyişikliklərə görə GKZ-nin qiymətləndirilməsinə təsir;
- GKZ-nin cari dəyərde qiymətləndirilməsi səbəbindən 3-cü Mərhələyə aid edilmiş kreditlər üzrə diskontlaşmanın zamana görə amortizasiyası;
- Xarici valyutada əks olunan aktivlər üzrə xaric valyuta çevrilmələri və digər dəyişikliklər
- Dövr ərzində silinmiş aktivlər üzrə ehtiyatların silinməsi.

"Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər" setində 3-cü Mərhələyə aid olan maliyyə aktivləri üzrə diskontun amortizasiyası "faiz gəlirinin" tərkibində göstərilmiş, faiz gəliri isə amortizasiya olunmuş dəyərle tanınmışdır (GKZ üzrə ehtiyat çıxıldıqdan sonra).

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzre alınacaq məbləğlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəllərdə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və GKZ üzre ehtiyat tanınan müştərilərə verilmiş kreditlər ilə bağlı kredit riskinin təhlili göstərilir. Müştərilərə verilmiş kreditlərin balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzre Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal dərəcəsini əks etdirir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersizləşmiş aktivlər üzre bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>Mikro kreditlər</i>				
30 gündən az gecikdirilmiş	535,240	3,673	708	539,621
31-90 gün gecikdirilmiş	-	1,425	102	1,527
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	404	404
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	1,819	1,819
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	2,846	2,846
Ümumi balans dəyəri	535,240	5,098	5,879	546,217
Kredit zərərləri üzre ehtiyat	(11,344)	(531)	(5,487)	(17,362)
Balans dəyəri	523,896	4,567	392	528,855
<i>İstehlak kreditləri</i>				
30 gündən az gecikdirilmiş	142,067	725	191	142,983
31-90 gün gecikdirilmiş	-	984	19	1,003
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	540	540
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	372	372
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	709	709
Ümumi balans dəyəri	142,067	1,709	1,831	145,607
Kredit zərərləri üzre ehtiyat	(2,970)	(202)	(1,148)	(4,320)
Balans dəyəri	139,097	1,507	683	141,287
<i>Kiçik və orta biznes kreditləri</i>				
30 gündən az gecikdirilmiş	81,094	4,600	17,551	103,245
31-90 gün gecikdirilmiş	-	2,436	1,521	3,957
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	1,748	1,748
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	4,187	4,187
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	23,836	23,836
Ümumi balans dəyəri	81,094	7,036	48,843	136,973
Kredit zərərləri üzre ehtiyat	(4,083)	(1,116)	(29,923)	(35,122)
Balans dəyəri	77,011	5,920	18,920	101,851

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyersizləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
Mikro kreditlər				
30 gündən az gecikdirilmiş	370,543	7,532	5,324	383,399
31-90 gün gecikdirilmiş	-	912	458	1,370
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	805	805
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	1,545	1,545
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	6,132	6,132
Ümumi balans dəyəri	370,543	8,444	14,264	393,251
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(8,614)	(663)	(12,301)	(21,576)
Balans dəyəri	361,929	7,781	1,963	371,675
İstehlak kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	89,518	639	443	90,600
31-90 gün gecikdirilmiş	-	111	91	202
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	216	216
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	342	342
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	1,250	1,250
Ümumi balans dəyəri	89,518	750	2,342	92,610
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(1,263)	(150)	(1,938)	(3,351)
Balans dəyəri	88,255	600	404	89,259
Kiçik və orta biznes kreditləri				
30 gündən az gecikdirilmiş	92,112	8,236	42,707	143,055
31-90 gün gecikdirilmiş	-	212	1,423	1,635
91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	1,808	1,808
181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	2,879	2,879
360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	26,124	26,124
Ümumi balans dəyəri	92,112	8,448	74,941	175,501
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(4,012)	(1,212)	(39,819)	(45,045)
Balans dəyəri	88,100	7,236	35,122	130,456

Modifikasiya və restrukturizasiya olunmuş kreditlər

Bank maliyyə aktivinin (məsələn, müştəriyə verilmiş kreditin) tanınmasını o halda dayandırır ki, həmin aktivin şərtləri onun əhəmiyyəti dərəcədə yeni bir kreditə çevrilməyi şəkildə dəyişdirilir, fərq isə dəyersizləşmə zərəri qeydə alınmayana qədər tanınmanın dayandırılması üzrə gəlir və ya zərəri kimi qeydə alınır. Yeni tanınmış kreditlər, restrukturizasiya edilmiş "dəyersizləşmiş" kreditlər istisna olmaqla, GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədləri üçün 1-ci Mərhələyə təsnif edilir.

Modifikasiya nəticəsində pul axınları əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmedikdə, həmin kreditin tanınması dayandırılmır. lakin effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmış pul axınları əsasında dəyersizləşmə zərəri qeydə alınmayana qədər Bank modifikasiya üzrə gəlir və ya zərəri tanıyır.

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən kreditlərin modifikasiyası haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

31 dekabr	2022	2021
Dövr ərzində modifikasiya edilmiş kreditlər		
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən müqavilə üzrə modifikasiyadan əvvəl bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilən kreditlərin amortizasiya olunmuş dəyəri	25,855	41,103
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilən kreditlərin modifikasiyası üzrə mənfəət və ya zərərde tanınmış zərər çıxılmaqla gəlir	(1,942)	(2,359)

Əksər hallarda, ümumi modifikasiya zərəri təxmin edilmiş və GKZ üzrə ehtiyatda əhəmiyyətli dərəcədə əks olunmuşdur. Modifikasiyanın bu aktivlərlə bağlı GKZ üzrə ehtiyata təsiri nəticəsində 861 min AZN (2021: 1,573 min AZN) məbləğində GKZ ehtiyatdan qaytarılmışdır. Bu səbəbdən, modifikasiyanın dövr üzrə mənfəət və ya zərər hesabatına xalis təsiri 1,080 min AZN (2021: 786 min AZN) təşkil etmişdir.

Girovlar və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Mikro kreditlərin verilməsi üçün pul vəsaitləri, daşınmaz əmlak, mal-material ehtiyatları, neqliyyat vasitələri və üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- ▶ Kiçik və orta biznes kreditlərinin verilməsi üçün pul vəsaitləri, daşınmaz əmlak, mal-material ehtiyatları və neqliyyat vasitələri;
- ▶ İstehlak kreditlərinin verilməsi üçün pul vəsaitləri, kreditlə alınmış mallar, neqliyyat vasitələri, yaşayış sahəsi üzrə ipoteka və üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- ▶ İpoteka kreditlərinin verilməsi üçün yaşayış sahəsi üzrə girov;
- ▶ İşçilərə kreditlərin verilməsi üçün pul vəsaitləri, neqliyyat vasitələri və yaşayış sahəsi üzrə girov.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmaya uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kredit zərərləri üzrə ehtiyatın münasibliyini nəzərdən keçirərək əldə edilmiş girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Fərdi şəkildə qiymətləndirilən kreditlər üzrə GKZ ehtimalla ölçülmüş ssenarilər əsasında hesablanır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə belə kreditlərin qalığı 57,373 min AZN (31 dekabr 2021: 58,886 min AZN) olmuşdur və həmin kreditlər üzrə 19,723 min AZN məbləğində (31 dekabr 2021: 19,647 min AZN) GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə təminat alınmasaydı, kollektiv şəkildə qiymətləndirməyə əsasən belə kreditlər üzrə GKZ məbləği 30,375 min AZN (31 dekabr 2021: 30,506 min AZN) təşkil etmiş olardı.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən kreditlər üzrə girov haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Mikro kreditlər	İstehlak kreditləri	Kiçik və orta biznes kreditləri	Cəmi
Girovla təmin edilmiş kreditlər:				
- yaşayış tipli daşınmaz əmlak	63,577	4,287	36,944	104,808
- digər daşınmaz əmlak	35,274	1,609	38,214	75,097
- depozitlər	1,837	11,344	1,410	14,591
- torpaq sahəsi	6,260	13	2,695	8,968
- neqliyyat vasitələri	5,529	-	168	5,697
- avadanlıqlar	4,428	8	15	4,451
Cəmi	116,905	17,261	79,446	213,612
Dövlət zəmanətli kreditlər	660	-	4,755	5,415
Təminatlı kreditlər	411,290	124,026	17,650	552,966
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən kreditlərin balans dəyəri	528,855	141,287	101,851	771,993

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11 Müştərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər üzrə girov haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Mikro kreditlər	İstehlak kreditləri	Kiçik və orta biznes kreditləri	Cəmi
Girovla təmin edilmiş kreditlər:				
- yaşayış tipli daşınmaz əmlak	81,549	5,656	68,192	155,397
- digər daşınmaz əmlak	5,710	1,830	27,352	34,892
- depozitlər	1,680	8,147	2,789	12,616
- torpaq sahəsi	7,543	39	3,928	11,510
- neqliyyat vasitələri	9,786	-	192	9,978
- avadanlıqlar	19,729	3	60	19,792
Cəmi	125,997	15,675	102,513	244,185
Dövlət zəmanətli kreditlər	705	-	9,233	9,938
Təminatlı kreditlər və şərtlə girov	244,973	73,584	18,710	337,267
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin balans dəyəri	371,675	89,259	130,456	591,390

Yuxarıda qeyd olunan məlumatda kreditin və ya qoyulmuş girovun balans dəyəri (bunlardan hansı daha aşağı olarsa) göstərilmişdir; digər məlumatlar isə təminatlı kreditlərin tərkibində açıqlanmışdır. Kreditlərin balans dəyəri girov qoyulmuş aktivlərin likvidlik səviyyəsinə görə bölüşdürülmüşdür.

Bank təminatın dəyərini kreditlərin verildiyi anda qiymətləndirir və adətən kredit qalığının əhəmiyyətindən asılı olaraq, onu iki ildən bir dəyişir. Bu qeyddə nəzərdə keçirilən təminatın dəyəri girov qoyulmuş aktivlərin likvidliyini və keyfiyyətini nəzərə almaq üçün 15%-50% diskont dərəcəsi tətbiq edildikdən sonra müəyyən edilmişdir.

Təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər vasitəsilə amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivləri üzrə kredit riskinin azalma səviyyəsi aşağıdakı aktivlər üçün təminatın dəyərini ayrıca açıqlamaqla göstərilir: (i) girov təminatı və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərinə bərabər və ya ondan artıq olan aktivlər ("dəyərindən artıq təminatlı aktivlər") və (ii) təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərindən az olan aktivlər ("dəyərindən az təminatlı aktivlər").

31 dekabr 2022-ci il tarixinə dəyersizləşmiş və ya dəyersizləşməmiş bütün kreditlər üzrə təminatın effekti (ehtiyat çıxılmaqla) aşağıda göstərilir:

	Dəyərindən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərindən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın edələtili dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın edələtili dəyəri
Müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər				
Mikro kreditlər	78,835	212,614	450,021	39,351
İstehlak kreditləri	16,812	55,650	124,475	451
Kiçik və orta biznes kreditləri	52,736	143,786	49,114	31,272

11 Müşərilərə verilmiş kreditlər və maliyyə icarəsi üzrə alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə dəyersizləşmiş və ya dəyersizləşməmiş bütün kreditlər üzrə təminatın effekti (ehtiyat çıxılmaqla) aşağıda göstərilir:

	Dəyərindən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərindən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın edələtli dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın edələtli dəyəri
<i>Müşərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən kreditlər</i>				
Mikro kreditlər	82,305	238,767	289,369	46,102
İstehlak kreditləri	15,334	54,617	73,925	368
Kiçik və orta biznes kreditləri	67,015	171,386	63,442	43,416

Müşərilərə verilmiş kreditlərin konsentrasiyası

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın kredit portfelində üçüncü tərəf olan iyirmi (2021: iyirmi) ən iri borçalana verilmiş kreditlərin cəmi 55,719 min AZN olmuşdur ki, bu da ümumi kredit portfelinin 6.6%-ni təşkil etmişdir (2021: 53,273 min AZN və ya ümumi kredit portfelinin 7.9%). Bu kreditlər üzrə 16,619 min AZN (2021: 14,877 min AZN) məbləğində ehtiyat tanınmışdır.

Kreditlər əsasən Azərbaycanda aşağıdakı sənaye sektorları üzrə verilmişdir (məbləğlər maliyyə icarəsi çıxılmaqla, ehtiyat ayırmalarından əvvəl təqdim edilir):

	2022	2021
Ticarət	250,254	213,990
Xidmət	225,379	146,078
Kend təsərrüfatı	199,454	160,272
İstehlak	52,207	67,479
İstehsal	55,106	41,434
Nəqliyyat	46,101	31,699
Digər	296	410
	828,797	661,362

12 Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası

Aşağıdakı cədvəldə müvafiq olaraq 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixində başa çatmış illər üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ ehtiyatları və onların bərpası göstərilir:

	Qeyd	1-ci Merhele	2-ci Merhele	3-cü Merhele	Silinmiş kreditlər	Cəmi
31 dekabr 2022						
Müşərilərə verilmiş kreditlər	11	(4,516)	175	547	-	(3,794)
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası*		-	-	-	13,341	13,341
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın bərpası		(4,516)	175	547	13,341	9,547
31 dekabr 2021						
Müşərilərə verilmiş kreditlər	11	(3,510)	2,113	1,959	-	562
Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası*		-	-	-	16,655	16,655
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyatın bərpası		(3,510)	2,113	1,959	16,655	17,217

12 Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası (davamı)

*2015-ci ildə milli valyutanın devalvasiyası makroiqtisadi çətinliklərə gətirib çıxarmış və növbəti bir neçə il ərzində biznes mühitine əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir ki, bu da kredit portfelinin pisləşməsinə səbəb olmuşdur. Restrukturizasiya və bərpa prosesinin optimallaşdırılması məqsədilə, Bank struktur dəyişikliklər etmiş və 2019-cu ildə əsas etibarilə problemlı kreditlər üçün ixtisaslaşmış komanda yaratmışdır. Nəticədə, növbəti illərdə Bank 2015-2016-cı il böhranından miras qalmış portfelin müəyyən hissəsinin bərpasını təmin edə bilmişdir. Eyni zamanda, kreditlərin bərpası və restrukturizasiyası, habelə ödənilməmiş kredit portfelinin optimallaşdırılması məqsədilə, Bank həmin kreditlərin bərpası haqqında əsaslı gəzəntiləri olmayan və ödəmə vaxtı əhəmiyyətli dərəcədə gecikdirilmiş kreditləri silmişdir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin qaytarılması Bank tərəfindən illər əvvəl silinmiş böhran portfelindən bərpa edilmiş pul vəsaitlərini eks etdirir. Ətraflı məlumat üçün Qeyd 30-a baxın.

13 Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar üzrə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Binalar və icarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Mebel və ofis avadanlığı	Kompüter avadanlığı	Neqillyat vasitələri	Baqa çatdırılmamış tikillər	Cəmi
İlkin dəyər						
31 dekabr 2021-ci il	49,349	11,752	11,501	1,039	-	73,641
Əlavələr	1,140	1,059	1,584	1	223	4,017
Silinmələr	(868)	(27)	(114)	-	-	(1,009)
31 dekabr 2022-ci il	49,621	12,784	12,981	1,040	223	76,649
Yığılmış amortizasiya						
31 dekabr 2021-ci il	(22,436)	(10,789)	(8,494)	(812)	-	(42,531)
Amortizasiya xərci	(950)	(407)	(1,427)	(67)	-	(2,851)
Silinmələr	14	27	105	-	-	146
31 dekabr 2022-ci il	(23,372)	(11,169)	(9,816)	(879)	-	(45,236)
Xalis qalıq dəyəri						
31 dekabr 2021-ci il	26,913	963	3,007	227	-	31,110
31 dekabr 2022-ci il	26,249	1,615	3,165	161	223	31,413

	Binalar və icarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Mebel və ofis avadanlığı	Kompüter avadanlığı	Neqillyat vasitələri	Cəmi
İlkin dəyər					
31 dekabr 2020-ci il	49,552	11,361	10,519	869	72,301
Əlavələr	544	857	1,361	227	2,989
Silinmələr	(747)	(466)	(379)	(57)	(1,649)
31 dekabr 2021-ci il	49,349	11,752	11,501	1,039	73,641
Yığılmış amortizasiya					
31 dekabr 2020-ci il	(21,868)	(11,007)	(7,853)	(842)	(41,570)
Amortizasiya xərci	(1,170)	(248)	(1,019)	(27)	(2,464)
Silinmələr	602	466	378	57	1,503
31 dekabr 2021-ci il	(22,436)	(10,789)	(8,494)	(812)	(42,531)
Xalis qalıq dəyəri					
31 dekabr 2020-ci il	27,684	354	2,666	27	30,731
31 dekabr 2021-ci il	26,913	963	3,007	227	31,110

14 Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər üzrə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Lisenzilya və proqram teminatı	Cəmi lisenzilya və proqram teminatı
İlkin dəyər		
31 dekabr 2021-ci II	43,171	43,171
Əlavələr	5,371	5,371
Silinmələr	(47)	(47)
31 dekabr 2022-ci II	48,495	48,495
Yığılmış amortizasiya		
31 dekabr 2021-ci II	(28,990)	(28,990)
Amortizasiya xərci	(3,480)	(3,480)
Silinmələr	47	47
31 dekabr 2022-ci II	(32,423)	(32,423)
Xalis qalıq dəyəri		
31 dekabr 2021-ci II	14,181	14,181
31 dekabr 2022-ci II	16,072	16,072

	Lisenzilya və proqram teminatı	Cəmi lisenzilya və proqram teminatı
İlkin dəyər		
31 dekabr 2020-ci II	39,138	39,138
Əlavələr	4,033	4,033
Silinmələr	-	-
31 dekabr 2021-ci II	43,171	43,171
Yığılmış amortizasiya		
31 dekabr 2020-ci II	(25,491)	(25,491)
Amortizasiya xərci	(3,499)	(3,499)
Silinmələr	-	-
31 dekabr 2021-ci II	(28,990)	(28,990)
Xalis qalıq dəyəri		
31 dekabr 2020-ci II	13,647	13,647
31 dekabr 2021-ci II	14,181	14,181

15 İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri

Bank müxtəlif ofis binaları və torpaq sahəsi icarəyə götürür. İcarə müqavilələri müddetsiz bağlanır və müqaviləyə xitam verilməsi ilə bağlı bir tərəfin digərinə 2 ay əvvəl bildiriş göndərməyəcəyi halda avtomatik olaraq yenilənir. Bank belə müqavilələr üzrə ləğv etmə seçimi olmayan icarə müddətini müəyyən edərkən müqavilələrə xitam verilecəyi halda tətbiq ediləcək cərimələri, o cümlədən icarəyə götürülmüş əmlakın əsaslı təmiri, yerdeyişmə xərcləri və ya binaların Bankın fealiyyəti üçün əhəmiyyətli kimi iqtisadi antistimulları nəzərə alır. Bunun nəticəsində dəyəri əhəmiyyətli olan ofis sahələrinin icarə müddəti 3-5 il, torpaq sahəsinin icarə müddəti isə 40 il müəyyən edilmişdir.

İcarə müqavilələri icarəyə götürülmüş aktivin Bankın istifadəsi üçün hazır olduğu tarixdən başlayaraq müvafiq öhdəliklə birlikdə istifadə hüquqlu aktivlər kimi tanınır.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

15 İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri (davamı)

İstifadə hüquqlu aktivlərin icarə predmeti olan aktivlərin növünə görə təhlili aşağıda göstərilir:

	Torpaq	Binalar	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	595	3,737	4,332
Amortizasiya xərci	(16)	(1,361)	(1,377)
Müqavilədə dəyişikliklər	-	1,094	1,094
31 dekabr 2021-ci il tarixinə qalıq	579	3,470	4,049
Əlavələr	-	531	531
Amortizasiya xərci	-	(1,273)	(1,273)
Müqavilədə dəyişikliklər	-	61	61
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	579	2,789	3,368

Icarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci 346 min AZN (2021: 344 min AZN) təşkil etmişdir.

Qısamüddətli icarələr (ümumi və inzibati xərclərə aid edilmiş) və qısamüddətli icarə kimi göstərilməyən azdəyərli aktivlər üzrə icarə xərcləri ümumi və inzibati xərclərin tərkibində göstərilmişdir:

	2022	2021
Qısamüddətli icarə xərcləri	54	91
Qısamüddətli icarə kimi göstərilməyən azdəyərli aktivlərin icarə xərcləri	32	42

2022-ci il ərzində icarə müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər 1,687 min AZN (2021: 1,619 min AZN) təşkil etmişdir.

Icarə müqavilələrində icarəyə verənin icarə predmeti olan aktivləri ilə bağlı təminat hüququndan başqa heç bir xüsusi şərt nəzərdə tutulmur. İcarə predmeti olan aktivlər kreditlər üzrə təminat kimi istifadə edilə bilməz.

Bankın bir sıra icarə müqavilələrində icarə müddətinin uzadılması və ləğv edilməsi seçimləri nəzərdə tutulur. Bu seçim hüquqları Bankın fəaliyyətində istifadə olunan aktivlərin idarə olunmasında əməliyyat çevikliyinin artırılması üçün tətbiq olunur. İcarə müddətinin ləğv edilməsi seçimi Bank və icarəyə verənlər tərəfindən, uzadılma seçimi isə yalnız Bank tərəfindən icra edilə bilər.

16 Mülkiyyətə keçmiş girov

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə yenidən mülkiyyətə alınmış girov Bankın mülkiyyətinə keçən və satış üçün nəzərdə tutulan müvafiq olaraq 16,915 min AZN və 38,405 min AZN məbləğində 227 və 494 girov əmlakından ibarət olmuşdur. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın mülkiyyətinə keçmiş əmlakın ədalətli dəyəri 18,298 min AZN (31 dekabr 2021: 44,087 min AZN) təşkil etmişdir ki, bu da onun balans dəyərlərindən yüksəkdir.

17 Vergilər

(a) Mənfəət vergisi xərcinin komponentləri

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Carl vergilər	-	-
Təxirə salınmış vergilər	(3,837)	(3,550)
II üzrə mənfəət vergisi xərci	(3,837)	(3,550)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17 Vergilər (davamı)

(b) Mənfəət vergisi xərci ilə mənfəət və ya zərərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müvafiq vergi dərəcəsinə olan hasilinin üzleşməsi

2022-ci il ərzində Banka tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsi 20% (2021: 20%) təşkil etmişdir. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin üzleşməsi aşağıda göstərilir.

	2022	2021
Vergidən əvvəlki mənfəət	24,332	7,867
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş dərəcə ilə hesablanmalı olan mənfəət vergisi xərci (2022: 20%; 2021: 20%)	(4,867)	(1,573)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclərin vergi effekti:		
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	(612)	(600)
- Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivlərində dəyişiklik	2,687	522
- Keçmiş illərin vergi zərərinə dəyişiklik	-	(1,899)
- Vergi qaydasının qəbul edilməsi nəticəsində ehtiyatların vergitutma məqsədləri üçün gəlirdən çıxılmasına təsiri	(1,045)	-
il üzrə mənfəət vergisi xərci	(3,837)	(3,550)

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmiş "Xüsusi ehtiyat fondlarının yaradılmasına aid edilən məbləğlərin vergitutma məqsədləri üçün gəlirdən çıxılması Qaydası" ("Qayda") 2022-ci ilin yanvar ayından qüvvəyə minmişdir. Bu Qaydaya uyğun olaraq, xüsusi ehtiyat fondlarına aid edilən məbləğlər vergitutma məqsədləri üçün banklar, bank olmayan kredit təşkilatları və kredit ittifaqları tərəfindən təqdim edilən mənfəət vergisi bəyannaməsində gəlirdən çıxılır. Yeni Qaydaya keçid tarixinə xüsusi ehtiyat fondlarının mənfəət vergisi məqsədləri üçün dərhal gəlirdən çıxılmayan xərcə çevrilmiş müəyyən hissəsi təxirə salınmış verginin hesablanması zamanı gəlirdən çıxılmayan xərc hesab olunur və yuxarıdakı üzleşdirmə cədvəlində "Vergi qaydasının qəbul edilməsi nəticəsində ehtiyatların vergitutma məqsədləri üçün gəlirdən çıxılmasına təsiri" setrində göstərilir.

(c) Keçmiş illərin vergi zərəri

İstifadə olunmamış və beş ilədək davam edən sonrakı dövrə keçirilə bilən keçmiş illərin vergi zərəri ilə bağlı 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın 29,743 min AZN (31 dekabr 2021: 36,377 min AZN) məbləğində tanınmamış potensial təxirə salınmış vergi aktivləri yaranmışdır. Keçmiş illərin vergi zərərinin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

31 dekabr 2022

İllər	2018	2019	Cəmi
2023	4,722	-	4,722
2024	-	6,023	6,023
Mənfəət hesabına kompensasiya edilə bilən	4,722	6,023	10,745
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	8,173	6,023	14,196
Mənfəət hesabına kompensasiya edilə bilməyən / istifadə müddəti başa çatmış	(3,451)	-	(3,451)

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17 Vergilər (davamı)

31 dekabr 2021

İllər	2017	2018	2019	Cəmi
2022	2,387	-	-	2,387
2023	-	3,955	-	3,955
2024	-	-	5,008	5,008
Mənfəət hesabına kompensasiya edilə bilən	2,387	3,955	5,008	11,350
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	15,220	8,173	6,023	29,416
Mənfəət hesabına kompensasiya edilə bilməyən / istifadə müddəti başa çatmış	(12,833)	(4,218)	(1,015)	(18,066)

(d) Müvəqqəti fərqlərin növləri üzrə təxirə salınmış vergilərin təhlili

BMHS və Azərbaycanın yerli vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər emələ gəlir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	31 dekabr 2020	Mənfəət və ya zərərde gəlir(xərc) kimi tanınmışdır	31 dekabr 2021	Mənfəət və ya zərərde gəlir(xərc) kimi tanınmışdır	31 dekabr 2022
Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə zərər üçün ehtiyat	4,023	(2,260)	1,763	(137)	1,626
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	(30)	(295)	(325)	306	(19)
Qiymətli kağızların FVOCI kateqoriyasında ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirilməsi	(7)	-	(7)	53	46
Köhnəlmə xərci və kapitallaşdırma meyarı	(206)	206	-	(758)	(758)
Amortizasiya xərci və kapitallaşdırma meyarı	27	(27)	-	(996)	(996)
İstifadə hüquqlu aktivlər	(866)	56	(810)	136	(674)
İcarə öhdəliyi	839	(36)	803	(150)	653
Digər borc öhdəlikləri	(179)	98	(81)	2	(79)
Subordinasiya borc öhdəliyi	-	82	82	-	82
İşçi heyəti üzrə xərcilər və digər öhdəliklər	94	174	268	(425)	(157)
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	26	284	310	(136)	174
Gələcək vergi tutulan gəlirlə evezləşdirmək üçün mövcud olan zərərlər	50,503	(21,087)	29,416	(15,220)	14,196
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri üzrə tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	(36,900)	18,834	(18,066)	14,615	(3,451)
Digər	190	421	611	(1,127)	(516)
Təxirə salınmış vergi aktivləri	17,514	(3,550)	13,964	(3,837)	10,127
Tanınmış təxirə salınmış vergi aktivləri	18,802	(3,615)	15,187	(1,861)	13,326
Tanınmış təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(1,288)	65	(1,223)	(1,976)	(3,199)
Təxirə salınmış xalis vergi aktivləri	17,514	(3,550)	13,964	(3,837)	10,127

18 Digər aktivlər və öhdəliklər

	2022	2021
<i>Digər maliyyə aktivləri</i>		
Ödəmə terminalları vasitəsilə hesablaşmalar	3,897	4,152
Pul köçürmələri və plastik kartlar üzrə hesablaşmalar	3,465	862
Visa Card/Master Card tərəfindən blokləşdırılmış pul vəsaitləri	1,325	2,117
Digər	46	6
Cəmi maliyyə aktivləri	8,733	7,137
<i>Digər qeyri-maliyyə aktivləri</i>		
Təxirə salınmış xərclər	2,201	1,283
Əmlak, avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün verilmiş avanslar	667	1,990
Digər	870	718
Cəmi qeyri-maliyyə aktivləri	3,738	3,991

	2022	2021
<i>Digər maliyyə öhdəlikləri</i>		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	3,396	1,334
Pəşəkar xidmətlər üçün ödəniləcək məbləğlər	1,611	1,210
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	5,007	2,544
<i>Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri</i>		
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	2,930	2,888
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər	1,784	2,145
Digər	2,813	169
Cəmi qeyri-maliyyə öhdəlikləri	7,527	5,202

Digər qeyri-maliyyə öhdəliklərinin 178 min AZN (2021: 146 min AZN) məbləğində hissəsini zəmanətlər və kreditlərlə bağlı öhdəliklər üzrə ehtiyat təşkil edir.

19 Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Carı hesablar	-	874
Müddətli depozitlər	31,872	11,496
Digər banklarla repo əməliyyatları	18,038	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	49,910	12,370

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklərə repo əməliyyatları üzrə 18,038 min AZN (2021: sıfır) məbləğində öhdəliklər daxildir. Repo müqavilələri müvafiq müqavilələr üzrə girov qoyulmuş 177,287 ədəd dövlət istiqrazlarından ibarətdir. Həmin istiqrazlar Milli Depozit Mərkəzi tərəfindən blokləşdirilir və onlar üzərində mülkiyyət hüquqları Bankda saxlanılır. Sözügedən qiymətli kağızlar Qeyd 10-da "Azerbaycan dövlət istiqrazları və notları" sətirində göstərilir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20 Müşətilər qarşısında öhdəliklər

Müşətilər qarşısında öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:

	2022	2021
Fiziki şəxslər		
- Cari hesablar	124,268	97,454
- Müddətli depozitlər	606,749	467,652
Digər hüquqi şəxslər		
- Cari hesablar	94,245	90,049
- Müddətli depozitlər	13,894	12,806
Sahibkarlar		
- Cari hesablar	44,461	39,514
- Müddətli depozitlər	-	-
Cari hesablar	262,974	227,017
Müddətli depozitlər	620,643	480,458
Cəmi müştətilər qarşısında öhdəliklər	883,617	707,475
Zəmanətilər üçün qoyulmuş girov (Qeyd 26)	822	620

31 dekabr 2022-ci il tarixinə müşətilər qarşısında öhdəliklərin 42,100 min AZN məbləğində hissəsi və ya müşətilər portfelinin 5%-i (2021: 48,477 min AZN və ya 7%) 10 ən iri müşətilər qarşısında öhdəliklərdən ibarətdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə müşətilər qarşısında öhdəliklərin 21%-i (2021: 23%) xarici valyutada olmuşdur.

Bank, 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin əmanətilərinin sığortalanması" qanunu ilə təqdim edilmiş əmanətilərin dövlət sığortası proqramında iştirak edir. Milli valyutada 100 min AZN-dək yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 12% (2021: 10%), habelə xarici valyutada 100 min AZN ekvivalentindəki yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 2.5% (2021: 2.5%) təşkil edən əmanətilər üç il müddətində Əmanətilərin Sığortalanması Fondu tərəfindən tam sığortalanır.

Müşətilər hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	%	2021	%
Fiziki şəxslər	731,017	83	565,105	80
Ticarət və xidmət	42,170	5	43,753	6
Fərdi sahibkarlar	43,748	5	39,029	6
Sığorta	14,723	2	11,148	2
Sair	51,959	5	48,440	6
Müşətilər qarşısında öhdəliklər	883,617	100	707,475	100

21 Borc öhdəlikləri

	2022	2021
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc öhdəlikləri		
Dövlət fondlarından cəlb edilmiş borclar	26,015	25,887
Əsas borc öhdəlikləri	-	16,889
ARMB-dən cəlb edilmiş müddətli borclar	3,864	5,601
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən borc öhdəlikləri	29,879	48,377
Cəmi borc öhdəlikləri	29,879	48,377

21 Borc öhdəlikləri (davamı)

2022-ci ilin aprel ayında əsas borc öhdəliklərinin kreditorlarına 5,107 min AZN ödənilmişdir. Borc öhdəliyi üzrə 11,782 min AZN məbləğində qalıq məbləğin tanınması dayandırılmış və səhmdarlar qismində çıxış edən bütün kreditorlar tərəfindən 2018-ci ilin noyabr ayında imzalanmış və 2022-ci ilin aprel ayında düzəliş edilmiş səhmdarlar müqaviləsinə uyğun olaraq bir səhmin nominal dəyəri 1 AZN olan 11,389 min ədəd imtiyazlı səhmə çevrilmişdir. Nəticədə 11,782 min AZN məbləğində yeni öhdəlik maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda subordinasiya krediti kimi tanınmışdır. Daha ətraflı məlumat üçün 22 və 32-ci Qeydlərə baxın.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 28 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq ARMB-dən cəlb edilmiş müddətli kreditlərin ödəmə müddəti 5 il, müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi isə 0.1% təşkil edir. Dövlətdən bazar faiz dərəcəsindən aşağı faizlə cəlb edilmiş borclar BMHS 9-a uyğun olaraq tanınır və qiymətləndirilir. Bazar faiz dərəcəsindən aşağı faizlə cəlb edilmiş borclar üzrə gəlir BMHS 9-a əsasən müəyyən edilmiş kreditin balans dəyəri ilə BMS 20-yə uyğun olaraq belə kreditlərdən əldə olunan gəlir arasında fərq kimi tanınır (Qeyd 24).

Məbləğlər arasındakı fərq BMS 20-yə uyğun olaraq dövlət subsidiyası kimi tanınmışdır. Ətraflı məlumat üçün Qeyd 24-ə baxın.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bank Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan və Kend Teserrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən müvafiq olaraq 13,916 min AZN və 7,908 min AZN məbləğində (2021: 11,111 min AZN və 10,725 min AZN) borc vəsaiti cəlb etmişdir. Bu borc vəsaitləri üzrə illik faiz dərəcəsi müvafiq olaraq 1% və 2% (2021: illik 1% və 2%-2.5%) olmaqla, müddəti 2026-cı ilin dekabr-iyun aylarında (2021: 2026-cı il, dekabr-iyun ayları) başa çatır.

Borc öhdəliklərinin ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 31-ə baxın.

22 Subordinasiyalı kreditlər

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın səhmdarları olan doqquz maliyyə institutu qarşısında ümumilikdə 23,105 min AZN məbləğində subordinasiya borc öhdəliyi olmuşdur. Subordinasiya borc öhdəliklərinin ödəmə tarixi 31 mart 2029-cu ildir.

2022-ci ilin aprel ayında 2018-ci il noyabr tarixli səhmdarlar müqaviləsinə dəyişiklik edilmişdir. Dəyişikliyə əsasən subordinasiyalı kredit üzrə faizlərin hesablanması 31 mart 2024-cü il tarixindəki təxire salınmışdır. Yeni dəyişiklik kreditlərinin balans dəyəri ümumi kredit məbləğinin 10%-ni təşkil edən iki səhmdar istisna olmaqla, subordinasiya borcu verən bütün kreditorlara şamil edilir. Restrukturizasiya müqaviləsinə dəyişiklik zamanı hesablanması təxire salınmış faizlərin effekti 1,709 min AZN təşkil etmiş və kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda "kapital ehtiyatları" kimi tanınmışdır. 2022-ci il ərzində kapital ehtiyatlarının amortizasiyası 183 min AZN təşkil etmiş və kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda müvafiq olaraq göstərilmişdir.

Səhmdar qismində çıxış edən bütün kreditorlar tərəfindən imzalanan dəyişiklik edilmiş səhmdarlar müqaviləsinə uyğun olaraq, əvvəllər əsas borc öhdəliyi kimi təsnifləşdirilmiş və balans dəyəri 16,889 min AZN olan kreditin 5,107 min AZN məbləğində hissəsi qismən ödənilmişdir. Əsas borc öhdəliyinin 11,782 min AZN məbləğində qalan hissəsi bir səhmin nominal dəyəri 1 AZN olan 11,389 min ədəd imtiyazlı səhmə çevrilmiş və səhmdarlar müqaviləsinin şərtlərinə əsasən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda subordinasiya krediti kimi təsnifləşdirilmişdir. Həmin səhmlər Bankın prudensial hesabatında kapital əleti (I dərəcəli kapital) kimi tanınmışdır. 21 və 32-ci Qeydlərə baxın. İmtiyazlı səhmlər adlı, qeyri-kumulyativ və müddətsiz səhmlərdir. Səhmlərin geri alınması və dividendlərin ödənilməsi zamanı kapitalın minimum adekvatlıq əmsali üzrə müəyyən edilmiş hədlərə riayət olunmalıdır. Əsas borc öhdəliyinin "tanınmasının dayandırılması nəticəsində yaranmış 3,060 min AZN məbləğində gəlir" kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda kapital ehtiyatı kimi tanınmışdır. 2022-ci il ərzində kapital ehtiyatının amortizasiyası 185 min AZN təşkil etmiş və müvafiq olaraq kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda göstərilmişdir.

23 Buraxılmış borc qiymətli kağızları

2022-ci ilin noyabr ayında Bank "Bakı Fond Birjası" vasitəsilə nominal dəyəri 1,000 ABŞ dolları olmaqla, 18 ay müddətinə 5,000 ədəd faizli istiqrazlar buraxmışdır. Qeyd edilən istiqrazlar kütləvi təklif üsulu ilə yerləşdirilmiş və müxtəlif investorlar tərəfindən tam alınmışdır. İstiqrazın illik faiz dərəcəsi 5.5%, faiz ödəniş dövrü isə hər üç təqvim ayından bir təşkil edir.

	2022	2021
Yerli bazarda emissiya edilmiş istiqrazlar	8,543	-
Cəmi buraxılmış borc qiymətli kağızları	8,543	-

24 Təxirə salınmış gəlirlər

2019-cu ilin noyabr ayında Bank "Azerbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlı kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 28 fevral tarixli Fərmanına uyğun olaraq, ARMB tərəfindən Banka bazar faiz dərəcəsinə aşağı faizlə kredit verilmişdir. ARMB tərəfindən verilmiş birinci kredit xəttinin məbləği 4,968 min AZN təşkil etmişdir. Kreditin verildiyi tarixdə onun balans dəyəri 3,859 min AZN olmuşdur. Qalan 1,108 min AZN dövlət subsidiyası kimi uçota alınmışdır.

ARMB tərəfindən 28 yanvar 2020-ci il tarixində verilmiş sonuncu kredit xətti 3,553 min AZN təşkil etmişdir. Kreditin verildiyi tarixdə onun balans dəyəri 2,840 min AZN olmuşdur ki, bu da effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmış gələcək pul axınlarını əks etdirir. Kreditin müqavilə və balans dəyəri arasındakı 713 min AZN məbləğində fərq 2020-ci ildə təxirə salınmış gəlir kimi uçota alınmışdır. Bu məbləğ kreditin beş illik ödəmə müddəti başa çatana qədər faiz xərc ilə amortizasiya ediləcəkdir. Bank 2022 və 2021-ci illər ərzində ARMB-dən yeni borc vəsaitləri cəlb etməmişdir.

	2022	2021
1 yanvar tarixinə təxirə salınmış gəlirlər	804	1,311
Alınmış yeni subsidiyalar	-	-
Təxirə salınmış gəlirin amortizasiyası	(387)	(507)
31 dekabr tarixinə təxirə salınmış gəlirlər	417	804

25 Kapital

Bankın buraxılmış nizamnamə kapitalının qeydə alınmış nominal dəyəri 258,718 min AZN təşkil edir (2021: 258,718 min AZN) təşkil edir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş adi səhmlərin sayı bir səhmin nominal dəyəri 4.25 AZN olmaqla, 60,875 min ədəd (2021: 60,875 min ədəd) təşkil etmişdir. Emissiya edilmiş bütün adi səhmlər tam ödənilmişdir. Hər bir adi səhm üzrə səhmdara bir səs hüququ verilir. Hər bir adi səhmin mülkiyyətçisi vaxtaşırı olaraq səhmdarların ümumi yığıncağı tərəfindən elan edilən mənfəətdə iştirak etmək və dividend almaq və müəssisənin ləğvindən sonra onun xalis aktivlərinin bir hissəsini əldə etmək üçün bərabər hüquqa malikdir.

Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda göstərilən kapital ehtiyatları subordinasiyalı borc öhdəliyi üzrə təxirə salınmış faizləri və subordinasiyalı kredit kimi təsnifləşdirilən imtiyazlı səhmlərə çevrilmiş əsas borc öhdəliyini əks etdirir.

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26 Təhhdülər və şərtli öhdəliklər

Hüquqlı məsələlər. Adı fəaliyyəti zamanı Bank məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektı olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək emeliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Bankın emeliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhini ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqə tuta bilərlər, buna görə də vergi orqanları Bankın emeliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmedikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanma bilər. Vergi yoxlamaları yoxlamanın keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2022-ci il tarixinə onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhini düzgündür və vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi ilə bağlı Bankın mövqələri dəyişilməyəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının prudensial normativlərinə riayət edilməsi

Bank, fəaliyyəti ilə bağlı riskləri qarşılamaq üçün aktiv idarə olunan kapital bazası saxlayır. Bankın kapital adekvatlığına ARMB tərəfindən müəyyən edilmiş əmsallar tətbiq edilməklə, ARMB tərəfindən nəzarət edilir. Kapitalın idarə olunmasında əsas məqsəd Bankın kənar orqanların müəyyən etdiyi kapital normativlərinə uyğunluğunu, ələcə də Bankın fəaliyyətini dəstəkləmək və səhmdarlar üçün gəlirlilik səviyyəsini artırmaq üçün yüksək kredit reytingləri və sabit kapital göstəricilərinin qorunub saxlanmasını təmin etməkdir. Bank, kapital strukturunu idarə edir və iqtisadi şəraitdəki dəyişiklikləri və fəaliyyəti ilə bağlı risklərin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, ona düzəlişlər edir. Kapital strukturunu saxlamaq və ya dəyişdirmək məqsədilə Bank səhmdarlara ödənilmiş dividendlərin məbləğini dəyişdirə, kapitalı səhmdarlara geri qaytara və ya kapital qiymətli kağızlar emissiya edə bilər. Əvvəlki illər üzrə hədəflər, siyasət və proseslərdə heç bir dəyişiklik baş verməmişdir.

AMB-nin kapital adekvatlığı əmsalı

AMB-nin tələblərinə əsasən banklar 1-ci dərəcəli kapital və məcmu kapitalın minimum adekvatlıq əmsalını müvafiq olaraq 5% (2021: 5%) və 10% (2021: 10%) həcmində saxlamalıdır.

AMB-yə təqdim edilən prudensial hesabatlarla və daxili idarəetmə hesabatlarına əsasən 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Bankın kapitalı və onun adekvatlığı əmsalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
1-ci dərəcəli kapital	56,261	50,370
2-ci dərəcəli kapital	44,908	29,296
Məcmu kapital	101,169	79,666
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	854,137	671,551
1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı	7%	8%
Məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı	12%	12%

AMB-yə təqdim edilən prudensial hesabatlarla və daxili idarəetmə hesabatlarına əsasən Bank 2022-ci il ərzində kapital adekvatlığı əmsalına riayət etmişdir.

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər. Bu alətlərin əsas məqsədi lazım olduqda müştəriləri vəsaitlərə təmin etməkdir. Zəmanətlər və rezervli akkreditivlər müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədikdə Bankın ödənişlər edəcəyi ilə bağlı geri çağırılmayan öhdəlikləri əks etdirir və kreditlər ilə eyni risk səviyyəsi daşıyır. Sənədi akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

26 Təhhdüdlər və şərtli öhdəliklər (davamı)

Kreditlərin təqdim edilməsi üzrə öhdəliklərə kreditlər, zəmanətlər və ya akkreditivlər formasında kreditlərin verilməsi üçün rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənmiş məbləğlərin istifadə edilməyən hissəsi daxildir. Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər ilə əlaqədar Bank istifadə edilməmiş məbləğlərin istifadə edilməli olduğu halda, potensial olaraq istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğine bərabər məbləğdə zərərin yaranması riskinə məruz qalır. Lakin, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklərin böyük hissəsi müştərilərin ödəmə qabiliyyəti ilə bağlı müəyyən tələblərə əməl etməsindən asılı olduğuna görə, ehtimal edilən zərərlərin məbləği istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğindən azdır. Adətən uzunmüddətli öhdəliklər qısamüddətli öhdəliklər ilə müqayisədə daha yüksək kredit riskinə malik olduğu üçün Bank kreditlərlə bağlı öhdəliklərin ödəmə müddətinə qədər qalan müddətə nəzarət edir.

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
Kreditlərlə bağlı öhdəliklər		
Buraxılmış zəmanətlər	9,892	8,433
İstifadə olunmamış kredit xətləri üzrə öhdəliklər	14,195	10,059
Cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər, ehtiyat ayırmasından əvvəl	24,087	18,492
Çıxılсын: kreditlərlə bağlı öhdəliklər üzrə ehtiyatlar (Qeyd 18)	(178)	(146)
Cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər, ehtiyat çıxılmaqla	23,909	18,346
Çıxılсын: zəmanətlər üzrə girov qoyulmuş depozitlər	(822)	(620)
Təhhdüdlər və şərtli öhdəliklər	23,087	17,726

27 Xalis haqq və komissiya gəlirləri və xərcləri

Xalis haqq və komissiya gəlirləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Haqq və komissiya gəlirləri		
Plastik kart əməliyyatları	6,630	5,523
Hesablaşma əməliyyatları	6,545	4,407
Kassa əməliyyatları	1,683	1,489
Digər	234	146
Cəmi haqq və komissiya gəlirləri	15,092	11,565
Haqq və komissiya xərcləri		
Plastik kart əməliyyatları	(6,877)	(4,636)
Kassa əməliyyatları	(2,076)	(2,442)
Mərkəzləşdirilmiş Kredit Reyestrindən istifadə haqqı	(411)	(282)
Hesablaşma əməliyyatları	(255)	(269)
Digər	(1,951)	(759)
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	(11,570)	(8,388)
Xalis haqq və komissiya gəlirləri	3,522	3,177

Kassa əməliyyatlarının 1,692 min AZN (2021: 2,028 min AZN) məbləğində hissəsini üçüncü tərəf təchizatçıların ödəmə terminalları vasitəsilə aparılmış əməliyyatlar üzrə komissiya xərcləri təşkil edir. "Digər" sətirinə daxil olan 1,796 min AZN (2021: 603 min AZN) məbləğində komissiyon haqları kənar təchizatçı tərəfindən məlumatların emalı mərkəzi üzrə göstərilmiş xidmətləri əks etdirir.

28 Ümumi, inzibati və işçi heyəti üzrə xərclər

İşçi heyəti üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Əmək haqları	31,595	27,005
Sosial sığorta xərcləri	4,404	3,753
İşçilərlə bağlı digər xərclər	106	1,056
İşçi heyəti üzrə xərclər	36,105	31,814

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Əmanətlərin sığortalanması haqqı	4,760	3,761
Mülkiyyətə keçmiş girovun satılmasından zərər çıxılmaqla gəlir	3,638	948
Konsaltinq və digər peşəkar xidmət haqları	3,551	3,921
Məlumatların əməli xərcləri	2,636	2,101
Reklam və marketinq xərcləri	1,443	772
Dəftərxana və ofis ləvazimatları	1,095	816
Temir və texniki xidmət xərcləri	969	1,147
Mühafizə xidməti ilə bağlı xərclər	952	755
Rəhbət xərcləri	788	787
Ezamiyyə xərcləri	225	144
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər	977	2,008
Ofis və icarə haqqı	33	42
Digər	1,312	1,505
Cəmi ümumi və inzibati xərclər	22,379	18,707

29 Səqmentlər üzrə təhlil

Fəaliyyət səqmentləri – bankın biznes fəaliyyəti zamanı mənfəət əldə edə bildiyi və ya xərc çəkdiyi, əməliyyat nəticələrinin müvafiq İcraçı Direktor (Biznes və fərdi) və Maliyyə Direktoru (Xəzinedarlıq) tərəfindən mütemadi olaraq nəzərdən keçirildiyi və haqqında ayrıca maliyyə məlumatlarının mövcud olduğu komponentlərdir. İcraçı Direktor və Maliyyə Direktoru resursların bölüşdürülməsini və Bankın fəaliyyətinin qiymətləndirilməsini təmin edir. İcraçı Direktorun funksiyaları İdarə Heyətinin üzvləri tərəfindən icra edilir.

a) Hesabat səqmentinin gəlir mənbəyi olan məhsul və xidmətlərin təsviri

Bankın fəaliyyəti üç əsas biznes səqmenti üzərində qurulmuşdur:

- Korporativ bankçılıq – kreditlər və digər kredit əməliyyatlarının həyata keçirilməsi, cari hesabların açılması, depozitlərin cəlb edilməsi, Mikro və Aqro müştərilər, KOB və Korporativ Bankçılıq departamentlərinin məsul şəxsləri tərəfindən idarə olunan biznes müştəriləri üçün overdraft şəklində kredit vəsaitlərinin təqdim edilməsi. Bu səqmentin müştəriləri hüquqi şəxslər və sahibkarlardır;
- Perakəndə bankçılıq – fiziki şəxslərə bank xidmətlərinin göstərilməsi, fiziki şəxslər üçün cari hesabların açılması, əmanətlərin qəbulu, depozitlərin cəlb edilməsi, kredit və debet kartlarının açılması, istehlak və ipoteka kreditlərinin verilməsi. Bu hesablar Fərdi Bankçılıq Departamentinin məsul şəxsləri tərəfindən idarə olunur;
- Xəzinedarlıq – banklararası kreditlərin və borcların verilməsi, investisiya və qiymətli kağızların ticarəti, valyuta xidmətləri, istiqrazların emissiyası və digər xəzinə funksiyaları.

(b) Hesabat səqmentlərinin müəyyən edilməsində rəhbərliyin istifadə etdiyi amillər

Bankın səqmentləri müxtəlif müştərilərlə işləyən strateji biznes bölmələrindən ibarətdir. Hər bir strateji biznes bölməsi üçün fərqli satış və marketinq strategiyası, eləcə də fərqli təcrübə tələb olduğuna görə onlar fərdi qaydada idarə olunur.

İdarə Heyəti tərəfindən təhlil edilən səqmentlər üzrə maliyyə məlumatlarına Bankın əməliyyat nəticələri və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat daxildir.

29 Səqmentlər üzrə təhlil (davamı)

Beləliklə, rəhbərlik qismən uyğun gələn maliyyə məlumatlarının hansı komponentlərinin fəaliyyət səqmentlərinin əsasını təşkil etməsinə dair qərar verərək BMHS 8, Fəaliyyət Səqmentləri standartının əsas prinsipini tətbiq etmişdir.

(c) Fəaliyyət səqmentləri üzrə mənfəət və ya zərərin, aktiv və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi

İcraçı Direktor BMHS-yə uyğun olaraq hazırlanmış maliyyə məlumatlarını nəzərdən keçirir. Belə maliyyə məlumatlarının müəyyən aspektləri aşağıda göstərilir:

- (i) mənfəət vergisi səqmentlər üzrə bölüşdürülmür;
- (ii) risklərin hədcinqi daxil olmaqla likvidliyin idarə edilməsi "xəzinedarlıq" səqmentinə daxil edilir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, fərqlər qiymətləndirməyə görə deyil, səqmentlər üzrə paylanma ilə əlaqədar yaranır. İcraçı Direktor hər bir səqment üzrə fəaliyyət nəticələrini səqmentin öhdəliklərinə birbaşa aid edilən fəaliyyətdən yaranan xalis səqment nəticəsi əsasında qiymətləndirir.

(d) Hesabat səqmentli üzrə mənfəət və ya zərərin, aktiv və öhdəliklər haqqında məlumat

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə hesabat səqmentləri haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

2022	Korporativ bankçılıq	Fərdi bankçılıq	Xəzinedarlıq	Cəmi
Fəlz gəlirləri	111,065	24,385	3,331	138,781
Haqq və komissiya gəlirləri	11,155	3,937	-	15,092
Maliyyə icarəsi üzrə fəlz gəlirləri	698	-	-	698
Cəmi gəlirlər	122,918	28,322	3,331	154,571
Fəlz xərcləri	(5,923)	(47,233)	(3,871)	(57,027)
Haqq və komissiya xərcləri	(8,491)	(3,079)	-	(11,570)
Əməliyyat xərcləri	(49,806)	(15,942)	(340)	(66,088)
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən və tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən maliyyə aktivlərinin modifikasiyası üzrə zərərin çıxılmaqla gəlir	(1,942)	-	-	(1,942)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis gəlir	4,048	976	-	5,024
Məzənnə fərqi üzrə zərərin çıxılmaqla gəlir	-	-	(141)	(141)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışı üzrə zərərin çıxılmaqla gəlir	-	-	(81)	(81)
Törmə maliyyə alətləri üzrə zərərin çıxılmaqla gəlir	-	-	(5,868)	(5,868)
Kredit zərərinin bərpası	8,936	611	-	9,547
Borcların yığılması xərcləri	(2,837)	(233)	-	(3,070)
Səqment üzrə xalis nəticə	66,903	(36,578)	(6,970)	23,355
Səqment üzrə xalis nəticə		23,355		
Dövlət subsidiyası üzrə gəlir		387		
Salır gəlir		590		
Mənfəət vergisi xerci		(3,837)		
İl üzrə mənfəət		20,495		

Bank daxilində baş vermiş struktur dəyişikliklər 2021 və 2022-ci illərdə fərqli səqmentləşdirməyə səbəb olduğundan müqayisəli dövrün göstəriciləri təqdim olunmur.

29 Seqmentlər üzre təhlil (davamı)

Seqment aktivləri:

2022	Seqment aktivləri	Korporativ bankçılıq	Fərdi bankçılıq	Xəzinedarlıq
	Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,957	-	1,957
	Müştərilərə verilmiş kreditlər	790,773	649,486	-
	İnvestisiya qiymətli kağızları	94,247	-	94,247
	Mülkiyyətə keçmiş girov	16,915	16,915	-
	Cəmi seqment aktivləri	903,892	666,401	96,204
	Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31,303		
	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	118,958		
	Əmlak və avadanlıqlar	31,413		
	Qeyri-maddi aktivlər	16,072		
	Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	10,127		
	İstifadə hüquqlu aktivlər	3,368		
	Digər maliyyə aktivləri	8,733		
	Digər aktivlər	3,738		
	Maliyyə hesabatları üzre cəmi aktivlər	1,127,604		

Seqment öhdəlikləri:

2022	Seqment öhdəlikləri	Korporativ bankçılıq	Fərdi bankçılıq	Xəzinedarlıq
	Müştərilər qarşısında öhdəliklər	883,617	152,600	731,017
	Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	49,910	-	-
	Buraxılmış borc qiymətli kağızları	8,543	-	-
	Borc öhdəlikləri	29,879	24,773	5,106
	Subordinasiyalı kreditlər	31,103	23,696	7,407
	Törəmə maliyyə öhdəlikləri	3,804	-	-
	Cəmi seqment öhdəlikləri	1,006,856	201,069	743,530
	İcarə öhdəlikləri	3,264		
	Təxirə salınmış gəlirlər	417		
	Digər maliyyə öhdəlikləri	5,007		
	Digər öhdəliklər	7,527		
	Maliyyə hesabatları üzre cəmi öhdəliklər	1,023,071		

e) Hesabat seqmentü üzre gəlirlərin üzleşdirilməsi

2022	Cəmi hesabat seqmentü üzre gəlirlər	Bölüşdürülməmiş	Cəmi mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir hesabat üzre gəlirlər
a)	Faiz gəlirləri	138,781	-
b)	Oxşar gəlirlər	698	-
c)	Haqq və komissiya gəlirləri	15,092	-
d)	Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzre xalis gəlir	5,024	-
e)	Sair gəlirlər	-	590
	Cəmi gəlirlər	159,595	590
			160,185

(f) Gəlirlərin məhsul və xidmətlər üzre təhlili

Bankın gəlirləri mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda (Faiz gəliri) və Qeyd 27-də (Haqq və komissiya gəlirləri) məhsul və xidmətlər üzre təhlil edilir.

30 Risklərin idarə edilməsi

Bank maliyyə və əməliyyat risklərinə məruz qalır. Risklərə məruz qalma Bankın işgüzar fəaliyyətinin ayrılmaz hissəsidir. Bankın risklərin idarə edilməsi funksiyasının məqsədi risk və gəlir arasında müvafiq balans yaratmaq və Bankın maliyyə nəticələrinə potensial mənfi təsirləri minimuma endirməkdir.

Risqlərin idarə edilməsi sistemi

İdarə Heyəti Bankda risklərin idarə edilməsi funksiyasına görə məsuliyyət daşıyan əsas orqandır. Risklərin idarə edilməsi funksiyası maliyyə riskləri və əməliyyat riskləri ilə bağlı həyata keçirilir. Maliyyə risklərinə bazar riski (o cümlədən, valyuta riski, faiz dərəcəsi riski və digər qiymət riski), kredit riski və likvidlik riski daxildir. İdarə Heyətinin maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədlərinə daxildir: (i) Bankın fəaliyyətində xüsusi risklərinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi, (ii) risk limitlərinin müəyyən edilməsi və (iii) risklərin bu limitlər çərçivəsində qalmasının təmin edilməsi. Həmçinin, İdarə Heyəti Bankın maliyyə nəticələrinə bütün potensial mənfi təsirləri minimuma endirməklə risk və gəlir arasında müvafiq balansın təmin edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Risklərin idarə edilməsi funksiyaları əməliyyat və hüquqi risklərin minimuma endirilməsi məqsədilə daxili qayda və prosedurların düzgün işləməsi üçün nəzərdə tutulur.

Bankın risklərin idarə edilməsi metodologiyası, qaydaları və qiymətləndirmə proseduraları Bankın qarşılaşdığı riskləri müəyyən etmək, təhlil etmək, təsirini azaltmaq və idarə etmək üçün nəzərdə tutulur. Bunu etmək üçün münasib risk limitləri və nəzarət vasitələri təyin edilir və eyni zamanda risk səviyyələri üzrə müvafiq monitorinq və limitlərə və prosedurlara daim riayət olunması təmin edilir. Risklərin idarə edilməsi qaydaları və prosedurları bazardakı dəyişiklikləri və yeni məhsul və xidmətləri xüsusiyyətlərini nəzərə almaq məqsədilə müntəzəm olaraq təhlil olunur. Bu Bankda "qabaqcıl təcrübə"nin tətbiq edilməsini təmin etmək üçün edilir.

Risqlərin idarə edilməsi orqanları və idarəetmə

Risqlərin qiymətləndirilməsi, təsdiqi, monitorinqi və nəzarətinə aid olan risklərin idarə edilməsi qaydaları və prosesləri müvafiq Azərbaycan qanunları, ARMB-nin normaları və qabaqcıl təcrübələrin tələblərinə müvafiq olaraq Bankın daxilində bir sıra ixtisaslaşmış orqanlar, o cümlədən komitələr və departamentlər tərəfindən həyata keçirilir.

Müşahidə Şurası risklərin idarə edilməsi sistemi üzrə nəzarətə görə ümumi məsuliyyət daşıyır. Bura risklərin idarə edilməsi qaydalarının və iri risklər kimi əsas risk limitlərinin, iqtisadi və məhsul sektorunun limitlərinin analizi və təsdiqi ilə yanaşı əsas risklərin idarə edilməsi daxildir. Həmçinin, Müşahidə Şurası risklərə nəzarətlə bağlı müəyyən səlahiyyətləri İdarə Heyəti, Risk Komitəsi və APIK arasında bölüşdürür. Risklərin idarə edilməsi strukturunda ümumi vəzifə və səlahiyyətlər aşağıdakı kimidir:

Səlahiyyət	Qərar qəbul edən orqan	İcraçı rəhbərlik
Strateji və təşkilatı risk	Müşahidə Şurası	İdarə Heyəti
Kredit riski	İdarə Heyəti / Risk Komitəsi	Biznes bankçılığı / Risk Departamenti
Bazar və likvidlik riski	Risk Komitəsi, APIK	Maliyyə/Xəzinədarlıq
Əməliyyat riskləri	İdarə Heyəti	Daxili Audit / Risk Departamenti

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməmələrinə görə Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank fərdi kredite və ya əməliyyatlara aid olan riski, eləcə də ümumi portfel üzrə riski müəyyən edir, ölçür, monitorinqini həyata keçirir və nəzarət edir. Bank ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və sektor, region və məhsullar üzrə konsentrasiyalarla əlaqədar Bankın qəbul etməyə hazır olduğu risk həcmnin limitlərini müəyyən edir və həmin limitlərə riayət edilməsinin monitorinqini aparır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Risk reytingləri müntəzəm şəkildə yenidən nəzərdən keçirilir. Kredit keyfiyyətinin yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək, lazımi tədbirləri görmək və məruz qaldığı kredit riski üzrə adekvat kapital ayırmaq imkanını yaradır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yaranır. Bu cür ödənişlər akkreditivin şərtləri əsasında müştərilərdən toplanılır. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üzrə maksimal kredit riskinin həcmi, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə təmsil olunur.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərle qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və riskləri kompensasiya edən digər üsulların effekti Qeyd 9-da göstərilir.

Deyersizləşmənin qiymətləndirilməsi

BMHS 9-un deyersizləşmə tələbləri amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən bütün borc alətlərinə, eləcə də overdraftlar, kredit kartları, kredit xətləri və maliyyə zamanətləri (bundan sonra "maliyyə aktivləri") kimi balansdankənar kredit öhdəliklərinə tətbiq edilmişdir.

Ehtiyatlar ilkin tanınma vaxtı GKZ əsasında maliyyə aktivinin ilkin tanınmasından sonra uçota alınır. Ən son hesabat tarixinə 3-cü Mərhələdə olan borcunun kredit qalığı, eləcə də maliyyə alətləri və qiymətli kağızlar kimi fərdi qaydada əhəmiyyətli kredit qalıqları üçün GKZ fərdi şəkildə qiymətləndirilir. Fərdi şəkildə əhəmiyyətli olmayan, həmçinin deyersizləşməsinə dair obyektiv dəlil olmayan əhəmiyyətli kredit qalıqları üçün GKZ məbləği kollektiv şəkildə qiymətləndirilir.

Bank ilkin tanınma vaxtı və hər bir hesabat tarixinə maliyyə aktivlərinin deyersizləşməsinə qiymətləndirmək üçün BMHS 9-da nəzərdə tutulan üç mərhələli yanaşma tətbiq edir:

- **1-ci Mərhələ:** Bank maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ tanıyır. Bu ehtiyatlar ilkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmayan maliyyə aktivləri üçün hesablanır və həmin maliyyə aktivləri üçün 12 ay ərzində baş verə biləcək potensial defolt hadisələri üzrə GKZ-ni əks etdirir.
- **2-ci Mərhələ:** Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artan maliyyə aktivləri üçün bütöv müddət üzrə GKZ tanıyır. Bu, bütöv müddət üzrə defolt ehtimalı əsasında GKZ-nin hesablanması tələb edir (yeni, maliyyə aktivinin qalan bütöv müddəti ərzində baş verən defolt ehtimalı).
- **3-cü Mərhələ:** Bank deyersizləşmiş maliyyə aktivləri üçün 100% defolt ehtimalını əks etdirən bütöv müddət üzrə GKZ tanıyır.

Kredit risklərinin modeləşdirilməsi məqsədilə Bank maliyyə aktivlərinin deyersizləşməsinə 3 mərhələli yanaşma tətbiq etmişdir. İlkin tanınma zamanı maliyyə aktivləri (POCI aktivlər istisna olmaqla) 1-ci Mərhələyə aid edilir. Kontaminasiya konsepsiyasına (istisnalar daxil olmaqla) əsasən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artım olarsa, maliyyə aktivləri borcunun defolt statusuna əsasən 2-ci Mərhələyə və 3-cü Mərhələyə köçürülür. POCI aktivlər yarandığı zaman 3-cü Mərhələyə aid edilir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR)

2-ci Mərhələyə təsnifləşdirilən maliyyə aktivləri üzrə ilkin tanınma vaxtından etibarən SICR baş verir. Aşağıdakı iki şərtəndən biri baş verdikdə kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab edilir:

- Bütün kredit məhsulları üzrə ödənişlər 30 gün gecikdirildikdə,
- Maliyyə aktivləri restrukturizasiya olunduqda və ödəniş 90 gündən artıq gecikdirildikdə.

Maliyyə aktivləri üzrə SICR-i qiymətləndirmək üçün Bank əldə olunması əlavə xərc tələb etməyən dəstəkləyici və əsaslandırılmış məlumatları nəzərə almışdır.

İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə azalma və ya artım baş vermədikdə, maliyyə aktivləri (POCI aktivlər istisna olmaqla) 1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə köçürülə bilər. Bank hesabat tarixinə maliyyə aktivləri üzrə ödənişin 31 gündən az gecikdirilməsinə baxmayaraq, restrukturizasiya olunmamış kredit qalıqları üçün 6 aylıq, restrukturizasiya olunmuş kredit qalıqları üçün isə 12 aylıq sınaq müddəti tətbiq edilmişdir. Bu sınaq müddəti kredit qalığı standart restrukturizasiya təsnifatına uyğun yenidən restrukturizasiya edildikdə və ya hər dəfə 30 gündən artıq gecikdirildikdə yenidən tətbiq edilir. Maliyyə aktivləri bir daha deyersizləşmə baş vermədiyi təqdirdə 3-cü Mərhələdən 2-ci Mərhələyə (və sonra POCI aktivlər istisna olmaqla, 1-ci Mərhələyə) köçürülə bilər. Bank hesabat tarixinə maliyyə aktivləri üzrə ödənişin 91 gündən az gecikdirilməsinə baxmayaraq, deyersizləşmiş bütün kredit qalıqları üçün 12 aylıq sınaq müddəti tətbiq edilmişdir. Bu sınaq müddəti kredit qalığı deyersizləşmə təsnifatına uyğun olaraq yenidən restrukturizasiya edildikdə və ya hər dəfə 90 gündən artıq gecikdirildikdə yenidən tətbiq edilir.

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Restrukturizasiya olunmamış kredit qalıqları üçün əlavə olaraq borcalanlar sınaq müddəti ərzində daha aşağı Merheleyə keçmək üçün ən az faiz ödəməli, restrukturizasiya olunmuş kreditlər üçün isə borcalanın 3-cü Merhele üzrə şərtləri sonuncu dəfə yerinə yetirdiyi müddətdə əsas məbləğin 10%-ni ödəməli idilər. POCI maliyyə aktivləri borcalanın gecikdirilmiş günlərindən və ya defolt vəziyyətindən asılı olmayaraq 3-cü Merheleden digər Merheleyə keçə bilməz.

Kontaminasiya konsepsiyası

Bank restrukturizasiya və vaxtı keçmiş günlər üzrə kontaminasiya konsepsiyasını bütün maliyyə aktivlərinə tətbiq edir. Kontaminasiya dedikdə, borcalanın kredit qalığının hər hansı hissəsi restrukturizasiya edildiyi və/və ya gecikdirildiyi halda bütün kredit qalıqlarının restrukturizasiya edilməsi və/və ya gecikdirilməsi konsepsiyası nəzərdə tutulur. Bundan əlavə, Bank kontaminasiya konsepsiyasını ümitsiz kreditlərə (restrukturizasiya edilmiş və/və ya vaxtı keçmiş) tətbiq edir.

Bununla yanaşı, kontaminasiya konsepsiyası aşağıdakı hallarda tətbiq edilmir:

- Texniki problemləri olan və qalığı əhəmiyyətli hesab edilməyən kredit məhsulları,
- Əhəmiyyətli hesab edilməyən kredit qalığının hər hansı hissəsi (yeni, ümumi kredit qalığının 20%-dən aşağı olan kredit).

Defoltun terifi və defolt vəziyyətindən qayıtma

Aşağıdakı hallarda Bank defolt vəziyyətinin yaranmış olduğunu hesab edir:

- Bütün kredit məhsulları üzrə ödəniş 90 gündən artıq gecikdirildikdə,
- Kredit son 12 ay ərzində restrukturizasiya edildikdə,
- Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyersizləşmiş aktiv olduqda.

POCI aktivlər istisna olmaqla, sonuncu defolt hadisəsindən 12 ay sonra borcalan aşağıdakı hallarda artıq defolta məruz qalmış hesab edilmir:

- Son 12 ay ərzində digər defolt hadisəsi baş vermədikdə,
- Borcalan 12 ay əvvəl əsas borcun ən azı 10%-ni ödədikdə.

Bu anlayış Bankın kapital və normativ hesabatların hazırlanmasında istifadə etdiyi defolt anlayışına uyğundur. Bundan başqa, BMHS 9-da defolt hadisəsinin əsas borc və ya faiz ödənişlərinin 90 gün gecikdirildiyi təqdirdə yaranmamasına dair təkzib oluna bilən ehtimal mövcuddur.

PD qiymətləndirmə prosesi

12 aylıq defolt ehtimalı gecikmə səbətləri, ödəmə və silinmələr arasında olan miqrasiya matrisi üsulu ilə hesablanan aylıq ortalama defolt dərəcələrinə əsasən 12-ci dərəcəyə artırılır. Bundan sonra illik ortalama defolt dərəcələri 12 aylıq miqrasiya matrisini eyni portfel qruplarının qalan bütöv müddətinə artırmaqla yaradılır. Bunlar 2-ci Merhele üçün bütöv müddət üzrə məcmu defolt ehtimalının hesablanması zamanı istifadə edilir. 3-cü Merhele və POCI maliyyə aktivləri üçün PD 100%-ə bərabərdir.

PD hesablamalarının düzgünlüyünü qiymətləndirmək üçün normal paylanma ehtimalına əsasən 95%-lik əminlik səviyyəsi olan eyri altındakı sahə (AUC) formulundan istifadə edilmişdir. Bütün kredit portfeli qrupları üçün AUC 63%-dən yuxarı olmuş, əminlik səviyyəsi isə 95% təşkil etmişdir. Bundan əlavə, keçid matrislərində hər bir Merhele üçün binomial test aparılmışdır. Bütün 6 qrup üzrə gecikmə səbətləri 95%-lik əminlik səviyyəsi ilə artıq hesablanmışdır. Gecikmə səbətlərinin az hesablanması əhəmiyyətli risk sayılır. Buna baxmayaraq, 3-cü Merhele üçün keçid matrisinin modeləşdirilməsi ilə hesablanan PD deyil, defolt ehtimalının 100% olduğu fərz edilir.

Müştərilərin balansdankənar maliyyə aktivləri üçün aşağıdakı GKZ dərəcələri tətbiq edilir:

- borcalanın balans hesabları üzrə kredit qalıqları mövcud olduqda: Bankın kontaminasiya konsepsiyasını nəzərə alaraq borcalanın GKZ dərəcəsi;
- borcalanın balans hesabları üzrə kredit qalıqları mövcud olmadıqda: borcalanın müştəri segmentindən (yeni, mikro kreditlər, kiçik və orta biznes kreditləri və ya istehlak kreditləri) asılı olaraq 1-ci Merhele üzrə restrukturizasiya olunmamış GKZ dərəcəsi.

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kollektiv şəkildə qiymətləndirilmiş bütün borcalanlar üçün LGD aşağıdakıları nəzərə alaraq diskontlaşdırılmış pul axınlarının xalis cari dəyəri kimi hesablanmışdır:

- Mülkiyyətə keçmiş girov daxil olmaqla, bütün ödənişlər;
- Hesablanmış faizlər və/və ya esas məbləğ üzrə bütün qismən silinmələr.

Qeyri-obyektivliyə yol verməmək üçün LGD yalnız ilk defolt tarixi ən son hesabat tarixindən 12 ay əvvəl baş vermiş borcalanlar üçün hesablanmışdır. Pul axınları hesabat tarixində hər bir maliyyə aktivini üzrə effektiv faiz dərəcəsinə istifadə etməklə diskontlaşdırılmışdır. BMHS 9 girovlar və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər üzrə gözlənilən diskontlaşdırılmış pul axınlarının istifadəsini tələb edir. Bankın borcalanlardan müxtəlif girov növlərini tələb etməsinə baxmayaraq, yalnız daşınmaz əmlak girovları üzrə gələcək ödənişlər nəzərdən keçirilmişdir və Bankın təcrübəsinə əsasən bunun həyata keçirilməsi ehtimalı daha yüksəkdir. Bank bu aktivləri müntəzəm olaraq yenidən qiymətləndirir və beləliklə, daşınmaz əmlak girovunun cari (ləğvetmə) dəyəri istifadə edilmişdir.

Mikro kreditlər, istehlak və işçilərə verilmiş kreditlər üçün Bank adətən daşınmaz əmlakı girov kimi qəbul etmir. Bank GKZ-nin hesablanması zamanı daşınmaz əmlak girovunu yalnız kiçik və orta biznes kreditləri üçün əmlakın satışından gələcək gözlənilən ödənişlər kimi əks etdirmişdir. Daşınmaz əmlakın satış/mülkiyyətə keçməsi nəticəsində bərpa edilən gələcək məbləğlər üzrə gözlənilən pul axınları onların ilkin defolt tarixindən etibarən 5 ilə qədər yaranması ehtimalına əsasən diskontlaşdırılmışdır. Mövcud statistik məlumatlarda PD ilə daşınmaz əmlak qiymətləri arasında tam uyğunluq olmadığına görə daşınmaz əmlak üçün kreditə konvertasiya əmsalı (CCF) hesablanmışdır.

Buna baxmayaraq, müştərilərin bütün kredit portfelleri üzrə LGD-nin hesablanması üçün hər bir girov növünün satış/mülkiyyətə keçməsi nəticəsində bütün keçmiş ödənişlər nəzərə alınmış və pul axınlarının yarandığı tarixə görə diskontlaşdırılmışdır. Gələcək təxminlər 12 aylıq və bütöv müddət üzrə GKZ-ye düzəliş etmək üçün əlavə məlumat kimi daxil edilmişdir.

Fərdi şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar

Fərdi qiymətləndirmə 500 min ABŞ dollarından artıq defolt olmuş kredit qalığı olan borcalanlar üzrə aparılır. Fərdi qiymətləndirmələr ehtimalla ölçülmüş ssenarilər əsasında aparılır: kreditin qaytarılması və girovun satış/mülkiyyətə keçməsi nəticəsində gözlənilən pul axınlarının xalis cari dəyəri. Gözlənilən gələcək pul axınlarında Bank tərəfindən edilmiş müəyyən diskontlar nəzərdə tutulur və nəticədə həmin pul axınları risklə ölçülmüş hesab edilir. Həmi pul axınları hesabat tarixində hər bir maliyyə aktivini üzrə effektiv faiz dərəcəsinə istifadə etməklə diskontlaşdırılır.

Fərdi qaydada qiymətləndirilən borcalanlar üçün Bank həmin borcalanların biznesinə və onlarla aparılmış müzakirələrə və borcalanın razılığına əsasən nağd ödəniş imkanı müəyyən etmişdir. Bu qiymətləndirmələrə əsasən Bank əksər bizneslərin nağd pul axınları yarada bildiyini və yalnız həmin şirkətlərdən bəzilərinin gəlir yarada bilməyəcəyi qənaətinə gəlmişdir. Bu halda girov ən çox ehtimal olunan ödəniş mənbəyi hesab olunacaq.

Kollektiv şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar

Kollektiv şəkildə qiymətləndirmələr üçün GKZ-nin hesablanması zamanı BMHS 9-da kredit qalıqlarının kredit riskinin ümumi xüsusiyyətlərinə görə qruplaşdırılması təklif edilir. Standartda əks etdirilmiş bu meyarlara dair nümunələr aşağıda göstərilir:

- Maliyyə alətinin növü,
- Kredit riskinin reytingləri,
- Təminatın növü,
- İlkin tanınma tarixi,
- Ödəməyə qədər qalan müddət,
- Fəaliyyət sahəsi,
- Borcalanın coğrafi yerləşməsi.

30 Risklərin idare edilməsi (davamı)

2016-cı ilə qədər ilkin olaraq verilmiş kreditlərə makroiqtisadi böhran əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir və belə kreditlərin əhəmiyyətli hissəsi (silinmədiyi halda) restrukturizasiya edilmişdir. Restrukturizasiya borcalanların üzleşdiyi müvəqqəti və ya daimi maliyyə çətinlikləri səbəbindən keçirildiyinə görə restrukturizasiya edilmiş portfelin gələcək effektivliyi restrukturizasiya olunmamış portfeldən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Keçmişdə Bank restrukturizasiya olunmamış portfelin kollektiv şəkildə qiymətləndirilməsi üçün statistik modelin hazırlanması üçün Bankın həmin kredit portfeli (ilkin olaraq 2015-ci ildən sonra verilmiş) ilə bağlı məlumatların çox az olması səbəbindən belə portfelleri ayıra bilmirdi.

Bundan əlavə, 2016-cı ilə qədər Bankın müştərilərə verdiyi kredit portfeli əsasən ABŞ dollarında olmuşdur, 2015-ci ildən etibarən isə Bank kreditləri əsasən AZN ilə vermişdir.

Mikro kreditlər	Kiçik və orta biznes kreditləri	İstehlak kreditləri
Restrukturizasiya olunmuş kreditlər	Restrukturizasiya olunmuş kreditlər	Restrukturizasiya olunmuş kreditlər
2016-cı ilə qədər verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər	2016-cı ilə qədər verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər	2016-cı ilə qədər verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər
2015-ci ildən sonra verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər	2015-ci ildən sonra verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər	2015-ci ildən sonra verilmiş restrukturizasiya olunmamış kreditlər

2016-cı ilə qədər verilmiş restrukturizasiya olunmuş və restrukturizasiya olunmamış kreditlər makroiqtisadi böhranın təsirine daha çox məruz qalmışdır və bu səbəbdən Bank bu müştərilərin kredit portfellerini qruplaşdırmışdır.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ

Borcalanın ödəniş qabiliyyəti olmadıqda, Bank LGD-nin hesablanması zamanı yuxarıda qeyd edilən kontaminasiya konsepsiyasını tətbiq edir. Bankın hesabladığı LGD aşağıdakılardan asılıdır:

- borcalanın defolta məruz qalan dəyəri;
- təhlil dövrü;
- təhlil dövrü ərzində kreditlərin qaytarılması, girovun satışı və ya mülkiyyətə keçməsi.
- son defolt tarixindən sonrakı illər.

Ekspert mülahizəsinə əsasən Bank təhlil dövrünü dörd ilədək və ya borcalanın ödəniş edə bilmədiyi ilk tarixdən kreditin silinməsinə qədər olan müddət kimi qiymətləndirir. Yeni, silinmiş portfel üzrə geri qaytarılan kreditlər LGD-nin hesablanması üçün nəzərə alınmır.

Defolta məruz qalan dəyər (EAD)

Ekspert mülahizəsinə əsasən bərpə olunan maliyyə aktivləri və balansdankənar kredit öhdəlikləri üçün EAD Bank tərəfindən təsdiqlənmiş limit və/və ya öhdəlik hesab edilir. Beləliklə, EAD Bankın maliyyə hesabatlarında göstərilən kredit qalıqlarına uyğun olmur. Bu portfel ümumi kredit qalıqlarının ortalama 1%-dən az hissəsini təşkil edir və buna görə, EAD modelinin yaradılması üçün kifayət qədər statistik məlumatlar mövcud deyil. Beləliklə, Bank kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına dair sübutlardan əvvəl borcalanın defolt edəcəyi halda təsdiqlənmiş kredit həddini tam istifadə edəcəyi ehtimalının yüksək olmasını fərz edərək, daha konservativ yanaşma seçmişdir. Belə portfelin həcminə görə həmin fərziyyə yekun GKZ-nin hesablanmasına əhəmiyyətli təsir göstərmir.

Bütün digər maliyyə aktivləri üçün Bank hesabat tarixinə kredit qalıqlarını (hesablanmış faizlər daxil olmaqla) nəzərə almışdır.

Proqnozlaşdırılan modelləşdirmə

GKZ modellərində Bank iqtisadi göstəricilər kimi bir sıra geniş proqnozlaşdırılan məlumatlara əsaslanır, məsələn: qeyri-neft ÜDM-nin artım tempi, Brent markalı neftin qiyməti və ÜDM deflyatoru. 2022-ci il ərzində bu göstəricilərə bezi dəyişikliklər edilmişdir və həmin dəyişikliklər Qeyd 4-də göstərilir.

Gələcək məlumatların GKZ modellərinə daxil edilməsi üçün Bank ehtimalla ölçülmüş 3 ssenarili modelə əsaslanan makro-faktor hesablayır:

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

- Baza ssenari hər iki tərəfdən risklər ilə tarazlaşdırılmış ən çox ehtimal edilən iqtisadi vəziyyəti əks etdirir. Bank, ARMB və Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən təqdim edilmiş və portfel üçün ən uyğun hesab edilən bir sıra makroiqtisadi dəyişənləri (məs: valyuta məzənnələri, kapital qoyuluşu, nominal orta əmək haqqı, Brent markalı neftin qiyməti, qeyri-neft ÜDM-nin artım tempi və ÜDM deflyatoru) əhatə edən və bu dəyişənlər üzrə həmin təşkilatların ən çox ehtimal edilən inkişaf istiqamətlərini əks etdirən makroiqtisadi proqnozlardan istifadə etmişdir. Bu dəyişənlər üçillik müddət üçün proqnozlaşdırılır. Maliyyə aktivlərinin qalan bütöv müddətinə uyğun gələcək proqnozlaşdırılan illər olmadıqda, Bank qalan proqnozlaşdırılan illər üçün 3-cü ildən istifadə etmişdir. Alternativ ssenarilər müxtəlif iqtisadi şokları nəzərdə tutur. İqtisadi şoklar cari şəraitə uyğunluğuna görə seçilir.
- Azalma və artım ssenariləri - hökumət və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının proqnozları nəzərə alınmaqla, Bankın ekspert rəyi əsasında yaradılmışdır.

Ən çox ehtimal olunan ssenari hökumət və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının proqnozlarına əsaslanır və buna görə bu ssenarilərin baş vermə ehtimalı 50%-dir. Digər ssenarilərin (azalma və artım ssenariləri) baş vermə şansları eynidir (25%). Əvvəlki dövrlərdə çox nadir hallarda faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələr ilə müqayisədə 25%-lik həddən artıq olmuşdur.

Kənar reytinglər. Kontragentlərə kənar reytinglər S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və müvafiq PD intervalları aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: ARMB-dən alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə qalıqlar, o cümlədən overmayt depozitlər və müddətli depozitlər, borc qiymətli kağızlara investisiyalar.

Vahid şkala üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəcələri	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri (Moody's)	Müvafiq PD intervalı
Ən yüksək dərəcə	Reytingi Aaa dan Ba1 dek	0,01% - 0,5%
Yüksək dərəcə	Reytingi Ba2 den B1 dek	0,51% - 3%
Orta dərəcə	Reytingi B2, B3	3% - 10%
Xüsusi monitorinq tələb edir	Reytingi Caa1+ den Ca- dek	10% - 99,9%
Defolt	Reytingi C	100%

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəcələri təyin olunur:

- *Ən yüksək dərəcə* – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;
- *Yüksək dərəcə* – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;
- *Orta dərəcə* – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;
- *Xüsusi monitorinq tələb edir* – daha ətraflı monitorinq və bərpaedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və
- *Defolt* – defolt hadisəsi baş verməmiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti hər bir müvafiq Qeyddə açıqlanır.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixinə zəmanətlər və kreditlərlə bağlı öhdəliklərin Merhelelər üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir. Daha ətraflı məlumat üçün Qeyd 26-ya baxın.

	1-ci Merhele	2-ci Merhele	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə			
Maliyyə zəmanətləri	9,892	-	9,892
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə öhdəliklər	14,195	-	14,195
Cəmi	24,087	-	24,087
31 dekabr 2021-ci il tarixinə			
Maliyyə zəmanətləri	6,433	-	6,433
İstifadə edilməmiş kreditlər üzrə öhdəliklər	10,059	-	10,059
Cəmi	16,492	-	16,492

"AccessBank" QSC 2022-ci il üzrə maliyyə hesabatlarına qeydlər
(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bankın maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi konsentrasiya aşağıdakı kimidir:

	2022		2021		Cəmi	Azerbaycan	Ə/T	MDB və digər ölkələr	Cəmi	Azerbaycan	Ə/T	MDB və digər ölkələr	Cəmi
	Azerbaycan	Ə/T	MDB və digər ölkələr	MDB və digər ölkələr									
Maliyyə aktivləri													
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	109,677	8,925	356	118,958	125,659	9,855	-	135,314					
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	32,674	586	-	33,260	9,007	620	-	9,627					
Investisiya qiymətli kağızları	80,849	13,398	-	94,247	32,893	-	-	32,893					
Müştərilərə verilmiş kreditlər	790,773	-	-	790,773	597,897	-	-	597,897					
Digər maliyyə aktivləri	6,992	1,427	314	8,733	5,080	2,057	-	7,137					
Cəmi maliyyə aktivləri	1,020,965	24,336	670	1,045,971	770,536	12,332	-	782,868					
Maliyyə öhdəlikləri													
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	49,910	-	-	49,910	12,370	-	-	12,370					
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	848,762	12,809	22,046	883,617	682,936	8,429	16,110	707,475					
Borc öhdəlikləri	29,879	-	-	29,879	31,878	16,499	-	48,377					
Digər maliyyə öhdəlikləri	4,883	42	82	5,007	2,516	28	-	2,544					
Tərəmə maliyyə öhdəlikləri	3,804	-	-	3,804	5,407	-	-	5,407					
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	8,543	-	-	8,543	-	-	-	-					
Subordinasiyalı kreditlər	-	31,103	-	31,103	-	23,105	-	23,105					
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	945,781	43,954	22,128	1,011,863	735,107	48,061	16,110	799,276					
Balans üzrə maliyyə alətlərinin xalis mövqeyi	75,184	(19,618)	(21,458)	34,108	35,429	(35,729)	(16,110)	(16,410)					
Kreditlərlə bağlı öhdəliklər	23,087	-	-	23,087	15,726	-	-	15,726					

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)***Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi***

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud müştərilərin bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir. Aktiv-passivlərin idarə edilməsi çərçivəsində Bank gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti əsasında likvidlik vəziyyətinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

Bank ARMB-də və İƏİT ölkələrindəki yüksək reytingli beynəlxalq banklardakı hesablarda hər zaman pul vəsaitləri formasında kifayət edən səviyyədə likvidli vəsaitlər saxlamaq siyasətini tətbiq edir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də pul depoziti (məcburi ehtiyat) yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən əsasən müstəqil şəkildə qiymətləndirilir və idarə edilir və qanunvericiliyin tələblərinə əsasən monitorinq aparılır. Likvidlik vəziyyətini qiymətləndirmək üçün ARMB tərəfindən təyin edilmiş əsas normativ yüksək likvidli aktivlərin yüksək likvidli öhdəliklərə nisbəti kimi müəyyən edilən ani likvidlik əmsəlidir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə bu əmsal ARMB-nin müəyyən etdiyi minimum hədəf (30%) müqayisədə 64% (31 dekabr 2021: 71%) təşkil etmişdir.

Xəzinedarlıq departamenti maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə likvidlik profilinə dair məlumat əldə edir. Bundan sonra, Xəzinedarlıq departamenti Bankda kifayət qədər likvidliyin təmin edilməsi məqsədilə, əsasən satış üçün nəzərdə tutulan qısamüddətli likvid qiymətli kağızlardan, banklardakı depozitlərdən və digər banklararası kreditlərdən ibarət olan qısamüddətli likvid aktivlər üzrə portfelin adekvatlığını təmin edir. Likvidlik mövqeyinə hər gün nəzarət olunur və Xəzinedarlıq departamenti tərəfindən mütəmadi olaraq standart və daha elverişsiz bazar şərtlərini əhatə edən müxtəlif ssenarilər əsasında likvidlik üzrə həssaslıq testləri aparılır.

Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili***Maliyyə öhdəliklərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təhlili***

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə öhdəliklər müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təsnifləşdirilir. Cədvəldə göstərilən məbləğlər müqavilə üzrə diskontlaşdırılmamış pul axınlarını, o cümlədən maliyyə icarəsi üzrə ümumi öhdəlikləri (gelecek maliyyə məsrəflərinin çıxılmasından əvvəl), kreditlər üzrə öhdəlikləri və maliyyə zəmanətlərini əks etdirir. Belə diskontlaşdırılmamış pul axınları maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdakı məbləğlərdən fərqlənir, belə ki, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən məbləğlər diskontlaşdırılmamış pul axınlarına əsasən hesablanır.

Tөрəmə maliyyə alətləri Bankın төрəmə alət üzrə mövqeyini onların ödəmə tarixindən əvvəl bağlamağı gözləmədiyi təqdirdə, müqaviləyə əsasən ödəniləcək və ya alınacaq məbləğə daxil edilir. Bu halda төрəmə alətlər gözlənilən pul axınlarına əsasən daxil edilir. Ödəmə müddətinin təhlili məqsədilə əlaqəli төрəmə alətlər hibrid (birləşdirilmiş) maliyyə alətlərindən ayrılır.

Ödənilməli məbləğ sabit olmadığı hallarda, cədvəldə göstərilən məbləğlər hesabat dövrünün sonuna mövcud olan şərtlərə istinadən müəyyən edilir. Xarici valyuta ilə ödənişlər hesabat dövrünün sonuna olan spot məzənnəsindən istifadə etməklə çevrilir.

Tələb əsasında ödənilməli olan öhdəliklər belə ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş kimi göstərilmişdir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bankın əmanətçinin tələbinə əsasən əmanətin əsas məbləğlərini ödəmək öhdəliyi var. Lakin, əmanətlərin saxlanması tarixçəsinə uyğun olaraq Bank əmanətlərin orta saxlanma müddətlərinin aşağıda göstərilən müştəri əmanətlərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətindən çox olacağını gözləyir. Fiziki şəxslərin müddətli depozitləri müqavilə üzrə ödəmə tarixlərində müştərilər qarşısında öhdəliklərə daxil edilir. Beynəlxalq kreditörədən cəlb edilmiş borc vəsaitləri aşağıdakı cədvəldə müqavilə üzrə razılaşdırılmış ödəniş cədvəlinə əsasən verilmişdir.

30 Risklərin idare edilməsi (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1 aydan az	1 - 6 ay	6 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(30,168)	(2,831)	(18,375)	-	-	(51,174)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(314,997)	(219,554)	(269,817)	(122,684)	(2,074)	(929,126)
Borc öhdəlikləri	(24)	(121)	(2,132)	(23,807)	(4,190)	(30,274)
İcarə öhdəlikləri	(133)	(637)	(733)	(3,016)	(67)	(4,586)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	(234)	(234)	(8,734)	-	(9,202)
Subordinasiyalı kreditlər	-	(91)	(92)	(19,614)	(25,428)	(45,225)
Hesablaşması xalis aparılan törəmə alətlər						
- müqavilə üzrə ödəniləcək məbləğlər	-	-	(25,500)	(27,200)	-	(52,700)
- müqavilə üzrə alınacaq məbləğlər	-	-	25,500	27,200	-	52,700
Hesablaşması xalis aparılan törəmə alətlər	-	-	(3,804)	-	-	(3,804)
Kreditlərlə bağlı ümumi öhdəliklər	(14,195)	-	-	-	-	(14,195)
Maliyyə zəmanətləri	(9,892)	-	-	-	-	(9,892)
Digər maliyyə öhdəlikləri	(5,007)	-	-	-	-	(5,007)
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gelecek ödənişlər	(374,416)	(223,268)	(295,187)	(177,855)	(31,759)	(1,102,485)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1 aydan az	1 - 6 ay	6 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(3,133)	(3,619)	(6,250)	-	-	(13,002)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(243,293)	(99,549)	(214,492)	(186,320)	(2,185)	(745,839)
Borc öhdəlikləri	(214)	(17,780)	(4,187)	(24,159)	(4,351)	(50,671)
İcarə öhdəlikləri	(165)	(640)	(758)	(3,084)	(1,984)	(6,631)
Subordinasiyalı kreditlər	-	(1,279)	(1,286)	(10,265)	(28,402)	(41,232)
Hesablaşması xalis aparılan törəmə alətlər						
- müqavilə üzrə ödəniləcək məbləğlər	-	-	-	(17,000)	(25,500)	(42,500)
- müqavilə üzrə alınacaq məbləğlər	-	-	-	17,000	25,500	42,500
Hesablaşması xalis aparılan törəmə alətlər	-	-	(4,129)	(1,278)	-	(5,407)
Kreditlərlə bağlı ümumi öhdəliklər	(10,059)	-	-	-	-	(10,059)
Maliyyə zəmanətləri	(6,433)	-	-	-	-	(6,433)
Digər maliyyə öhdəlikləri	(2,544)	-	-	-	-	(2,544)
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gelecek ödənişlər	(265,841)	(122,847)	(231,102)	(225,106)	(36,922)	(881,818)

İstifadə edilməmiş hər bir kredit öhdəliyi müştərinin icra edilmesini tələb edə bildiyi ən erkən tarixin təsadüf etdiyi müddətə daxil edilir. Buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə bağlı zəmanətin maksimal məbləği həmin zəmanətin tələb edilə bildiyi ən erkən dövrə aid edilir. Bank bütün şərti öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin aşağıda göstəriləndiyi kimi, müqavilə öhdəliklərinin müddəti bitənə qədər istifadə ediləcəyini gözləmir.

	1 aydan az	1 - 6 ay	6 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
2022	5,479	7,360	5,325	5,923	-	24,087
2021	2,792	4,267	5,817	3,811	5	16,492

(Cədvəllərdəki rəqəmlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı cədvəllərdə diskontlaşdırma nəzərə alınmaqla öhdəliklərin müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə müddətləri üzrə Bankın likvidlik çatışmazlığı göstərilir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Teleb edilənədək və 1 aydan az	1 - 6 ay	6 - 12 ay	12 ay - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	118,958	-	-	-	-	118,958
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	69,672	-	-	24,575	-	94,247
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	32,674	-	586	-	-	33,260
Müştərilərə verilmiş kreditlər	55,867	164,803	187,499	378,272	4,332	790,773
Digər maliyyə aktivləri	8,733	-	-	-	-	8,733
Cəmi	285,904	164,803	188,085	402,847	4,332	1,045,971
Öhdəliklər						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(29,910)	(2,000)	(18,000)	-	-	(49,910)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(314,732)	(213,154)	(248,666)	(104,991)	(2,074)	(883,617)
Borc öhdəlikləri	-	-	(2,132)	(23,557)	(4,190)	(29,879)
İcarə öhdəlikləri	(107)	(499)	(558)	(2,091)	(9)	(3,264)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	(228)	(222)	(8,093)	-	(8,543)
Subordinasiyalı kreditlər	-	(89)	(86)	(16,516)	(14,412)	(31,103)
Hesablaşması ümumi aparılan svoplar	-	-	-	-	-	-
- daxil olan məbləğlər	-	-	25,500	27,200	-	52,700
- istifadə edilən məbləğlər	-	-	(25,500)	(27,200)	-	(52,700)
Hesablaşması xalis aparılan töməmə alətlər	-	-	(3,804)	-	-	(3,804)
Kreditlərlə bağlı ümumi öhdəliklər	(14,195)	-	-	-	-	(14,195)
Maliyyə zəmanətləri	(9,892)	-	-	-	-	(9,892)
Digər maliyyə öhdəlikləri	(5,007)	-	-	-	-	(5,007)
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	(373,843)	(215,970)	(273,468)	(155,248)	(20,685)	(1,039,214)
Maliyyə alətləri üzrə likvidlik kəsiri	(87,939)	(51,167)	(85,383)	247,599	(16,353)	6,757

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Teleb edilənədək və 1 aydan az	1 - 6 ay	6 - 12 ay	12 ay - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	135,314	-	-	-	-	135,314
Borc qiymətli kağızlara investisiyalar	11,466	-	-	21,427	-	32,893
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	9,006	-	621	-	-	9,627
Müştərilərə verilmiş kreditlər	84,229	149,621	127,732	230,842	5,473	597,897
Digər maliyyə aktivləri	7,137	-	-	-	-	7,137
Cəmi	247,152	149,621	128,353	252,269	5,473	782,868
Öhdəliklər						
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(2,970)	(3,400)	(6,000)	-	-	(12,370)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(243,126)	(96,929)	(199,716)	(165,193)	(2,511)	(707,475)
Borc öhdəlikləri	(169)	(17,524)	(3,902)	(22,599)	(4,183)	(48,377)
İcarə öhdəlikləri	(139)	(501)	(614)	(2,150)	(610)	(4,014)
Subordinasiyalı kreditlər	-	(1,246)	(1,189)	(7,562)	(13,108)	(23,105)
Hesablaşması ümumi aparılan svoplar	-	-	-	-	-	-
- daxil olan məbləğlər	-	-	17,000	25,500	-	42,500
- istifadə edilən məbləğlər	-	-	(17,000)	(25,500)	-	(42,500)
Hesablaşması xalis aparılan tömə alətlər	-	-	(4,129)	(1,278)	-	(5,407)
Kreditlərlə bağlı ümumi öhdəliklər	(10,059)	-	-	-	-	(10,059)
Maliyyə zəmanətləri	(6,433)	-	-	-	-	(6,433)
Digər maliyyə öhdəlikləri	(2,544)	-	-	-	-	(2,544)
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	(265,440)	(119,600)	(215,550)	(198,782)	(20,412)	(819,784)
Maliyyə alətləri üzrə illiklik kəsiri	(18,288)	30,021	(87,197)	53,487	(14,939)	(36,916)

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Ödəmə müddətləri üzrə fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi eks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə bir aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, müştəri hesablarının böyük hissəsinin "tələb edilənədək" statusuna malik olmasına baxmayaraq, həmin depozitlərin əmanətçilərin sayına və növünə görə diversifikasiyası, eləcə də Bankın keçmiş təcrübəsi göstərir ki, belə müştəri hesabları Bankın fəaliyyəti üçün uzunmüddətli və sabit maliyyə mənbəyi yaradır.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri daxildir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri əmanətçinin tələbi ilə qaytarmalıdır. Qeyd 20-yə baxın.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində təərəddüd etməsi riskidir. Bankın heç bir ticarət pozisiyalarını saxlamır. Qeyri-ticarət mövqeləri həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə və monitorinq edilir. Xarici valyutalarla konsentrasiyalar istisna olmaqla, Bankın əhəmiyyətli bazar riski konsentrasiyaları yoxdur.

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin və ya gələcək pul axınları üzrə faiz dərəcələrinin artması/azalması nəticəsində dəyişməsi riskidir. Aktivlərin və Passivlərin İdarəedilməsi Komitəsi müntəzəm olaraq aktiv və öhdəliklər üzrə faiz dərəcələrinin strukturunu ətraflı təhlil edərək, ümumi faiz spredini nəzərdən keçirir. Bank mütəmadi olaraq faiz kəsirini nəzarətdə saxlayır. 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Bankın dəyişən dərəcəli maliyyə aktivi və öhdəlikləri mövcud olmamışdır.

Valyuta riski

Valyuta riski - maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə təəddüd etməsi riskidir. İdarə Heyəti ARMB göstərişlərinə uyğun olaraq açıq valyuta mövqələri üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Mövqələrə gündəlik monitorinq edilir.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr tarixində Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul axınları üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərti ilə, valyuta məzənnəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirini (valyutaya qarşı həssas olan qeyri-ticarət monetar aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərinə görə) hesablayır. Kapitala təsir mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirdən fərqlənir. Cədvəldə mənfəət məbləğ mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artımı əks etdirir.

	31 dekabr 2022				31 dekabr 2021			
	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Törəmə alətlər	Xalis mövqə	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Törəmə alətlər	Xalis mövqə
USD	152,207	(186,461)	51,234	16,980	134,578	(203,716)	83,895	14,757
EUR	13,833	(13,839)	-	(6)	23,077	(23,045)	-	32
GBP	5,807	(5,437)	-	370	6,080	(5,935)	-	145
Cəmi	171,847	(205,737)	51,234	17,344	163,735	(232,696)	83,895	14,934

Valyuta	Mezənnədə artım* %, 2022	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2022	Mezənnədə artım* %, 2021	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2021
USD/AZN	14.00	(4,796)	14.00	(9,679)
EUR/AZN	14.00	373	14.00	327
GBP/AZN	14.00	73	14.00	24

* Bu, cədvəldə göstərilən valyutaların Azərbaycan manatına qarşı bahalaşmasını göstərir (hedclinqdən əvvəl).

Valyuta	Mezənnədə azalma** %, 2022	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2022	Mezənnədə azalma** %, 2021	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2021
USD/AZN	(3.00)	1,028	(3.00)	2,074
EUR/AZN	(3.00)	318	(3.00)	273
GBP/AZN	(3.00)	7	(3.00)	(1)

** Bu, cədvəldə göstərilən valyutaların Azərbaycan manatına qarşı ucuzlaşmasını göstərir (hedclinqdən əvvəl).

Bankın ABŞ dollarında ifadə olunan kreditləri mövqeyi "Müştərilərə verilmiş kreditlər" hissəsində tədricən azalır. Açıq valyuta mövqeyi təzniləyici orqanın hesabatlıq qaydalarına uyğun olaraq idarə olunur (hedclinqdirilir).

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski - sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlıq və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuzə xələl getirə, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə getirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini təmin edə bilməz, lakin Bankın bu riskləri idarə etmək üçün nəzarət mexanizmi var. Nəzarət mexanizmlərinə vəzifələrin səmərəli bölüşdürülməsi, sisteme giriş, avtorizasiya və üzvləşdirmə prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, ələcə də daxili audittən istifadə daxildir.

30 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bank onun, müştərilərinin və qanunların qorunmasına xidmət edən, ciddi KYC siyasətində mərkəzləşmiş əməliyyat risklərinin idarə edilməsi üçün təfəssilatlı prosedurlar qəbul etmişdir. Prosedurlar FATF və digər beynəlxalq tövsiyələrə əsasən hazırlanmışdır. T24 bank proqramı istənilən zaman rəhbərliyin təhlili üçün ən son məlumatların əlçatan olmasını təmin etməklə əməliyyat risklərinin idarə edilməsini təkmilləşdirir.

Daxili Audit Departamenti (DAD) risklərin idarə edilməsi prosesində fəal iştirak edir. DAD Bankın proseslərinin və nəzarət sisteminin effektivliyini təmin etdiyi zaman qarşılaşdığı mühüm normativ, maliyyə və əməliyyat riskləri üzərində diqqəti cəmləyir və onları təhlil edir. Daha yüksək riskli sahələrdəki proseslər üzərində diqqəti cəmləyən risk əsaslı audit yanaşması qəbul edilmişdir. Daxili nəzarət mexanizmləri onların Bankın fəaliyyətinə müvafiqliyini və uyğunluğunu yoxlamaq məqsədilə sınaqdan keçirilmişdir. Auditə aparılan bütün sahələrdə rəhbərlik fəaliyyət üzərində fəaliyyət və proseslərə xas olan risk səviyyələrinə uyğun müvafiq nəzarət vasitələrini tətbiq edir.

31 Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolaylı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Bank aktiv və öhdəliklərin növlərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri, eyni də ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Fəal bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (Səviyyə 1)	Müşahidə edilən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (Səviyyə 2)	Müşahidə edilməyən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyərle ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022	91,551	3,418	40	95,009
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2022	45,103	73,855	-	118,958
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2022	-	33,260	-	33,260
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022	-	-	791,736	791,736
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2022	-	8,733	-	8,733
Ədalətli dəyərle ölçülən öhdəliklər					
Töreme maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2022	-	3,804	-	3,804
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022	-	49,910	-	49,910
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022	-	881,881	-	881,881
Borc öhdəlikləri	31 dekabr 2022	-	29,879	-	29,879
Subordinasiyalı kreditlər	31 dekabr 2022	-	-	29,614	29,614

31 Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Real bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (Seviyyə 1)	Müəhlədə edilən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (Seviyyə 2)	Müəhlədə edilməyən ilkin əhəmiyyətli məlumatlar (Seviyyə 3)	
Ədalətli dəyərlə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2021	29,444	3,637	40	33,121
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2021	47,186	88,128	-	135,314
Kredit təşkilatlarından alınacaq mebləğlər	31 dekabr 2021	-	9,627	-	9,627
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2021	-	-	613,077	613,077
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2021	-	7,137	-	7,137
Ədalətli dəyərlə ölçülən öhdəliklər					
Törmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2021	-	5,407	-	5,407
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021	-	12,370	-	12,370
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021	-	711,092	-	711,092
Borc öhdəlikləri	31 dekabr 2021	-	31,488	16,889	48,377
Subordinasiyalı kreditlər	31 dekabr 2021	-	-	28,511	28,511

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ya ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu ehtimal tələbli depozitlərə tətbiq edilir.

Ədalətli dəyərlə eks etdirilməyən maliyyə aktivləri və öhdəliklərin ədalətli dəyəri

Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə eks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	Balans dəyəri 2022	Ədalətli dəyər 2022	Tanınmamış gəlir 2022	Balans dəyəri 2021	Ədalətli dəyər 2021	Tanınmamış gəlir/zərəf 2021
Maliyyə aktivləri						
Müştərilərə kreditlər	790,773	791,736	963	597,897	613,077	15,180
İnvestisiya qiymətli kağızları	94,247	95,009	762	32,893	33,121	228
Maliyyə öhdəlikləri						
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	883,617	881,881	1,736	707,475	711,092	(3,617)
Borc öhdəlikləri	29,879	29,879	-	48,377	48,377	-
Subordinasiyalı kreditlər	31,103	29,614	1,489	23,105	28,511	(5,406)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	8,543	8,543	-	-	-	-
Ədalətli dəyərlə tanınmamış cəmi dəyişiklik			4,950			6,385

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kredit təşkilatlarından alınacaq mebləğlər və digər cari aktiv və öhdəliklərinin dəyəri təxminən balans dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və borc öhdəlikləri üzrə faiz dərəcələri bazar dərəcələrinə yaxın olduğuna görə bu maliyyə alətlərinin balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir.

31 Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Qiymətləndirmə üsulları və ehtimalları

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərle hələ əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərle ölçülməmiş, lakin ədalətli dəyərləri açıqlanmış maddələrin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Töreme alətlər

Bazarda müşahidə olunan ilkin məlumatlar əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən töreme alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari qiymətin hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modeller qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi əyriləri də daxil olmaqla müxtəlif ilkin verilənlərin istifadə edilməsini nəzərdə tutur.

İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları ilk növbədə borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızlar hesabat tarixində qiymət kvotasiyalarını istifadə etməklə qiymətləndirilir. Bazarda sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qiymətli kağızlar hesabat tarixində aparılan oxşar müşahidə edilən əməliyyatlardan istifadə edərək qiymətləndirilmişdir.

Müştərilərə verilmiş kreditlər

Ədalətli dəyər gözənilən cari dəyər üsulu ilə hesablanır. Bu üsula əsasən müqavilə üzrə pul axınlarına və ya oxşar xüsusiyyətlərə malik kredit portfelleri üçün təyin edilmiş risksiz dərəcə və risk premiyası kimi müəyyən edilmiş (kredit riskinin keyfiyyət baxımından) diskont dərəcəsinə risk premiyası və hər bir kredit seqmentinə uyğun müvafiq əməliyyat mənfəəti marjası tətbiq edilir. Bank, həmçinin diskont dərəcələrini müvafiq ödəmə müddətləri əsasında kreditlər üzrə dərc edilmiş tənzimləyici statistik məlumatlarda müşahidə oluna bilən faiz dərəcələri ilə müqayisə edir.

Müştərilərin cari hesabları və depozitləri, digər borc öhdəlikləri

Cari hesablar faiz yaratmayan qısamüddətli öhdəliklərdən ibarətdir və onların balans dəyəri təxminən ədalətli dəyərində bərabərdir.

Müddətli depozitlər, banklar, kredit təşkilatları və dövlət fondları qarşısında öhdəliklərin ədalətli dəyəri analogi şərtlərə, kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik olan borclar üçün mövcud olan faiz dərəcələrini tətbiq etməklə gələcək pul axınlarının diskontlaşdırılması yolu ilə hesablanır.

Dövlət fondlarından cəlb edilmiş və müşahidə oluna bilən faiz dərəcələri olmayan borcları qiymətləndirmək üçün Bank öhdəliyin icra edilməməsi riskinə (kredit riski premiyası) uyğun düzəliş edilmiş baza dərəcədən (yenidən maliyyələşdirmə və ya dövlət istiqrazları faizləri) istifadə edəcək.

Emissiya edilmiş istiqrazlar

Oxşar aktivlər üçün mövcud olan gündəlik qiymətlər 1-ci Səviyyədəki qiymətləndirmə kateqoriyasına aiddir və açıqlama məqsədləri üçün hesabat tarixinə mövcud olan qiymət əsas götürülür. İstiqrazın qiyməti fəal bazarda eyni ödəmə müddətləri, faiz dərəcələri və kredit rəyinqlərinə malik olan korporativ istiqrazlar ilə müqayisə edilməklə hesablanır. Diskont dərəcəsi risksiz dərəcə + emitentin kredit riski premiyası kimi müəyyən edilir.

Ədalətli dəyəri balans dəyərində təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ya ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin balans dəyərinin təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabər olması ehtimal edilir. Bu ehtimal tələbli depozitlərə də şamil edilir.

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış II ərzində 2-ci Səviyyə üçün daimi ədalətli dəyər qiymətləndirmələri üzrə modellərdə dəyişiklik olmamışdır (2021: qiymətləndirmə modellərində dəyişiklik olmamışdır).

32 Əlaqəli tərəflərə dair açıqlamalar

BMS 24 "Əlaqəli tərəflərlə bağlı məlumatların açıqlanması" standartına uyğun olaraq tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlardan biri digərinə nəzarət etmək iqtidarında olsun və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlərə dair qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilsin və ya ona birgə nəzarət etsin. Əlaqəli tərəflərlə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərkən, həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin heyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılmaya bilər. Bank əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların bazar şərtləri ilə heyata keçirilməsinə nəzarət edir.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonuna qalıqlar və il üzrə əlaqəli xərc və gəlirlər aşağıda göstərilir:

	2022		2021	
	Sehmdarlar	Əsas İdarəedici heyət	Sehmdarlar	Əsas İdarəedici heyət
1 yanvar tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	-	-	20
II ərzində verilmiş kreditlər	-	-	-	3
II ərzində ödənilmiş kreditlər	-	-	-	(14)
Digər hərəkətlər	-	-	-	(9)
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	-	-	-
Çıxışın: 31 dekabr tarixinə dəyersizləşmə ehtiyatı	-	-	-	-
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, xalis	-	-	-	-
1 yanvar tarixinə depozitlər	-	34	-	345
II ərzində cəlb edilmiş depozitlər	-	54	-	34
II ərzində qaytarılmış depozitlər	-	-	-	(345)
31 dekabr tarixinə cəlb edilmiş depozitlər	-	88	-	34
1 yanvar tarixinə borc öhdəlikləri	16,889	-	16,598	-
II ərzində cəlb edilmiş borc öhdəlikləri	-	-	1,440	-
II ərzində ödənilmiş borc öhdəlikləri	(5,107)	-	(1,444)	-
Digər hərəkətlər	-	-	295	-
Tanınmamış əsas borc öhdəlikləri	(11,782)	-	-	-
31 dekabr tarixinə borc öhdəlikləri	-	-	16,889	-
31 dekabr tarixinə carli hesablar	-	137	-	46
1 yanvar tarixinə subordinasional kreditlər	23,105	-	22,383	-
II ərzində cəlb edilmiş subordinasional kreditlər	-	-	2,760	-
II ərzində ödənilmiş subordinasional kreditlər	(827)	-	(2,424)	-
Yeni subordinasional kreditin tanınması	11,782	-	-	-
Sehmdarlar tərəfindən subordinasional kreditlər üzrə faizlərin dayandırılması və əsas borc öhdəliyinin imtiyazlı sehmələrə çevrilməsinin nəticəsi	(4,769)	-	-	-
Faiz xərclərinin amortizasiyası	1,637	-	-	-
Sehmdarlar tərəfindən subordinasional kreditlər üzrə faizlərin dayandırılması və əsas borc öhdəliyinin imtiyazlı sehmələrə çevrilməsinin nəticəsinin amortizasiyası	368	-	-	-
Mezənnə fərqi	(33)	-	-	-
Digər hərəkətlər	(160)	-	386	-
31 dekabr tarixinə subordinasional kreditlər	31,103	-	23,105	-

32 Əlaqəli tərəflərə dair açıqlamalar (davamı)

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan irəli gələn gəlir və xərclər aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	2022			2021		
	Sehmdarlar	Digər əlaqəli tərəflər	Əsas idarəedici heyət	Sehmdarlar	Digər əlaqəli tərəflər	Əsas idarəedici heyət
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	-	-	-	-	-
Depozitlər üzrə faiz xərci	-	-	(1)	-	-	(1)
Borc öhdəlikləri üzrə faiz xərci	(398)	-	-	(1,440)	-	-
Subordinasiyalı kreditlər üzrə faiz xərci	(2,464)	-	-	(2,761)	-	-
İdarəetmə və konsaltinq xidmətləri üzrə xərclər	(779)	(1,034)	-	(571)	(1,199)	-

2022-ci il erzinde 1,034 min AZN (2021: 1,199 min AZN) məbləğində xərclər Banka İdarəetmə və konsaltinq xidmətləri göstərən əlaqəli tərəflə 2022-ci ilin sentyabr ayınadək bağlanmış konsaltinq xidmətləri haqqında razılaşma üzrə xərcləri əks etdirir. Bu xərclərin 928 min AZN (2021: 525 min AZN) məbləğində hissəsi həmin şirkət tərəfindən göstərilən idarəetmə xidmətinə aiddir.

Əsas idarəedici heyətə ödənişlər aşağıda göstərilir:

	2022	2021
	Xərclər	Xərclər
Qısamüddətli ödənişlər:		
- Əmək haqları		
- Heyətin yığım sığortası üzrə sosial sığorta ödənişləri	2,078	1,531
Əmək fəalliyətinin başa çatmasından sonrakı ödənişlər:		
- DSMF ayrımları	21	17
	302	221
Cəmi	2,401	1,769

33 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

Qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 19 dekabr 2022-ci il tarixli 57/1 nömrəli qərarı ilə "Məcburi ehtiyatların norması, hesablanması və saxlanması Qaydası"nda dəyişikliklər edilmiş və Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilmişdir.

Eyni zamanda Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 28 dekabr 2022-ci il tarixli 60 nömrəli qərarı ilə məcburi ehtiyat normaları aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

- milli valyutada cəlb edilmiş fiziki şəxslərin və hüquqi şəxslər yaratmadan sahibkarlıq fəalliyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin (bundan sonra – fərdi sahibkarlar) depozitləri üzrə 5%;
- xarici valyutada cəlb edilmiş fiziki şəxslərin və fərdi sahibkarların depozitləri üzrə 6%;
- milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitləri üzrə:
 - milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin ümumi məbləği bir milyard manatadək olan hissəsi üzrə 5%;
 - milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin bir milyard manatı üstələyən hissəsi üzrə 10%;
- xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitləri üzrə:
 - xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin ümumi məbləği yeddi yüz əlli milyon manat ekvivalentinədək olan hissəsi üzrə 6%;
 - xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin yeddi yüz əlli milyon manat ekvivalentini üstələyən hissəsi üzrə 12%.

Nəticə etibarilə, 2023-cü ilin yanvar ayından başlayaraq bütün banklar məcburi ehtiyatları yeni normalara uyğun hesablamalı və növbəti saxlama dövründən (yeni, 15 fevral 2023-cü il tarixindən) başlayaraq məcburi ehtiyatları yeni normalara uyğun saxlamalıdır.

33 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr (davamı)

ABŞ və Avropanın bank sektorunda dəyişikliklər. 2023-cü ilin mart ayında ABŞ hökumətinin Federal Əmanətlərin Sığortalanması Korporasiyası (FDIC) "Silikon Vadisi Bankı"na (Silicon Valley Bank - SVB) nəzarəti ələ keçirmiş və SVB-nin iflasından narahat olan əmanətçilər SVB-dən öz əmanətlərini çıxardıqdan sonra FDIC "Signature Bank"ı da bağlamışdır. Her iki bank öz bizneslərini maliyyələşdirmək üçün yüksək mebləqlərdə sığortalanmamış əmanətlərə malik idi. Bu iki bankın uğursuzluğu İsveçrənin "Credit Suisse Bankı" da daxil olmaqla, dünyanın digər banklarına da mənfi təsir göstərmişdir. Bununla belə, yuxarıda qeyd olunan hadisələr hazırkı maliyyə hesabatlarının təsdiqləndiyi tarixə Banka əhəmiyyəti dərəcədə təsir göstərməmişdir. Buna baxmayaraq, bu vəziyyət hələ də inkişaf etməkdədir və rəhbərlik onun təsirlərini davamlı olaraq izləyir və hər hansı mənfi təsirləri azaltmaq üçün bütün mümkün addımları atacaq.

34 İxtisarlər

Hazırkı maliyyə hesabatlarında istifadə olunmuş ixtisarlər aşağıda göstərilir:

İxtisarlər	Tam adı
ARMB	Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
CCF	Kreditə konvertasiya əmsalı
EAD	Defolta məruz qalan dəyər
GKZ	Gözlənilən kredit zərərləri
FVOCI	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan
FVTPL	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid olunan
BMHS	Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartları
LGD	Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ
OCI	Salır məcmu gəlir
PD	Defolt ehtimalı
POCI maliyyə aktivləri	Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri
SICR	Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması
SPPI	Yalnız əsas borc və faiz ödənişləri
SPPI testi	Maliyyə alətləri üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olmasının qiymətləndirilməsi